

Κομμουνιστικά εγκλήματα στην Ελλάδα (ΚΚΕ, ΕΑΜ, ΕΛΑΣ, ΔΣΕ, ΟΠΛΑ, ΕΠΟΝ)

«Τους διέταζα να γδυθούν κι ύστερα τους έβαζα να γονατίσουν στο χώμα και να σκύψουν το κεφάλι πάνω σε μεγάλες πέτρες, που είχα αραδιάσει έξω από τα Διυλιστήρια της Ούλεν. Τότε έπαιρνα ένα τσεκούρι και τους έδινα μια τσεκουριά πίσω στο κεφάλι

και αν δεν τους αποτελείωνα με την πρώτη, τους έδινα και δεύτερη και τρίτη, ώσπου “να τα βροντήξουν”... Άλλα παλικάρια, όπως ο Τζογανάκος και ο Μακαρόνας, τους έδιναν κάμποσες μαχαιριές στην καρδιά και κατόπιν ερχόταν αλλουνού η σειρά. Όταν κουραζόμουν, έπαιρνε άλλος τη θέση μου...».

(Στέφανος Λιόλιος, δήμιος του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ)

«Στην περιφέρεια Κονίτσης εκτελούσαν κατά ομάδες πολίτες, μητέρες, γέροντες, παπάδες, ως δήθεν “πράκτορες του μοναρχοφασισμού”. Ο κόσμος έτρεμε, ακούγοντας το όνομα “πράκτωρ”. Αλίμονο σ’ εκείνον που θα είχε την τύχη να του πέσει τέτοιος χαρακτηρισμός. Και τέτοιους χαρακτηρισμούς ήταν εύκολα να κάμει και ο πιο άξεστος συμμορίτης και διά μόνο τον λόγο, ότι κάποιος του αρνήθηκε να δώσει το ζώο ή ένα κομμάτι ψωμί... Από μερικά κομματικά μέλη άκουσα, μου ήλθε στα αυτιά μου, μια φοβερή είδησις. Πως κάτι παιδιά του Παιδομαζώματος από τη Ρουμανία, εστάλησαν να πολεμήσουν στην Ελλάδα!... Αισθάνθηκα τη μεγαλύτερη ντροπή! Συλλογιζόμουν το κατάντημά μας! Την ψευτιά μας! Την δολιότητα! Την απάτη! Την προδοσία! Την κακουργία και το έγκλημα! Γελάσαμε τους γονείς πως τα παιδιά θα “ζούσαν ευτυχισμένα, μακριά από αεροπλάνα και πολέμους”! Και τώρα, μετά από έναν χρόνο “ανάπαυση” τα στέλναμε στον πόλεμο! Να πολεμήσουν εναντίον εκείνων που όφειλαν να σέβονται! Σκέφθηκα, ότι δεν είχαμε ούτε μιας δεκάρας φιλότιμο! Διότι αν είχαν έστω και μιας δεκάρας φιλότιμο εκείνοι που διέπραξαν τέτοιο ανοσιούργημα, έπρεπε να πέσουν στον Δούναβη να

ξεπλύνουν την ντροπή και το αίσχος απ' το κατόντημά τους! Αλλά που ντροπή!».

(Γεώργιος Μανούκας, εκ των υπευθύνων του Παιδομαζώματος)

«Σκότωναν φτωχές γυναικούλες γιατί έπλεναν ρούχα Ιταλών ή Γερμανών στρατιωτών. Θανάσιμο έγκλημα, επαίσχυντη αντιπατριωτική πράξη. Από πόσο πατριωτικό πάθος θα φλέγονταν αυτός ο λεβέντης για να σκοτώσει μια μάνα που έπλενε ρούχα για ένα κομμάτι ψωμί για τα παιδιά της. Σκότωσαν εργάτες γιατί δούλευαν σε γερμανικές επιχειρήσεις. Στους ομαδικούς τάφους που άνοιξαν στο Περιστέρι, μπροστά στην αντιπροσωπεία των αγγλικών εργατικών συνδικάτων όλα τα πτώματα φορούσαν μπαλωμένα κουρέλια και τα χέρια τους ήταν χέρια εργατών... Σκότωσαν γυναίκες γιατί από την πείνα ή για να σώσουν τα παιδιά τους δόθηκαν για μια πανιότα ή για μια κονσέρβα σε Ιταλούς ή Γερμανούς στρατιώτες... Χιλιάδες αθώοι ανύποπτοι άνθρωποι σφαγιάσθηκαν δίχως να ξέρουν γιατί, ούτε αυτοί ούτε εκείνοι που εν ψυχρώ τους εκτελούσαν. Ολόκληρες οικογένειες έχουν ξεκληριστεί με το πρόσχημα της συνεργασίας με τον εχθρό, ενώ στην πραγματικότητα κρύβονταν πίσω απ' αυτά οικογενειακά ή προσωπικά μίσση... Δρούσε ακόμα στις πόλεις για λογαριασμό του ΕΑΜ και η ΟΠΛΑ. Πρόκειται για τους φονιάδες που χρησιμοποιούσε το ΚΚΕ στην Κατοχή... Αυτήν την ηρωική πλευρά του “Εθνικού Έπους”, ίσως από μετριοφροσύνη δεν την αναφέρουν στους πανηγυρισμούς της Εθνικής Αντίστασης!».

(Άγης Στίνας, παλαιό στέλεχος και βουλευτής του ΚΚΕ)

«Στην Απάνω Μεσσήνη, ρίχναμε πολύ διαφωτιστικό υλικό. Θέλαμε να σπάσουμε τον πάγο του πληθυσμού και την “ηττοπάθειά” του. Τον καλούσαμε να πάρει θέση. Η Οιχαλία είναι ένα μεγάλο κεφαλοχώρι της Απάνω Μεσσήνης. Κάθε Κυριακή γίνεται εκεί μεγάλο παζάρι, που εξυπηρετεί τον πληθυσμό της Μεσσηνίας—Αρκαδίας. Ένα Σάββατο βράδυ, μπήκε ένας λόχος μας στο χωριό, κατά τον Οκτώβριο 1948. Όπου υπήρχε μαγαζί ανοίχτηκε, από τσαγκάρικο, εμπορικό, μέχρι φαναρτζίδικο. Γιόμισαν οι δρόμοι του χωριού σπασμένες πόρτες, τζάμια, παραθυρόφυλλα. Ούτε ένας κάτοικος δεν βγήκε στο παράθυρο να διαμαρτυρηθεί. Χάλαγε ο κόσμος από τους βρόντους της βαριάς και από το τρίξιμο των λοστών. Όσοι χωριάτες, άλλων μακρινών χωριών, είχαν πάει από βραδύς στην Οιχαλία, με τιςπραμάτειες των, και είχαν

πλαγιάσει στους δρόμους, τσαλαπατήθηκαν και οι ίδιοι και οι πραμάτειες τους. Το πρωί-πρωί, βγήκε δειλά-δειλά ο πληθυσμός. Οι δρόμοι ήταν γιομάτοι γνέματα, μπογιές βαφής, πρόκες, καλαπόδια, τσαλαπατημένες ντομάτες και μελιτζάνες. Οι αντάρτες δεν είχαν αφήσει τίποτα στα μαγαζιά. Όσα δεν χρειάζονταν, τα πέταγαν στους δρόμους. Τ' άλλα χωριά, που ήρθαν πρωί στο παζάρι για να ψωνίσουν, βρήκαν γιομάτους τους δρόμους με προκηρύξεις μας. Ίσως να διάβαζαν και καμμιά. Περισσότερο, όμως, μελετούσαν και "θαύμαζαν" τα έργα μας. Φαίνεται πως τα έργα μας, μιλούσαν κατ' ευθείαν στην καρδιά και στον νου του λαού...».

(Γιάννης Καραμούζης, διαφωτιστής του ΚΚΕ)

«Ο Δημοκρατικός Στρατός έκανε επίθεση τη νύχτα, αιφνιδιαστικά σε χωριά και σε πόλεις και έπαιρνε ανεξέλεγκτα αγόρια και κορίτσια, έστω κι αν ακόμα το στόμα τους μύρισε γάλα. Οι μάνες έκρυβαν τα παιδιά τους στους αχερώνες, στα μπαούλα, μα οι αντάρτες τα βρίσκανε και τα παίρνανε μαζί τους στα βουνά. Από τη θαλπωρή του σπιτιού τους, από τη μητρική αγκαλιά, από την πατρική φροντίδα, βρίσκονταν μονομιάς σ' ένα κρύο αμπρί, στο χιόνι, στον παγωμένο αέρα του βουνού, στην πείνα. Και έπρεπε ο Δημοκρατικός Στρατός να πολεμήσει μ' αυτούς... Στις συσκέψεις που κάναμε στα διάφορα τμήματα με τις υπεύθυνες γυναικών των ταγμάτων, των λόχων, των ταξιαρχιών, μαθαίναμε ότι οι μικρές κοπέλες των 13, 14 και 15 χρονών, που τις επιστρατεύαμε, άμαθες και ανεκπαιδευτες όπως ήταν, σκοτώνονταν στις πρώτες μάχες, που τις στέλναμε. Η εντολή από "Πάνω" -από το Γενικό Αρχηγείο-, ήταν να τους καταδικάσουμε όλους σε θάνατο. Μας περίμεναν δύσκολες μάχες, έπρεπε με το μαχαίρι να τα σταματήσουμε όλα αυτά, έπρεπε να επιβάλουμε τιμωρία σκληρή προς παραδειγματισμό και εκφοβισμό».

(Μαργαρίτα Λαζαρίδου, καπετάνισσα και «δικαστής» του ΔΣΕ)

Στην μεταπολεμική ελληνική ιστοριογραφία που έχει καθιερώσει η αριστερή ιδεολογική τρομοκρατία, ελάχιστοι γνωρίζουν για την ΟΠΛΑ (ή «Πολιτοφυλακή»), την δολοφονική οργάνωση του ΚΚΕ (κάτι σαν την μυστική αστυνομία του Τσαουσέσκου, την ΣΕΚΙΟΥΡΙΤΑΤΕ, όπου τα υποψήφια θύματα υποχρεώνονταν να πάνε «για μια ανακρισούλα» και έκτοτε χάνονταν τα ίχνη τους), όπως ελάχιστοι έχουν γνώση για τα λαϊκά δικαστήρια του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ και του ΔΣΕ, κατά το

πρότυπο των λαϊκών δικαστηρίων των μπολσεβίκων στη Σοβιετική Ένωση. Το Παιδομάζωμα, είτε αποσιωπείται επιμελώς, είτε γίνεται, συνήθως, μια επιδερμική αναφορά και φροντίζεται σχεδόν πάντα να αντιπαραβάλλεται με τις παιδουπόλεις της βασίλισσας Φρειδερίκης, ώστε να δικαιολογείται και να εξωραϊζεται αυτό το μεγάλο έγκλημα. Για τα στρατόπεδα συγκέντρωσης των κομμουνιστών (ναι, υπήρξαν και τέτοια), ούτε λόγος να γίνεται. Τα προμελετημένα, από τους κομμουνιστές, αιματηρά Δεκεμβριανά του '44, παρουσιάζονται σαν μια αυθόρμητη αντίδραση στην καταπίεση του «μοναρχοφασισμού»· η σφαγή ομήρων, ως ένα «λάθος» -άρα τα υπόλοιπα ήταν σωστά και δικαιολογημένα.

Σε κανένα από τα αφιερώματα των εγκάθετων κομμουνιστών δημοσιογράφων και «ιστορικών», δεν πρόκειται να δείτε και να διαβάσετε για την προδοτική στάση των κομμουνιστών στη Μακεδονία και τη Θράκη και την συμπόρευσή τους με τους Βούλγαρους κατακτητές, ούτε και για την εξόντωση των αντιστασιακών οργανώσεων από το ΚΚΕ. Αντιθέτως, σε μια πλήρη διαστρέβλωση της ιστορίας, όλοι οι άλλοι πλην των κομμουνιστών, ιδίως κατά την περίοδο της Κατοχής, παρουσιάζονται σαν προδότες, φασίστες και συνεργάτες των κατακτητών, ενώ οι ίδιοι οι κομμουνιστές, ως οι μόνοι αυθεντικοί πατριώτες και τιμητές των πάντων. Η ευθύνη της οποίας σπάνιας παραδοχής εγκλημάτων, μετατοπίζεται στον «ανεύθυνο» όχλο και οι ηθικοί αυτουργοί παρουσιάζονται ως Πόντιοι Πιλάτοι που «αδυνατούσαν να συγκρατήσουν την εκδικητική μανία του λαού». Πρόκειται δηλαδή, για να δανειστούμε τον τίτλο του βιβλίου του ταγμένου Τάσου Κωστόπουλου, για μια «αυτολογοκριμένη μνήμη».

Ο «εθνάρχης» Κωνσταντίνος Καραμανλής, δίχως το ΚΚΕ να αποκηρύξει το εγκληματικό κι αντεθνικό παρελθόν του, στα πλαίσια μιας παρεξηγημένης δημοκρατίας κι εθνικής ενότητας, το βγάζει από την παρανομία, όπου ουσιαστικά είχε μπει οικειοθελώς και το βάζει στη νομιμότητα· ο σφαγέας του Καρπενησίου, Χαρίλαος Φλωράκης, εξαγνίζεται υπογράφοντας μια απλή δήλωση «σεβασμού» του δημοκρατικού πολιτεύματος (σε αναγνώριση μάλιστα της εθνικής του «προσφοράς», όταν πέθανε το 2005, ο μπουνταλάς πρωθυπουργός Κώστας Καραμανλής, διέταξε να κυματίσουν οι σημαίες...μεσίστιες!). Ο δημαγωγός Ανδρέας Παπανδρέου, συνεχίζει αυτό το ανοσιούργημα και δίνει συγχωρόχαρτι, αναγνωρίζοντας το ΕΑΜ-ΕΛΑΣ ως αντιστασιακή οργάνωση και επιτρέποντας, στους δολοφόνους που διέφυγαν στο εξωτερικό (αυτούς που ονομάζουν «πολιτικούς πρόσφυγες») να επιστρέψουν ως αδικημένοι αντιστασιακοί, συνταξιοδοτούμενοι μάλιστα από το κράτος, για τις «υπηρεσίες» που πρόσφεραν

στην πατρίδα. Το κερασάκι βάζει ο Κωνσταντίνος Μητσοτάκης το 1989, στα πλαίσια της συγκυβέρνησης με το ΚΚΕ, όπου με τον νόμο 1863, ο Συμμοριτοπόλεμος βαπτίζεται κι επισήμως ως Εμφύλιος, ενώ οι συμμορίτες του ΚΚΕ καλούνται πλέον ως «Δημοκρατικός Στρατός» (λες και η μετονομασία κάνει το αίμα να ζυγίζει λιγότερο)· παραλλήλως απονέμεται και με τη βούλα αμνηστία για όλα τα κομμουνιστικά εγκλήματα, τα οποία διαγράφονται από τα ποινικά μητρώα των εγκληματιών. Και για να δικαιολογηθεί όλο αυτό, η περίοδος από το 1944 μέχρι το 1974, αποκαλείται περίοδος με «κατά διαστήματα πολιτική ανωμαλία». Έτσι, ούτε γάτα ούτε ζημιά. Οι φέροντες το περιβραχιόνιο του ΕΑΜ, με όλη την δύναμη κι εξουσία που τους έδινε αυτό, οι οποίοι κυκλοφορούσαν με τους καταλόγους των προγραφέντων συχωριανών τους και σημάδευαν τα σπίτια τους, ώστε να είναι αναγνωρίσιμα προς λεηλασία και καταστροφή, βγαίνουν από την κολυμβήθρα του Σιλβάμ, «αγνοί» και «τίμιοι» και φυσικά συνταξιοδοτούνται κι αυτοί ως «αντιστασιακοί» από το ελληνικό κράτος (δηλαδή και με την συνδρομή των θυμάτων τους). Επιβολή της ιστορικής λήθης, διαστρέβλωση της ιστορίας και εμπαιγμός της ιστορικής μνήμης, διά νομοθετικών διαταγμάτων, γεννήματα πολιτικής συναλλαγής.

Ο Άρης Βελουχιώτης, δεν είναι πια ο αδίστακτος σαδιστής εγκληματίας, αλλά ένας μέγας πατριώτης κι επαναστάτης, μόλις ένα σκαλί πιο κάτω από τον Θεόδωρο Κολοκοτρώνη -το άγαλμά του στην πλατεία Λαού της Λαμίας, αποτελεί πάντοτε ένα μνημείο αμετροπέειας και ιταμότητας. Ο υμνητής του Στάλιν, Νίκος Μπελογιάννης, δεν είναι πια προδότης, αλλά ένας ακόμη «ήρωας» της κομμουνιστικής Αριστεράς. Ο κουρέας Γιάννης Ιωαννίδης που έγινε «αντιπρόεδρος» της «Προσωρινής Δημοκρατικής Κυβέρνησης», ο αγράμματος τσαγκάρης «αντιστράτηγος» Γούσιας, ο θλιβερός γιατρός Πέτρος Κόκκαλης (πατέρας του επιχειρηματία Σωκράτη Κόκκαλη), που οργάνωσε το επαίσχυντο Παιδομάζωμα, και όλα αυτά τα ρεμάλια που είχαν δικαίωμα ζωής και θανάτου πάνω στον καθένα, γίνονται μορφές «σεβάσμιες», αντί να καταλήξουν στον «σκουπιδοντενεκέ της Ιστορίας» (κατά την έκφραση του Τρότσκι). Σε μια προσβολή της ιστορικής μνήμης, οι εκδηλώσεις για τα θύματα από τις σφαγές του Μελιγαλά, των Γαργαλιάνων, του Φενεού κ.λπ., στιγματίζονται και βαπτίζονται από τους θύτες, ως «εκδηλώσεις μίσους» -και το επίσημο κράτος συναινεί σ' αυτό, είτε διά της εκκωφαντικής σιωπής του, είτε διά της απουσίας του από τις τελετές μνήμης των νεκρών αυτών. Ο καπνεργάτης Σιάντος, ο απόφοιτος της Δ' Δημοτικού που ξεκίνησε το αιματοκύλισμα της Ελλάδος και έδωσε το ελεύθερο στον ψευδοταγματάρχη Βελουχιώτη να «στρώσει τον δρόμο του με κορμιά» στην

Πελοπόννησο, καθώς και ο αντιπρόσωπος του Στάλιν στην Ελλάδα, Νίκος Ζαχαριάδης, ο άνθρωπος που συνέχισε και ολοκλήρωσε το αιματοκύλισμα, «αποκαθίστανται» από το ΚΚΕ. Ο καπνεργάτης «στρατηγός» Μάρκος Βαφειάδης, μπαίνει με δόξα και τιμή στη Βουλή, την οποία προηγουμένως θέλησε να καταλύσει με τα όπλα. Η καφρίλα σε όλο της το μεγαλείο.

Έτσι γράφεται η Ιστορία στην Ελλάδα. Για την ακρίβεια, η χυδαία μορφή της Ιστορίας...

Ακολουθούν μερικά από τα «ανδραγαθήματα» και τους «ηρωισμούς» των «πατριωτών» κομμουνιστών, τα οποία αποτελούν, φυσικά, σταγόνα στον ωκεανό εν τω συνόλω. Στο παράρτημα επισυνάπτεται και φωτογραφικό υλικό **(προειδοποίηση: Περιέχει και πολύ σκληρές εικόνες).**

Θαυμάστε τους...

(Σημείωση: Προς διευκόλυνση του αναγνώστη, για λόγους συντόμευσης, από μερικά κείμενα έχουν παραλειφθεί περιττές ή και φλύαρες περιγραφές, ενώ όπου έχει κριθεί απαραίτητο το κείμενο έχει προσαρμοστεί ή και έχουν προστεθεί σημειώσεις, χωρίς σε καμμία περίπτωση να αλλοιώνεται το νόημα).

Στον Φενεό της Κορινθίας, στο μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου, το 1943-44 λειτουργούσε ένα από τα πλέον απαίσια κρεματόρια του ΕΑΜ/ΚΚΕ στην Πελοπόννησο, με θύματα αθώους δημοκρατικούς πολίτες. Πολύ κοντά, σε βαθμό φρίκης, ήταν και εκείνο στο χωριό Στιμάγκα της Κορινθίας. Από τα δυο αυτά στρατόπεδα πέρασαν χιλιάδες κρατούμενοι, και οι εκτελεσμένοι υπολογίζονται σε εκατοντάδες, ίσως και πάνω από χίλιοι.

Ο τρόπος εκτέλεσης των θυμάτων στον Άη Γιώργη ήταν απλός, αλλά εξαιρετικά φρικτός και απάνθρωπος. Στους μελλοθάνατους κρατουμένους, οι φρουροί ανεκοίνωναν ότι θα μετακινούνταν σε άλλον τόπο κράτησης. Εν συνεχεία, τους οδηγούσαν ξυπόλυτους και δεμένους, συνήθως ανά δυο, στην Τρύπα του Φενεού στην περιοχή Κακοβούνι, 5-6 χιλιόμετρα μακριά από το μοναστήρι.

Σε μικρή απόσταση από την Τρύπα τους διέταζαν όλους να καθίσουν κάτω. Από εκεί, έπαιρναν δυο-δυο για εκτέλεση. Αν τα ρούχα που φορούσαν ήταν σε καλή κατάσταση, και οι εκτελεστές τους ήθελαν να τα κρατήσουν, τους τα έβγαζαν πριν την εκτέλεση για να μη γεμίσουν αίματα. Στη συνέχεια, ένας από τους εκτελεστές κτυπούσε το θύμα στο πίσω μέρος της κεφαλής του μ' έναν κωδωνοκρούστη. Στις πιο πολλές περιπτώσεις το κτύπημα άφηνε το θύμα αναίσθητο. Τότε το αποτελείωναν με το μαχαίρι πριν το πετάξουν στο βάραθρο. Υπάρχουν όμως πολλές μαρτυρίες βοσκών της περιοχής, ότι κάποιους τους είχαν ρίξει στο βάραθρο ζωντανούς, γιατί τους άκουγαν μετά να καλούν σε βοήθεια! Αυτό προφανώς συνέβαινε διότι οι εκτελεστές κτυπούσαν τα θύματα με μαχαίρι, και απλώς τα τραυμάτιζαν. Δεν χρησιμοποιούσαν ποτέ όπλα για να μην κάνουν θόρυβο ή και για οικονομία στις σφαίρες.

Υπεύθυνος για τα στρατόπεδα του Φενεού και της Στιμάγκας, και για τη μεγάλη τρομοκρατία στην Αργολίδα, την Κορινθία, και τη βόρεια Αρκαδία, ήταν ο απεσταλμένος του Πελοποννησιακού Γραφείου του ΕΑΜ/ΚΚΕ, Βαγγέλης Ζέγκος. Στην Αργολιδο-Κορινθία, δρούσε με το ψευδώνυμο «Στάθης» και στην Αρκαδία ως «Τριαντάφυλλος». Είχε οργανώσει τα φοβερώτερα αποσπάσματα της ΟΠΛΑ στην Πελοπόννησο. Γύριζε στα ορεινά χωριά των τριών νομών και ζητούσε να συλλάβει και να εκτελέσει, για εκφοβισμό των υπολοίπων, ένα συγκεκριμένο ποσοστό κατοίκων, συνήθως γύρω στο 5-10%! Τον έτρεμαν όλοι, ακόμη και τα στελέχη του ΕΑΜ. Συχνά εγκατέλειπαν και αυτοί τα χωριά τους, όταν μάθαιναν ότι πλησίαζε ο Ζέγκος.

***

Ο ΕΛΑΣ είχε συγκεντρώσει πολύ μεγάλες δυνάμεις ανταρτών στον Ταύγετο για την επίθεση στα ΤΑ της Μεσσηνίας... Ο Κλάρας είχε στείλει σαφές μήνυμα ότι εκτός από τον αφανισμό των ταγματασφαλιτών -για τους οποίους είχε διατάξει να εκτελούνται επί τόπου, χωρίς συζήτηση- ήθελε να τιμωρήσει παραδειγματικά και τους δημοκρατικούς κατοίκους της Καλαμάτας, που δεν είχαν προσχωρήσει στο ΕΑΜ. Γι' αυτό, εκτός από τα κομματικά στελέχη του ΕΑΜ/ΚΚΕ Μεσσηνίας,

και ο ίδιος προσωπικά καλούσε κόσμο από τα χωριά της νοτιοδυτικής Αρκαδίας και της βορειοδυτικής Λακωνίας να ακολουθήσουν τον ΕΛΑΣ για να κάνουν πλιάτσικο στην Καλαμάτα... Το ίδιο κάλεσμα έκαναν στις οργανώσεις του νομού και οι ηγέτες του ΕΑΜ/ΚΚΕ Μεσσηνίας, που είχαν συγκεντρωθεί έξω από την πόλη για την επίθεση· ήταν όλοι τους εκεί, με επικεφαλής τους: Τάσο Κουλαμπά, Μάριο Καμπούρη, Γεώργιο Δάλλα, Στέλιο Διακουμογιαννόπουλο, κ.λπ. Εκτός από τους ηγέτες της Μεσσηνίας, έξω από την Καλαμάτα, ήταν και ηγέτες του ΕΑΜ/ΚΚΕ Πελοποννήσου. Ήταν εκεί ο σκληρός και πανίσχυρος γραμματέας του ΕΑΜ Πελοποννήσου, Αχιλλέας Μπλάνας και ο ψυχρός κι απόμακρος κομμουνιστής Νίκος Μπελογιάννης, ειδικός απεσταλμένος στην Πελοπόννησο του Γενικού Γραμματέα του ΚΚΕ, Γιώργου Σιάντου. Ο Ακρίτας και ο Ωρίων ήταν κοντά στους αντάρτες του ΕΛΑΣ στην επίθεση. Ο δεύτερος, ως καπετάνιος της 9ης ταξιαρχίας, ήταν ο πραγματικός ηγέτης της. Το κάλεσμα προς τα μέλη του ΕΑΜ/ΚΚΕ και τους οπαδούς τους στη Μεσσηνία, όριζε να κατέβουν στην Καλαμάτα οπλισμένοι με ό,τι όπλο η φονικό εργαλείο είχαν. Τουλάχιστον 2.000 ανταποκρίθηκαν, κραδαινοντας μαχαίρια, κλαδευτήρια, τσεκούρια, τραχάδες (κόσσες), σφυριά, κι ό,τι άλλο φονικό εργαλείο μπορεί κανείς να φαντασθεί. Κάποιοι είχαν εμφανισθεί και με παλιά σπαθιά, από την εποχή της Επανάστασης...

Η Καλαμάτα έπεσε στα χέρια των ανταρτών του ΕΛΑΣ, της ΟΠΛΑ, και του πλήθους από τις επαρχίες που μπήκαν στην πόλη για πλιάτσικο και αυτοδικίες κατά της «αντίδρασης». Η ζωή και η περιουσία των δημοκρατικών πολιτών της Καλαμάτας έγινε πολύ φθηνή. Αρκούσε να υποδείξει κάποιος σ' έναν αντάρτη του ΕΛΑΣ ότι ένας πολίτης ήταν «ντυμένος», ή ότι είχε συγγενή του «ντυμένο» για να τον εκτελέσει επί τόπου, ή στην καλύτερη περίπτωση να τον συλλάβει και να τον κλείσει στα πρόχειρα στρατόπεδα. Πολλοί πολίτες της Καλαμάτας, συχνά ολόκληρες οικογένειες, συνελήφθησαν και κλείστηκαν στα πρόχειρα στρατόπεδα, ή είδαν μέλη τους να εκτελούνται, χωρίς να έχουν καμμιά σχέση με τα ΤΑ.

Οι μεγαλύτερες επί τόπου σφαγές αμάχων, έγιναν στις δυτικές συνοικίες της πόλης, εκεί όπου μπήκε ο πιο φανατικός όχλος, από τις επαρχίες Μεσσηνίας και Πυλίας. Προς τα εκεί είχαν καταφύγει και πολλοί κάτοικοι της Καλαμάτας,

μακριά από το πεδίο της μάχης, αφού ο ΕΛΑΣ επιτέθηκε από την πλευρά του Ταυγέτου, από ανατολικά και νοτιοανατολικά. Στη συνοικία Ράχες την 10η Σεπτεμβρίου, επομένη της μάχης, σφαγιάστηκαν δεκάδες πολίτων. Σ' αυτούς ήταν και πολλοί επώνυμοι, που δεν είχαν προλάβει να φύγουν για τον Μελιγαλά.

Αυτή η κατάσταση στην Καλαμάτα άλλαξε το βράδυ της 11ης Σεπτεμβρίου 1944, όταν η ηγεσία του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ/ΚΚΕ διέταξε να σταματήσουν οι αυτοδικίες, τα λυντσαρίσματα, και οι εκτελέσεις στους δρόμους. Όλοι οι κρατούμενοι μεταφέρθηκαν και κλείστηκαν στους στρατώνες του 9ου Συντάγματος Πεζικού. Εκεί, έγινε διαλογή από ντόπια στελέχη του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ/ΚΚΕ, που αποφάσιζαν για ζωή και θάνατο. Μαρτυρίες ομιλούν για εκτελέσεις μέσα στους θαλάμους (συνήθως σφαγή με μαχαίρι) με τους άλλους κρατουμένους να βλέπουν και να τρέμουν.

Όπως έγινε αργότερα στον Μελιγαλά και στους Γαργαλιάνους, εκείνοι που υπέφεραν θύματα δυσανάλογα των αριθμών τους, ήταν οι δημοκρατικοί πολίτες που είχαν καταφύγει στην Καλαμάτα από τα χωριά και τις άλλες πόλεις της Μεσσηνίας για να γλυτώσουν την τρομοκρατία του ΕΑΜ/ΕΛΑΣ/ΚΚΕ. Όταν τους έβλεπαν οι συμπατριώτες τους από τις οργανώσεις της Αριστεράς, που τώρα είχαν μπει «νικητές» στην Καλαμάτα, σήμαινε σίγουρη σύλληψη και συχνά θάνατος. Η φυγή από τα χωριά τους, τους τοποθετούσε αυτόματα στους «προδότες» του «αγώνα» και στην «αντίδραση».

Την 17η Σεπτεμβρίου, ημέρα Κυριακή το απόγευμα, έφεραν μ' ένα φορτηγό από τον Μελιγαλά, δεμένους και φρικτά βασανισμένους, τον νομάρχη Περρωτή και 17 ακόμη αιχμαλώτους. Στην κεντρική πλατεία, τους περίμενε οργανωμένος όχλος «αγανακτισμένων πολιτών» που τους λυντσάρισε, κτυπώντας τους με κάθε είδους φονικό εργαλείο, εκτός από σφαίρες, προφανώς για να υποφέρουν περισσότερο. Οι αντάρτες του ΕΛΑΣ που τους συνόδευαν, δεν προσπάθησαν να εμποδίσουν τον όχλο, γεγονός που αποτελεί την καλύτερη απόδειξη ότι το λυντσάρισμα ήταν οργανωμένη παράσταση. Τα πτώματα μερικών από τα 18 θύματα τα κρέμασαν στον φανοστάτη της πλατείας Αγίου Γεωργίου, και τα άφησαν εκεί ως την επόμενη ημέρα. Τα πτώματα των 18 θυμάτων

μεταφέρθηκαν μετά στη συνοικία Αβραμού και έμειναν έκθετα για μέρες σε κοινή θέα των περαστικών, πριν τα ρίξουν όλα μαζί σ' έναν λάκκο. Σε συγγενείς των θυμάτων που πήγαν και ζήτησαν τα πτώματά τους για ενταφιασμό, δεν τους επετράπει ούτε καν να τα πλησιάσουν.

Το σύνολο των εκτελεσθέντων στην Καλαμάτα, μετά τη μάχη, δεν έγινε ποτέ γνωστό με αδιαφιλονίκητα στοιχεία (π.χ. βεβαιωμένες καταστάσεις ονομάτων). Ο αριθμός τους κυμαίνεται μεταξύ 570 και 1180. Σ' αυτούς περιλαμβάνονται και οι 250 περίπου ταγματاسφαλίτες και χωροφυλακές που φονεύθηκαν στη μάχη, ή αμέσως μετά μέχρι το βράδυ της 11ης Σεπτεμβρίου που γίνονταν αυτοδικίες.

***

Όταν ο Κλάρας έμπαινε στους Γαργαλιάνους, από τη συνοικία του Άγιου Σπυρίδωνα, είδε κάποιους αντάρτες του να στήνουν στον τοίχο αιχμαλώτους, έτοιμοι να τούς εκτελέσουν. Σταμάτησε το άλογό του, και τους φώναξε: «Συναγωνιστές, οικονομία στις σφαίρες. Μαχαίρι!».

***

(Μαρτυρία Ρένας Κατσιβελα)

Κατά τη διάρκεια της παραμονής του Άρη Βελουχιώτη στο σπίτι μας, συνέβη και ένα φοβερό γεγονός με πρωταγωνιστή τον ίδιο. Η κρεβατοκάμαρα των γονέων μου, που χρησιμοποιούσε ο Άρης, είναι απέναντι στο κεντρικό πάρκο της πόλεως (Γαργαλιάνοι), που τότε ήταν ακάλυπτος χώρος, στον οποίον γινόταν κάθε χρόνο το μεγάλο εμπορικό πανηγύρι. Βλέπει επίσης στον κεντρικό δρόμο της πόλεως που συνδέει την πλατεία με το Γυμνάσιο. Φαίνεται ότι ο Άρης ήταν στο παράθυρο και τράβηξαν την προσοχή του οι παρακλήσεις και τα κλάματα ενός

νεαρού παιδιού κάτω στο δρόμο. Ένας αντάρτης το οδηγούσε με την βία στο Γυμνάσιο, το οποίο ο ΕΛΑΣ χρησιμοποιούσε ως κρατητήριο.

Διέταξε τον αντάρτη να ανεβάσει το παιδί επάνω στο σπίτι μας, και ο Άρης πήγε και τους συνάντησε στο μέσο της εσωτερικής σκάλας. Ρώτησε τον αντάρτη γιατί είχε συλλάβει το παιδί και εκείνος του είπε ότι ήταν ταγματасφαλίτης. Το παιδί παρακαλούσε ακόμη να το αφήσουν, και έλεγε ότι δεν είχε κάνει τίποτε. Όταν είδε την μεγαλύτερη αδελφή μου, Αδαμαντία, που πήγαινε εκείνη την στιγμή να κατέβει την σκάλα, άρχισε να την παρακαλεί και εκείνη να τον βοηθήσει: «Δεσποινίς, πείτε τους ότι είμαι καλό παιδί! Πείτε τους ότι είμαι καλό παιδί! Πείτε τους ότι δεν έχω κάνει τίποτε!».

Ο Άρης άρπαξε το κεφάλι του παιδιού από τα μαλλιά, το στήριξε στο γόνατό του, και του έκοψε τον λαιμό. Στην συνέχεια το πέταξε κάτω στην σκάλα και με κλωτσιές το έβγαλε στο πεζοδρόμιο. Όταν βγήκε κι αυτός στο πεζοδρόμιο, πάτησε με τις μπότες του το κεφάλι του παιδιού. Το όνομα του νεαρού παιδιού ήταν Πολύβιος-Διομήδης Αναστόπουλος...

***

(Μαρτυρία Χαραλαμπίας Δεληγιάννη)

Στην πλατεία των Γαργαλιάνων είναι και το σπίτι του Κοκκώνη. Αυτός είχε ένα μοναχοπαίδι και του το σφάξανε. Στο μπαλκόνι αυτού του σπιτιού ανέβηκε ο Σημίτης* μετά τη μάχη και μίλησε στον κόσμο για τη «λευτεριά». Μιλούσε για τη λευτεριά, την ώρα που η πλατεία και ο δρόμος εκεί, ήταν γεμάτοι αίμα!

[* (σ.σ.) Πατέρας του μετέπειτα πρωθυπουργού, Κώστα Σημίτη.]

***

Την 27η Σεπτεμβρίου 1944, χιλιάδες Πυλίων και κατοίκων της περιοχής, συγκεντρώθηκαν από το ΕΑΜ/ΚΚΕ στην κεντρική πλατεία για να «γιορτάσουν» την 3η επέτειο του ΕΑΜ, αλλά και τη νίκη κατά της «αντίδρασης» που είχε συντελεστεί στη Μεσσηνία. Πρώτα τελέσθηκε δοξολογία, και μετά εκφωνήθηκαν λόγοι από στελέχη του ΕΑΜ/ΚΚΕ. Μίλησαν, ο εθνοσύμβουλος ΕΑΜ Πυλίας Βασίλης Κανελλόπουλος, ο Τάσος Κουλαμπάς, και ο Στέλιος Διακουμογιαννόπουλος (ο επονομαζόμενος Κουλός).

Όλες οι ομιλίες ήταν εμπρηστικές, γεμάτες μίσος και φανατισμό, αλλά εκείνος ο οποίος κατηγορήθηκε ακόμη και από τους ομοϊδεάτες του ότι προξένησε τη μεγαλύτερη έξαψη ήταν ο τελευταίος.

«Οι προδότες, τα σκουλήκια της αντίδρασης, θα τιμωρηθούν χωρίς οίκτο από τον λαό!», φώναζε ο Διακουμογιαννόπουλος.

Το γεγονός είναι ότι οι ομιλίες αυτές άναψαν τα αίματα των φανατικών κομμουνιστών και οι πρώτες φωνές που ζητούσαν εκδίκηση ακούστηκαν από το πλήθος: «Θάνατος! Θάνατος στους προδότες!».

Το κτήριο που κρατούνταν οι 21 κρατούμενοι που είχαν απομείνει, ήταν απέναντι από την άκρη της πλατείας.

Όσο διαρκούσε ακόμη η ομιλία του Διακουμογιαννόπουλου, μια ομάδα από το πλήθος, με επικεφαλής τον Χρήστο Σταθόπουλο, κινήθηκε προς το κτήριο με τους φυλακισμένους.* Μερικοί μπήκαν στο κτήριο και ανέβηκαν στο δεύτερο πάτωμα που ήταν τα 21 άτομα, ενώ οι υπόλοιποι που παρέμειναν έξω συνέχιζαν να θορυβούν. Αυτοί που μπήκαν μέσα, λύντσαραν τους 21 κρατουμένους. Ο

όχλος έξω από το κτήριο ζητούσε αποδείξεις για τον θάνατό τους. Δεν τους αρκούσαν οι φρικιαστικές κραυγές που ακούγονταν από τα θύματα που κατακρεουργούνταν. Για απόδειξη λοιπόν, οι εκτελεστές πέταξαν απ' το παράθυρο και το μπαλκόνι, 3 από τα νεκρά σώματα στο δρόμο: Των γιατρών Ιωάννη Θεριού και Γεωργίου Λαμπρακόπουλου, και του συμβολαιογράφου Αδάμ Στασινόπουλου.

Οι δολοφόνοι εν συνεχεία κατέβηκαν από το κτίριο. Καθάρισαν τα μαχαίρια τους και τα χέρια τους από τα αίματα σε παραπλήσια βρύση, σε θέα όλων των συγκεντρωμένων, και βέβαια των κομμουνιστών ηγετών της συγκέντρωσης. Τα πτώματα των θυμάτων, που εν τω μεταξύ είχαν ξεγυμνωθεί, φορτώθηκαν σε κάρα και ρίχτηκαν σ' έναν λάκκο στο Κάστρο.

[* (σ.σ.) Για την ακρίβεια, ο ίδιος ο Διακουμογιαννόπουλος υπέδειξε στον αφηνιασμένο όχλο που ζητούσε την κεφαλή τους επί πίνακι, που βρίσκονταν κλεισμένοι οι κρατούμενοι.]

***

Την 16η Νοεμβρίου 1955, η εφημερίδα «ΣΗΜΑΙΑ» της Καλαμάτας, δημοσίευσε έναν φρικιαστικό διάλογο με τίτλο «ΜΗ ΜΕ ΛΕΡΩΣΕΙΣ». Η εφημερίδα ανέφερε ότι ο διάλογος είχε γίνει στον χώρο της εκτέλεσης, στη Βέργα, μεταξύ του μελλοθάνατου γιατρού Αντώνη Πυλιώτη και του εκτελεστού του από τους Γαργαλιάνους. Ήταν αυτός που τον είχε συλλάβει στους Γαργαλιάνους, και του είχε πάρει αμέσως τα παπούτσια του.

Ο γιατρός υπενθύμισε στον εκτελεστή του τις υπηρεσίες που είχε επανειλημμένα προσφέρει στην οικογένειά του αφιλοκερδώς, και του ζήτησε να του χαρίσει τη ζωή. Σε απάντηση, εκείνος τον ειρωνεύτηκε, λέγοντας ότι θα

του κάνει τη χάρη να τον σφάξει τελευταίο. Τότε, ο μελλοθάνατος του ζήτησε τουλάχιστον να μην χρησιμοποιήσει το μαχαίρι, αλλά να τον πυροβολήσει.

Σ' αυτή την παράκληση του μελλοθάνατου γιατρού, ο εκτελεστής τον διαβεβαίωσε ότι δεν θα υπέφερε, διότι το μαχαίρι του ήταν...γλυκό σαν μέλι. Όταν δε ήρθε η ώρα της σφαγής του, τον διέταξε να αλλάξει τη θέση του σώματος του για να «μην τον λερώσει» με το αίμα του!

(«Ματωμένες μνήμες» - Ιωάννης Μπουγάς)

Ο Γιώργος Σταθακόπουλος, ο φοιτητής της Νομικής που ήταν οργανωμένος στο ΕΑΜ κι έβγαζε πύρινους λόγους στις συγκεντρώσεις για τη λευτεριά της πατρίδας από τον κατακτητή, που πίστευε στην κοινωνική δικαιοσύνη και στις προσδοκίες των δυστυχισμένων, σαν τον πλησίασαν δυο οπλισμένοι μπολσεβίκοι καπετάνιοι και του 'παν πως πρέπει να σφάξει έναν Ιταλό που τον είχαν συλλάβει και μια άγνωστη μεσόκοπη γυναίκα από την Κόρινθο, αρνήθηκε. Ο ορισμένος από την οργάνωση καθοδηγητής του αγώνα, πέφτει αμέσως στη δυσμένεια και καταδικάζεται. Ήταν 1η Φεβρουάριου 1944 τότε που οι δυο οπλισμένοι καπετάνιοι με τα γένια, τον άρπαξαν με τη βία και τον έκλεισαν μέσα σ' ένα πλίνθινο καλύβι σε απομόνωση, το ίδιο βράδυ στο χωριό του τη Τραγάνα, που είναι λίγα λεπτά έξω από το Κιάτο. Μα πριν ξημερώσει, ο φοιτητής Γεώργιος Σταθακόπουλος, ανοίγοντας μια τρύπα μ' έναν σουγιά, δραπετεύει. Πηγαίνει, σαν πήρε η μέρα, στον σταθμό του Βέλου ανεβαίνει στο τραίνο που κείνη την ώρα περνούσε και φτάνει στον Πειραιά που ήταν ο πατέρας του εκεί τελωνειακός υπάλληλος.

Μετά από τούτο, αρχίζει η τραγωδία της υπόλοιπης οικογένειας σύμφωνα με την ηθική των μπολσεβίκων. Η μέρα σωνόταν και τα σκοτάδια ετοιμάζονταν να γεμίσουν το χωριό της Τραγάνας, όταν τρεις με τα όπλα, βρήκαν και πήραν μαζί τους τη μητέρα του δραπέτη, σαραντατριών χρόνων με τα δυο της παιδιά, τον Λουκά Σταθακόπουλο 13 χρόνων και τη Κούλα 11. Για που τους πάνε κανείς δεν

ξέρει...

Μέσα στη νύχτα προχωράνε και φτάνουν στο χωριό της Μικρής Βάλτσας, οπού σταματάνε για δυο ώρες στο σπίτι του γιατρού του Φρεσίρα. Μετά τους χωρίζουν. Ο δεκατριάχρονος Λουκάς οδηγείται στο χωριό Θροφαρί, η εντεκάχρονη Κούλα στο χωριό Μεγάλη Βάλτσα, ενώ η μάνα στο εξωκκλήσι του Άη Γιώργη έξω από τη Μικρή Βάλτσα, όπου αφού την βασάνισαν για να μαρτυρήσει που είναι ο γιος της, τη σκότωσαν.

Πέντε μέρες πέρασαν τα παιδιά της μόνα, στα διάφορα σπίτια που τους έδιναν φαγητό και ύπνο χωρίς να ξέρουν τίποτα για την τύχη της μάνας τους. Την έκτη μέρα τα δυο παιδιά με συνοδεία οπλισμένων τα πήγαν στη Στιμάγκα, όπου μένουν μαζί με τους αντάρτες στο σχολείο. Εκεί βρίσκονται σε κάποια επιτήρηση ελεύθερα. Έκαναν διάφορες μικροδουλειές σε κείνους που είχαν τα πόστα και τα όπλα, τους πήγαιναν το φαγητό, τους ψώνιζαν τσιγάρα κι έμεναν πάντα μέσα στο περίφραγμα του σχολείου, που πολλές φορές ήταν και δεσμοκτήριο των αντιδραστικών. Ακολούθησαν αρκετές φορές τις ομάδες της ΟΠΛΑ που πήγαιναν τους μελλοθάνατους στον τόπο της σφαγής κι είδαν πολλά. Είδαν τους ανθρώπους που βασανίζανε τους μελλοθάνατους, που έφταναν στον τόπο του μαρτυρίου και φωνάζανε. Είδαν φοβερές εικόνες του μακελειού με φρίκη... Μα είδαν ακόμα και κάτι πιο πολύ που και τώρα που το διηγούνται κόβεται η ανάσα τους...

Ήταν ένα ζευγάρι παντρεμένων σε μια γωνιά στην δυτική αίθουσα του σχολείου και κάθονταν σ' ένα θρανίο οι δυο τους, όταν ένας άντρας με γένια, με ένα γερμανικό πιστόλι στη μέση ζωσμένος, κι ένα πελώριο μαχαίρι μέσα στο θηκάρι του που κρέμονταν στο δεξί του μέρος, μπήκε μέσα με σφιγμένα τα φρύδια του. Δεν ακούστηκε τι τους έλεγε, μα φαινόταν εκνευρισμένος και όπως κουνούσε τα χέρια του, έδωσε ένα τόσο δυνατό χαστούκι στο πρόσωπο της γυναίκας, που εκείνη γκρεμίστηκε από το θρανίο και ξάπλωσε κάτω, σχεδόν χωρίς τις αισθήσεις της. Ανάσκελα ήταν όταν φάνηκε η πολύ φουσκωμένη κοιλιά της, γιατί ήταν έγκυος και ανάσαινε πολύ δυνατά, όταν ο άντρας της, έτρεξε να τη βοηθήσει να σηκωθεί, να την περιποιηθεί, να την συνεφέρει. Ο οπλισμένος τώρα

χτυπάει τον σκυμμένο στη γυναίκα του άντρα, με γροθιά στο κεφάλι που πέφτει πάνω στη γυναίκα του. Στις φωνές εκείνου με τα γένια που έβριζε και χτυπούσε, έτρεξαν άλλοι δυο οπλισμένοι από την ανατολική αίθουσα που ήταν θάλαμος ύπνου και αναπαύσεως. Και τότε αφού χτύπησαν πολύ τον κρατούμενο άντρα και του έδεσαν τα πόδια και τα χέρια, τον πέταξαν κάτω στο πλακόστρωτο κι ασχολήθηκαν με τη γυναίκα που ήταν ακόμα ανάσκελα στο δάπεδο. Τη σήκωσαν οι δυο βαστώντας την από τα μπράτσα κι ο τρίτος έκανε το πιο απαίσιο κι αδιάντροπο αστείο: Με το μαχαίρι του, της έσκισε τα ρούχα που 'κρυβαν την κοιλιά της από τη μέση και κάτω. Κι αφού γέλασαν με τη καρδιά τους βλέποντας τις σάρκες της γκαστρωμένης γυναίκας, της άνοιξε τότε τη κοιλιά με το ίδιο μαχαίρι. Την κρατούσαν ακόμα οι δυο οπλισμένοι όταν χύμηξαν στον αέρα τα σπλάχνα της με τ' άντερά της και γέμιζε όλος ο τόπος από τους φοβερούς βόγγους... Σ' ένα μουλάρι φόρτωσαν την πεθαμένη γυναίκα, που την είχαν διπλώσει σε μια βρώμικη μισοσκισμένη κουβέρτα, ενώ ο άντρας της δεμένος, μόνο με τα χέρια πίσω, ακολουθούσε συνοδεία με οπλισμένους. Άφησε την αδερφή του στα ρούχα που κοιμόταν ο 13χρονος Λουκάς κι ακολούθησε την πομπή της νεκρής, πίσω από μια απόσταση τριάντα μέτρα. Μόνο τα περπατήματα του μουλαριού και των ανθρώπων ακουγόσαντε μέσα στην απέραντη σιγαλιά της νύχτας, μέχρι που φτάσανε σ' ένα πλαγιαστό χωράφι με άσπρα χώματα. Σταμάτησαν τότε, έριξαν τη διπλωμένη γυναίκα με τη βρώμικη κουβέρτα μέσα σ' έναν έτοιμο μεγάλο λάκκο. Κι ο άντρας με τα δεμένα χέρια, αφού είδε το τόσο σκληρό χαμό της γυναίκας του, έβλεπε τώρα και το δικό του τέλος... Με σπρωξιές τον τράβηξαν στη μεγάλη γκοριτσιά που ήταν κοντά τους, πήραν το χοντρό σκοινί που είχαν και τον κρέμασαν. Κι όταν τελείωσαν όλα, οι βλαστήμιες και τα χτυπήματα στο άψυχο σώμα του κρεμασμένου που κρέμονταν μακάβρια στη γκοριτσιά, το κόψιμο του χοντρού σκοινιού και το πέταγμα του άντρα κοντά στη γυναίκα του, παίρνοντας τον δρόμο του γυρισμού...

Εξήντα έξη μέρες έμειναν μέσα σε τούτη τη πνιγμένη ατμόσφαιρα τα δυο αδερφάκια, βλέποντας τον ανελέητο τρόπο που έπαιρναν τις ζωές οι μπολσεβίκοι. Ήταν 15 Μαΐου, απόβραδο, όταν η Κούλα, κουρασμένη από τα θελήματα κοιμόταν. Ανύποπτος ο Λουκάς πήγαινε τσιγάρα σ' έναν καπετάνιο που τον είχε στείλει να ψωνίσει από το μαγαζί. Μια παγωμάρα τον πλάκωσε σαν άκουσε πριν ανοίξει τη πόρτα, να λέει κάποιος από τους οπλισμένους που κάθονταν στον θάλαμο γύρο στη σόμπα: «Τούτα τα παιδιά, τι θα τα κάνουμε

καπετάνιο; Πολύ στα πόδια μας μπερδεύονται». Μαρμάρωσε το χέρι του στο πόμολο της πόρτας κι έμεινε εκεί αποσβολωμένο ν' ακούσει τη μοίρα της αδερφής του και τη δική του. Κι όταν ο καπετάνιος απάντησε πως, αργά το βράδυ με τους δεκαοχτώ να τους πάρουν μαζί τους στην εκτέλεση, πήρε τη μεγάλη απόφαση. Έδωσε τα τσιγάρα στον καπετάνιο, καληνύχτησε και φτάνοντας στα στρωσίδια της αδερφής του, την ξύπνησε σιγανά. Τοιμάστηκαν, βγήκαν κι οι δυο μαζί έξω κι έφτιαξαν το σχέδιο να δραπετέψουν. Πέρασε πρώτος ο Λουκάς την εξώπορτα κι αφού είδε τον σκοπό να κοιμάται, πήρε την αδερφή του κι από την άκρη του χωριού, σιγά σιγά με όλες τις δυνατές προφυλάξεις, πέρασαν διάφορα δρομάκια και μέσα από αμπέλια και χωράφια, πιασμένα τα δυο αδερφάκια, έφτασαν στο Βέλο και μπήκαν σε μιας θειας τους το σπίτι. Σαν ξημέρωσε τους έδωσε χρήματα, ψωμί και σταφίδες, τα συνόδεψε στον σταθμό κι αφού παρακάλεσε τον μηχανοδηγό να πάρει μπροστά στη μηχανή τους δυο δραπέτες που διεκδικούσαν τη ζωή, ανέβηκαν στο τραίνο κι έφτασαν στον Πειραιά. Έτσι γλύτωσαν από τον θάνατο.

***

Ένας Στιμαγκιώτης ξομολογιώταν μπροστά σε πέντε ηλικιωμένους που 'ζησαν τότε το κακό που γίνονταν στο τόπο μας. Φρικιαστική εικόνα αλήθεια, σαν έρχονται στον νου τα δυο πανώρια κορίτσια του Κώστα του Μάκρη από τις Κρίνες. Ενώ τα δυο αδέρφια τους, τα σκότωσαν το ίδιο βράδυ που 'φυγαν οι δικοί τους, τα δυο κορίτσια τα 'χαν πάει στη Βαγγελίστρα και τ' ατιμάζανε...

«Με είχε στείλει η οργάνωση να πάω πάνω στην εκκλησιά της Βαγγελίστρας, να βρω έναν καπετάνιο, να του δώσω ένα σημείωμα και να πάρω πάλι απάντηση έγγραφη. Σε τούτο το διάστημα ώσπου να τον βρουνε και να ετοιμαστεί η απάντηση, είδα τούτα τα δύσμοιρα κορίτσια, που το ένα ήταν αρρεβωνιασμένο, να κάθονται κάτω από το μεγάλο δέντρο και να κλαίνε και ν' αγκαλιάζονται. Τα μούτρα τους φαίνονταν χλωμά, τα μάτια τους κατακόκκινα μέσα στις ολόμαυρες κόγχες τους. Ένα ζευγάρι οπλισμένοι τότε, πήρε τα κορίτσια, χώρισαν σαν προχώρησαν λίγο, παίρνοντας ο καθένας από μια, τους έλεγαν

λόγια παρήγορα, πως θα τις λευτέρωναν από τα δεσμά και τις πήγανε πίσω από το ψήλωμα. Έκατσαν ώρα αρκετή τις φέρανε και τις δυο μαζί, τις άφηναν λίγα λεπτά ν' αγκαλιαστούνε και να κλάψουνε μαζί κάτω από το μεγάλο δέντρο κι ύστερα τις έπαιρνε άλλο ζευγάρι οπλισμένων για να τις παρηγορήσει πάλι πίσω από το ψήλωμα. Κι αυτές μόλις πάλι σμίγανε, πάλι αγκαλιάζονταν κι όλο κλαίγανε. Το 'χω βάρος στη καρδιά μου τούτο που 'δαν τα μάτια μου κι άκουσαν τ' αυτιά μου, γιατί μου σκιζόταν η καρδιά σαν τα 'βλεπα τα δυο μαζί ν' αγκαλιάζονται και να ζητάνε τον λυτρωμό... Την άλλη μέρα που ρώτησα τι γίνονται τα κορίτσια πάνω στη Βαγγελίστρα, σαν είδα κάποιον απ' αυτούς στο χωριό, μου 'πε, πως δεν υπάρχουνε πια στη ζωή. Το μαρτύριό τους τελείωσε...».

***

Στις 24 Ιουλίου 1944, μια ομάδα από οπλισμένους μπαίνει μέσα στο σπίτι του Κων. Μπράβου στο χωριό Ταρσινά, που 'ταν υπεύθυνος του ΕΑΜ, του ζητάει το πιστόλι που είχε για να πιάσουν κάποιον χαφιέ. Μόλις το παραδίνει, του προτείνουν τα όπλα τους και του λένε πως είναι κρατούμενος κι αυτός και η γυναίκα του. Μαζί με άλλους που πιάσαν την ίδια βραδιά, τους οδηγούνε στο διπλανό χωριό, στο Λιμοχώρι, κι ενώ όλους τους άλλους τους πάνε ψηλά στη τοποθεσία Στρογγύλι, τον Κων. Μπράβο τον βαστάνε στο σχολείο.

Το χωριό ξύπνησε από τα ουρλιάσματα και τις φωνές τις σπαραχτικές που 'βγαζε ο κρατούμενος όταν τον χτυπάγανε, για να μαρτυρήσει τους αντιδραστικούς του χωριού του, εκείνους που συνεργαζότανε και μαρτύραγε τα μυστικά. Και ποια είσανε τα μυστικά του αγώνα που μαρτύραγε στους Γερμανούς φασίστες και τους τσολιάδες. Μαυρισμένο από τα χτυπήματα και αποκαμωμένο, τον έφεραν στη πλατεία του χωριού, ενώ οι άνθρωποι που 'σαν στην οργάνωση πέρναγαν από το κάθε σπίτι και ειδοποιούσαν, να πάνε όλοι στη πλατεία να δουν την εκτέλεση ενός προδότη. Όλο το χωριό μαζώχτηκε το φοβερό τούτο απόγευμα, στις 24 Ιουνίου 1944, και έβλεπε έναν παραμορφωμένο άνθρωπο γεμάτο αίματα και σωματικό πόνο, όρθιο, έτοιμο να σωριαστεί κάτω.

Την τρομάρα του κόσμου που 'βλεπε τούτο το απαίσιο θέαμα, έκοψαν τα λόγια του καπετάνιου που φώναξε: «Τούτος ο άνθρωπος είναι προδότης, είναι χαφιές, όργανο της Γκεστάμπο, των Γερμανών και των τσολιάδων, γι' αυτό και δικάστηκε σε θάνατο και θα εκτελεστεί τώρα μπροστά σας». Μέσα σε τούτη τη παγωμάρα που απλώθηκε στον κόσμο τούτο που αναγκάστηκε να δει πως ο άνθρωπος παίρνει τη ζωή του ανθρώπου, ένας ψίθυρος κυκλοφόρησε: «Τί προδοσία έκανε;». Μα όλοι κούναγαν τους ώμους τους και με τις γκριμάτσες του προσώπου τους δείχνανε, ότι δεν ξέρανε την προδοσία ή τον χαφιεδισμό, μα ο γνωστός όλων του διπλανού χωριού, Κων. Μπράβος, ήταν υπεύθυνος του ΕΑΜ. Τί άραγε συνέβαινε; Τίποτα δεν τον ρώτησαν να πει, ούτε και άλλη εξήγηση δόθηκε. Μόνο όπλισε ένας το πιστόλι του, στάθηκε σε απόσταση ενάμισυ μέτρου και πυροβόλησε στο κεφάλι του θανατοποινίτη. Η πρώτη σφαίρα πέρασε ξυστά χωρίς να τον αγγίξει, η δεύτερη του πήρε το αυτί και του αυλάκωσε το δεξί του μάγουλο. Κι ενώ οι άλλοι κλείναν τα μάτια τους να μην δουν τον θάνατο, ακούστηκε η φωνή εκείνου που του παίρναν τη ζωή: «Μη με παιδεύεις σύντροφε. Ρίξε μου στο κεφάλι ρε Δήμο μια να τελειώνω». Ένα «αχ» τότε ακούστηκε δυνατό που σκέπασε τη φωνή της τελευταίας πιστολιάς, πήδηξε ψηλά μισό μέτρο, τύλιξε το κεφάλι του με τα χέρια του και σωριάστηκε κάτω μπρούμυτα. Όλοι κρύψανε τις ματιές τους με τις παλάμες τους να μην δουν, το εφιαλτικό θέαμα... Πριν ακόμα συνέλθει ο κόσμος απ' όλη τη φρίκη που είδε κι άκουσε, ένας από τους τέσσερους δήμιους που ήταν κοντά στον σκοτωμένο, τράβηξε από το θηκάρι το μαχαίρι του κι άρχισε τούτο το μακάβριο έργο: Τον έσφαξε σαν τ' αρνί που 'στάζε ακόμα αίματα, μπρος στα μάτια όλων των χωριανών που ένιωθαν ταν ανάσα τους να λιγοστεύει, τις δυνάμεις τους να τους αφήνουν και να τους έρχεται λιποθυμία, ενώ τα παιδάκια με γουρλωμένα τα μάτια μαζεύονταν στα σκέλια των γονιών τους, τραβώντας τους από τα ρούχα. Κι ύστερα μια βουβαμάρα χύθηκε μέσα σε τούτο το χωριό, μια νεκρική σιγή που κράτησε για πολύ μετά το φονικό.

Μετά που πέρασε καιρός, μαθεύτηκε πως η προδοσία του Κώστα Μπράβου ήτανε τούτη: Σαν υπεύθυνος του χωριού, ειδοποιήθηκε πως έπρεπε να πιαστεί με τρόπο ένας χωριανός του, να τον στείλει, ή με συνοδεία ή μόνο του στο Λιμοχώρι, ή στη Στιμάγκα να εκτελεστεί, γιατί οι πληροφορίες τον παρουσίαζαν αντιδραστικό που κάνει ζημιά στον αγώνα. Ο Κώστας Μπράβος όμως που

γνώριζε πρόσωπα και πράγματα κι ήταν βέβαιος ότι ο χωριανός του ήταν ένας αγνός πατριώτης, όχι μόνο δεν φρόντισε να τον πιάσει ή να τον πείσει ν' ανέβει στο Λιμοχώρι ή στη Στιμάγκα, για να του πάρουν τη ζωή, αλλά τον ειδοποίησε να φύγει από το χωριό κι από το περιβόλι του στο Κοκκώνι γιατί κινδύνευε η ζωή του. Αυτό όμως ακούστηκε σαν μια γενναία και πατριωτική στάση που 'δειξε ο υπεύθυνος του ΕΑΜ κι έγινε αιτία μαθαίνοντάς το οι ανώτεροι καπετάνιοι να τον σκοτώσουν.

Οι άλλοι κρατούμενοι από τα Ταρσινά, που παρέα τους είχαν πάρει το ίδιο βράδυ μαζί με τη γυναίκα του Κώστα Μπράβου, δεν πρόφτασαν να μάθουν το φοβερό φονικό που 'γινε μέσα στο χωριό του Λιμοχωρίου, γιατί πριν ξημερώσει, το ίδιο βράδυ που τους ανέβασαν στην τοποθεσία Στρογγύλι, τους πήρανε τη ζωή, σαν τα σφαχτάρια, με το μαχαίρι.

(«Από τον προμαχώνα της Στιμάγκας» - Γιάννης Μπαλαφούτας)

Ένα από τα φρικτότερα εγκλήματα που συνεκλόνησαν τη Νάουσσα και που σήμερα ακόμη όταν συζητούνται προκαλούν την εξέγερση των ψυχών και την απέχθεια όλων των πολιτών αδιακρίτως κομματικής τοποθετήσεως -με μικρή κάπως εξαίρεση τους αμετανοήτους και σκληρούς κομμουνιστάς- ήταν η άγρια σφαγή της δεκαεξάχρονης Όλγας. Το επίθετό της δεν το αναφέρουμε, γιατί θύτης και θύμα ανήκουν στην ίδια οικογένεια. Αλλά το ξέρει όλη η Νάουσσα.

Οι γονείς της είχαν χωρίση... Η κοπελίτσα έμεινε με τη μητέρα της και ξενοδούλευε για να εξασφαλίση τη ζωή του σπιτιού. Ήταν σεμνή, όμορφη και ανοιχτόκαρδη. Η καλωσυνάδα της συντελούσε ώστε να είναι αξιαγάπητη σε όλους τους γνωστούς της. Κανένα δεν πίκρανε με κανένα δεν ήλθε ποτέ σε προστριβή.

Μια μέρα, του Σεπτεμβρίου του 1943 και μόλις το σκοτάδι άρχισε να καλύπτει τη ζωή της πόλεως, τρεις νεαροί την σταμάτησαν ενώ πήγαινε στο σπίτι της. Την πρόσταξαν να τους ακολουθήσουν γιατί -όπως την είπαν- ο πατέρας της ήθελε να της ανακοινώσει κάτι πολύ σημαντικό που αφορούσε την οικογένειά της. Μολονότι οι νέοι ήταν άγνωστοι στην Όλγα, το γεγονός ότι ερχόντουσαν για λογαριασμό του πατέρα της που την καλούσε, δεν δίστασε να τους ακολουθήσει. Παίρνοντας τον δρόμο προς την έξοδο, προχώρησαν γύρω στα τρία χιλιόμετρα. Αυτό δεν την ανησύχησε γιατί τελούσε εν γνώσει ότι ο πατέρας της υπηρετούσε στον ΕΛΑΣ σαν καπετάνιος. Κάποια στιγμή εμφανίστηκε μπροστά της ο πατέρας της. Ζωσμένος στα άρματα και με μικρή γεννηιάδα υποδέχθηκε την θυγατέρα του με θυμό και οργή που φανέρωνε άσχημες προθέσεις.

- «Τί κάνει, ομορφούλα, η μάνα σου;», τη ρώτησε. «Συνεχίζει να με μισεί; Πώς πάνε τα νταραβέρια της;».

- «Η μαμά είναι καλά», απάντησε η Όλγα. «Ποτέ της όμως δεν μ' άφησε να καταλάβω ότι τρέφει μίσος για σένα πατέρα».

- «Σκάσε!», της είπε ο αρματωμένος καπετάνιος. «Και προ παντός πάψε να με λες πατέρα».

Ταυτοχρόνως σκαμπίλισε την κορούλα του που άρχισε να κλαίει και να εκλιπαρή τον πατέρα της να ξαναγυρίσει στο σπίτι του για να ζήσει η οικογένειά τους καλύτερες ημέρες. Για λίγο στάθηκε συλλογισμένος ο ΕΛΑΣίτης πατέρας. Γρήγορα όμως ξανάρχισε να κτυπάει με βαναυσότητα την κόρη του.

- «Γιατί μπαμπά με χτυπάς; Τί σου έκαμα; Τί φταίω εγώ εάν χωρίσατε με τη μητέρα μου;».

Αντί για άλλη απάντηση, ο καπετάνιος έπιασε από τα μαλλιά την κόρη του και την έρριξε στο έδαφος. Και με ταχύτητα που θα ζήλευαν οι πιο έμπειροι εργάτες των σφαγείων, άρχισε να κτυπάει με το μαχαίρι του το ίδιο του το παιδί. Το

λιάνισε στην κυριολεξία. Η τελευταία του μαχαιριά που έκοψε την καρωτίδα της δεκαεξαχρονης Όλγας, ήταν η σφραγίδα που ο πατροκτόνος έβαζε στο φρικτότερο ασφαλώς έγκλημα που γίνηκε ποτέ στη μαύρη περίοδο 1943-1949. Κλωτσώντας το θύμα του, ο φονιάς έδωκε εντολή στους νεαρούς που είχαν συλλάβη την άτυχη Ελληνοπούλα, να της δώσουν την χαριστική βολή. Ένας από τους τρεις την πυροβόλησε στον κρόταφο.

Την ανατριχιαστική αυτή ιστορία, διηγείτο κατά το έτος 1947, ένας από τους μετανόησαντας ΕΛΑΣίτας, που είχε ενταχθή στον σύλλογο που είχαν συγκροτήση πολλοί νέοι, οι οποίοι διαπιστώνοντας το εγκληματικό και απαίσιο έργο του ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, είχαν συγκροτήση την οργάνωση, επικεφαλής της οποίας ήταν ο Απόστολος Μπαλκατζής, που στο ΕΛΑΣ ήταν γνωστός σαν καπετάν Πιτσιρίκος.

***

Είναι στιγμές που σταματάει ο νους του ανθρώπου από την φρίκη. Γιατί αν υποτεθή ότι μπορεί να βρήκαν οι εκτελεστές κάποιες προφάσεις ή και να παραπλανήθηκαν όταν εκτελούσαν άνδρες, δεν μπορεί να είχαν καμμιιά δικαιολογία όταν ακρωτηρίαζαν μικρά παιδιά. Αυτό επανελήφθη με σφαγή της Μαγδαληνής Καμαρώκα και του εξάχρονου υιού της. Ο μικρούλης, λόγω ηλικίας ούτε είχε ιδέες ούτε αντιθέσεις με το ΚΚΕ, μα ούτε και μπορούσε να είχε βλάψει κάποιον, ώστε να τιμωρηθή για λόγους αντεκδικήσεως ή διαφορών.

Την Καμαρώκα μαζί με το παιδί της, συνέλαβαν οι ΕΛΑΣίται εισβάλλοντας στο σπίτι τους. Αφού το λεηλάτησαν, τους πήραν και τους οδήγησαν σ' ένα σημείο της Αράπιτσας. Εκεί κακοποίησαν την ανυπεράσπιστη Ναουσσαία και μπροστά στα μάτια της, έκοψαν κομμάτια το κορμί του παιδιού της, και ενώ η ίδια σφάδαζε και θρηνολογούσε, έρριξαν τα διάφορα μέλη του σώματός του στο ποτάμι. Η πονεμένη μάνα θέλησε να πέση κι αυτή στον Αράπιτσα επαναλαμβάνοντας τη θυσία των γυναικών της Ναούσσης στην επιδρομή του

Αβδούλ Αβούτ. Οι εκτελεστές την κράτησαν, όχι για να τη σώσουν από βέβαιο πνιγμό, αλλά για να την σκοτώσουν οι ίδιοι. Εξετέλεσαν την Καμαρώκα με τα μαχαίρια τους. Το κορμί της πετσοκόπηκε και τα μέλη του σώματός της πετάχθηκαν στο ποτάμι της Αράπιτσας. Και για την φρικτή όμως αυτή εκτέλεση μάταια κουράσθηκα για να βρω τα αίτια. Εκείνοι οι Ναουσσαίοι, που προς τιμήν τους με βοήθησαν με προθυμία στην έρευνά μου, δεν μπόρεσαν και σήμερα ακόμη να εξηγήσουν γιατί, εσφαγιάσθη η Καμαρώκα και το εξάχρονο παιδί της.

***

Ήταν η 21η Μαΐου του 1944 και οι κάτοικοι του χωριού Αγγελοχώρι δεν πήγαν στις δουλειές τους, εορτάζοντας τον Άγιο Κωνσταντίνο. Όπως συμβαίνει σε όλα τα χωριά, οι περισσότεροι απ' αυτούς ήταν συγκεντρωμένοι στην πλατεία. Μόλις άρχισε να σκοτεινιάζει άρχισαν να φεύγουν για τα σπίτια τους ερημώνοντας το χωριό. Θα ήταν εννέα το βράδυ όταν η καμπάνα της εκκλησίας άρχισε να κτυπάει, ενώ ένοπλοι ΕΛΑΣίτες καλούσαν με τηλεβόα να συγκεντρωθούν όλοι οι Αγγελοχωρίται στην πλατεία του χωριού. Σχεδόν το σύνολο των ανδρών πήγε στο χώρο που όριζαν οι απελευθερωταί. Εκεί βρέθηκαν μπροστά σε καμμιά τριανταριά ΕΛΑΣίτες και σε ισάριθμους Βουλγάρους στρατιώτες. Κομματικά στελέχη του ΕΑΜ εκάλεσαν τους συγκεντρωθέντας να τοποθετηθούν στις σχηματισθείσες γραμμές. Συγκεκριμένα καθώρισαν οι μεν εντόπιοι να καταλάβουν το αριστερό της πλατείας, οι δε πρόσφυγες -Πόντιοι ως επί το πλείστον- να στοιχηθούν στο δεξιό αυτής.

Επηκολούθησε νέα διαταγή με την οποία οι πρόσφυγες θα ακολουθούσαν τον δρόμο προς την εκκλησία του Άγιου Γεωργίου, ενώ οι άλλοι θα παρέμειναν εις τας θέσεις των μέχρι νεωτέρας εντολής. Τη σχηματισθείσα φάλαγγα την πλαισίωσαν ΕΛΑΣίται και Βούλγαροι στρατιώται, επικεφαλής δε αυτής ετέθησαν δύο Βούλγαροι αξιωματικοί, δυο ένοπλοι ΕΛΑΣίτες, και ένας μεσήλιξ με πολιτικά που είχε και το γενικό πρόσταγμα. Πριν προχωρήσει η φάλαγγα προς το καθορισθέν σημείο, οι ΕΛΑΣίτες με τον τηλεβόα, έδωσαν εντολή να διαλυθούν οι εντόπιοι συγκεντρωθέντες, πηγαίνοντας εις τα σπίτια τους και ότι θα

επακολουθούσε το ίδιο βράδυ νέα πρόσκλησις αυτών.

Όταν τελείωσε και η αποχώρηση και του τελευταίου εντοπίου, ο άγνωστος με τα πολιτικά, μιλώντας με εμφαντική σλαβική προφορά απηυθύνθη προς τους συγκεντρωμένους. Κατηγόρησε συλλήβδην όλους τους πρόσφυγας ότι είναι όργανα της αντίδρασης και της ΠΑΟ. Τους απεκάλεσε εθνοπροδότας και τους προειδοποίησε ότι εκείνη τη νύκτα θα πληρώναν όλα τους τα εγκλήματα. «Τα λαϊκά δικαστήρια που θα συνεδριάσουν», είπε, «μέχρι να φέξη ο ήλιος δεν πρόκειται να αδικήσουν κανέναν. Θα τιμωρηθούν όμως βαρειά όσοι αποδεδειγμένα και βάσει στοιχείων θα αποδειχθή ότι είναι εχθροί του ΕΑΜ και του ΕΛΑΣ». Αφού τελείωσε την ομιλία του, πρόσταξε, αρχικά στην ελληνική και εν συνεχεία στην βουλγαρική γλώσσα, τους ενόπλους να καταμετρήσουν τους συγκεντρωμένους και να κινηθούν ακολούθως βάσει των εντολών που είχαν δοθή από το Αρχηγείο.

Τέσσερα ζευγάρια ένοπλων ανάμικτα από Βουλγάρους και ΕΛΑΣίτες, άρχισε την καταμέτρηση των συγκεντρωμένων κατά τον ίδιο τρόπο που οι κτηνοτρόφοι μετρούν τα κοπάδια τους προκειμένου να τα πωλήσουν εις τους ζωεμπόρους. Ανήσυχτοι οι μαντρωμένοι πρόσφυγες, για την τύχη που τους περίμενε, κινήθηκαν ενστικτωδώς για να φύγουν από την πλατεία. Οι ένοπλοι προς στιγμήν αιφνιδιάστηκαν. Γρήγορα όμως άρχισαν να ρίχνουν επάνω στα κορμιά των συγκεντρωμένων. Ο πρώτος νεκρός της «ηρωικής» εκδηλώσεως που ενωμένοι έκαναν οι ΕΛΑΣίτες με τους Βουλγάρους για την απελευθέρωση της χώρας, ήταν ο Χρήστος Ουρδαλίδης. Οι περισσότεροι έπεσαν στο έδαφος για να προφυλαχθούν από τις σφαίρες των δολοφόνων. Μονάχα οι Συμεών Συμεωνίδης και Νικόλαος Γκαλιμάνης, επωφελούμενοι της συγχύσεως και του πανικού που επεκράτησαν, ξέκοψαν από τον κύκλο των συγκεντρωμένων, παίρνοντας ο καθένας τους και μια διαφορετική κατεύθυνση. Τους ακολούθησαν οι ένοπλοι πυροβολώντας τους, αλλά οι δύο Έλληνες τρέχοντας κατώρθωσαν να διαφύγουν, για να είναι σήμερα μάρτυρες κατηγορίας για το ομαδικό και απαίσιο αυτό έγκλημα των εν όπλοις συνεργατών των δύο βαλκανικών κομμουνιστικών κομμάτων.

Τότε ξεπετάχθηκαν από τους διπλανούς δρομίσκους που οδηγούν προς την πλατεία, πέντε μασκοφόροι. Είχαν καλύψει τα πρόσωπά τους προφανώς γιατί ήταν γνωστοί στους κατοίκους του χωριού. Πριν αρχίσουν να ξεχωρίζουν τους προς εκτέλεσιν -αυτό φάνηκε σε λίγο όταν υπεδείκνυαν στους οπλοφόρους ποιους θα πρέπει να συλλάβουν- ο Κυριάκος Κεμεντσετζίδης, σηκώθηκε όρθιος και άρχισε να τραγουδάει. Οι συγχωριανοί του τα έχασαν και πίστευσαν ότι αυτός παραφρόνησε. Γρήγορα όμως ήλθαν να τους διαψεύσουν τα όσα επακολούθησαν. Ο Κυριάκος σταματώντας το τραγούδι του απευθύνθηκε προς τους συγκεντρωμένους και με σταθερή φωνή τους είπε: «Ξέρω ότι θα με σκοτώσουν, όπως το ίδιο θα κάμουν και σε σας. Θέλω όμως τραγουδώντας ν' αντικρύσω τον Χάρο και να πω στους ΕΛΑΣίτες και στους Βουλγάρους, ότι οι Πόντιοι δεν φοβούνται τον θάνατο. Προτιμούν να πεθάνουν όρθιοι και παλληκαρίσια, παρά να ζήσουν ζητώντας έλεος από τους προδότες».

Αμέσως με εντολή του πολιτικού επιτρόπου, που μίλησε πριν από λίγο στους συγκεντρωμένους ΕΛΑΣίτες και Βούλγαρους όρμησαν επάνω στον Κεμεντσετζίδα και άρχισαν να τον κτυπούν. Ανταποδίδοντας ο ηρωικός Πόντιος τα κτυπήματα, υπέκυψε στην υπεροχή των ένοπλων. Έτσι, δένοντάς τον πισθάγκωνα τον έβγαλαν από τη γραμμή και τον οδήγησαν έξω από το χωριό. Ριπές αυτομάτου που ακούσθηκαν μετά από λίγο, πρόδιδαν την τύχη που περίμενε τον Κυριάκο. Απηλλαγμένοι οι μασκοφόροι από την παρουσία του ταραξία, που προς στιγμήν έγινε αφορμή να μην αρχίσουν το ολέθριο και απαίσιο έργο τους, επεδόθησαν εκ νέου εις την επιλογήν των θυμάτων που οι «ήρωες» θα εκτελούσαν σε λίγο. Δείχνοντας με το δάκτυλό τους στους Βουλγάρους και στους ΕΛΑΣίτες τα πρόσωπα που έπρεπε να συλληφθούν, ξεχώρισαν τους εξής:

1. Τον Αναστάσιον Καραγκιοζίδα
2. Τον Ηλία Τορτοπίδη
3. Τον Ιωάννη Ιωακειμίδα
4. Τον Στυλιανό Παπαδόπουλο
5. Τον Πολύχρονη Κελεσίδη
6. Τον Ιωάννη Κελεσίδη
7. Τον Λαυρέντιο Κελεσίδη

8. Τον Ευστάθιο Κελεσίδη

9. Τον Γερβάσιο Ιωακειμίδη

10. Τον Κωνσταντίνο Διπλαρίδη του Στυλιανού

11. Τον Ανέστη Κελεσίδη και

12. Έναν Βεροιώτη μικρέμπορο αγνώστων στοιχείων, που το μικρό του όνομα ήταν Παναγιώτης και που ερχόταν τακτικά με τις μικροπραμάθειες του στο Αγγελοχώρι, ανταλλάσσοντας με είδη που έπαιρνε από τους ντόπιους παραγωγούς.

Αφού τους χώρισαν σε ζευγάρια, τους έδεσαν τα χέρια και μικτά αποσπάσματα από ΕΛΑΣίτες και Βουλγάρους τους οδήγησαν στην έξοδο της πόλεως. Πρώτους εξετέλεσαν τους Αναστάσιον Καραγκιοζίδην και Ανέστη Κελεσίδη. Όταν την άλλη ημέρα βρέθηκαν τα πτώματά τους στο ρείθρο του δρόμου, ήταν κατατρυπημένα από μαχαιριές, ενώ τα πρόσωπα και των δύο είχαν δεχθή βλήματα σφαιρών. Ακολούθησε η σειρά του Ιωάννου Ιωακειμίδη και του Γερβάσιου Ιωακειμίδη. Αυτούς άρχισαν να τους πλήττουν, με τα μαχαίρια τους, ευθύς αμέσως μετά τον διαχωρισμό τους από τους άλλους δεσμώτες. Όπως διηγούνται οι επιζήσαντες από την τραγωδία του ξεκληρισμού του Αγγελοχωρίου, η μανία των φονηάδων εναντίον των δύο αυτών Ελλήνων, οφείλετο εις το γεγονός ότι οι μασκοφόροι καταδότες κάνοντας την επιλογή των δύο ανωτέρω, στάθηκαν περισσότερη ώρα σ' αυτούς και εν συνεχεία ομίλησαν βουλγαριστί απευθυνόμενοι σε έναν από τους Βουλγάρους αξιωματικούς. Αν και τραυματισμένοι, συνέχισαν να περπατούν τρικλίζοντας οι υποψήφιοι νεκροί. Σ' αυτό τους βοηθούσαν και οι ΕΛΑΣίτες που τους υπεβάσταζαν κατά την πορεία των. Βγήκαν αρκετά έξω από το χωριό, όταν με διαταγή του ΕΛΑΣίτη οδηγού, έσπρωξαν τα θύματά τους προς ένα καταπράσινο λιβάδι και συνέχισαν εκεί το όργιο του πετσοκόμματος των θυμάτων τους. Τους τυράννησαν φρικτά, όπως μου διηγόντουσαν οι Αγγελοχωρίτες, και τη χαριστική βολή σ' αυτούς έδωσε ένας Βούλγαρος στρατιώτης, που για να είναι πιο σίγουρος για το έργο του δεν αρκέσθηκε σε μια πιστολιά, αλλά κατατρύπησε το κρανίο των δύο Ποντίων.

Γυρίζοντας καταματωμένοι οι εκτελεσταί, παρέλαβον τους Πολύχρονη Κελεσίδη και Λαυρέντιο Κελεσίδη. Και οι δυο τους αρνήθηκαν στην αρχή ν' ακολουθήσουν

τους δημίους των. «Σκοτώστε μας εδώ για να δη όλο το χωριό το έγκλημά σας και να καμαρώσει τη ντροπή της συνεργασίας ΕΛΑΣιτών και Βουλγάρων». Ο Πολυχρόνης Κελεσίδης ιδίως, φωνάζοντας όσο δυνατώτερα μπορούσε κάλεσε τους συγχωριανούς του να μην προσκυνήσουν σε καμιά περίπτωση τους ΕΑΜοβουλγάρους. Επηκολούθησε άγριος ξυλοδαρμός των δύο δεσμωτών. Αυτούς δεν τους κτυπούσαν με τα ματωμένα μαχαίρια τους, αλλά με βέργες σιδερένιες. Δυο τρεις φορές έπεσαν στο έδαφος οι κρατούμενοι. Οι ΕΛΑΣίτες και οι Βούλγαροι τους ξανασήκωσαν συνεχίζοντας τα κτυπήματά τους. Όταν ο Λαυρέντης Κελεσίδης τους κάλεσε να σταματήσουν την τυραννία τους, εκτελώντας τους όπως είχε ζητήσει και ο Πολυχρόνης, οι ΕΛΑΣίτες άρχισαν να γελούν. «Έχετε ακόμη να τραβήξετε αρκετά ως ότου παραδώσετε στον Σατανά τη βρώμικη ψυχή σας».

Το μαρτύριο των δυο αυτών θυμάτων κράτησε για αρκετή ώρα. Οι δήμιοι προτιμούσαν να τελειώνουν την εκτέλεση των σκληρών αυτών Ποντίων με τα σιδερένια τους ραβδιά. Ένας ΕΛΑΣίτης που θέλησε να χρησιμοποιήσει το περίστροφό του, καταληφθείς από την οργή που προκαλούσαν τα λόγια των δύο δεσμωτών, δέχθηκε την παρατήρηση του αρχηγού του, και τη συμβουλή ότι ο τρόπος που ζητούσε να εκτελέσει ο ΕΛΑΣίτης τα θύματά του, θ' αποτελούσε γι' αυτά λυτρωμό. Και πράγματι είχε δίκαιο ο έμπειρος από εκτελέσεις και βασανισμούς αρχηγός. Ο τρόπος με τον οποίον κακουργήθηκαν οι δυο δεσμώται ξεπέρασε κάθε προηγούμενο. Τα τεμαχισμένα μέλη των κορμιών τους τα διεσκόρπισαν οι δήμιοι λίγο έξω από το χωριό. Κουράσθηκαν, ή για να κυριολεκτήσουμε, παιδεύτηκαν οι συγγενείς των δύο αυτών νεκρών για να συναρμολογήσουν την επομένη τα σώματα των αδικοχαμένων προσφιλών προσώπων τους.

Θα ζύγωνε η ενδέκατη νυκτερινή ώρα όταν άλλοι ΕΛΑΣίται και Βούλγαροι που δεν είχαν πάρη μέχρι τότε μέρος στις εκτελέσεις ανέλαβαν να συνοδεύσουν για ανάκριση τον Βεροιώτη εμποράκο και τον Κωνσταντίνο Διπλαρίδη. Πριν ξεκινήσουν για το τελευταίο ταξίδι που θα έκαναν οι μελλοθάνατοι, οι ΕΛΑΣίται τους συνεβούλευσαν να είναι υπάκουοι και ότι δεν είχαν τίποτε να φοβηθούν. «Γρήγορα», τους είπαν, «θα σας ξαναφέρουμε στο χωριό». Και αυτούς, όπως συνέβη με το δεύτερο ζευγάρι των σκοτωμένων, τους οδήγησαν

χίλια μέτρα έξω από το χωριό και σταματώντας τους σε ένα σπαρμένο χωράφι, τους κάλεσαν ν' απολογηθούν για τα εγκλήματα που διέπραξαν εναντίον του λαού και του ΕΑΜ.

Ο Βεροιώτης κλαίγοντας έλεγε κι επαναλάμβανε ότι είναι φτωχός βιοπαλαιστής, είναι πραγματικός δημοκράτης και ότι πολλές φορές είχε βοηθήσει οικονομικά την τοπική οργάνωση του ΕΑΜ Βεροίας. «Ρωτήστε», τους είπε, «τους εκεί υπευθύνους πριν με χαλάσετε» -υποννοώντας, μην με σκοτώσετε. Οι ένοπλοι που είχαν περιβληθή από μόνοι τους τις εξουσίες των λαϊκών δικαστών, αντί άλλης απαντήσεως, άρχισαν να δέρνουν και εν συνεχεία να κτυπούν με τα γιαταγάνια τον άτυχο Βεροιώτη, που αν και μισοπεθαμένος τους εκλιπαρούσε να μάθουν γι' αυτόν, ζητώντας πληροφορίες από το ΕΑΜ και το ΚΚΕ Βεροίας. Όλες οι εκκλήσεις του, και τα δάκρυά του που έχυσε δεν επέφεραν κανένα ευνοϊκό αποτέλεσμα γι' αυτόν.

Οι ΕΛΑΣίτες και μαζί τους ένας Βούλγαρος στρατιώτης, αφού απετέλειωσαν το θύμα τους χτυπώντας το με τα μαχαίρια τους, απέκοψαν το κεφάλι κατά το ήμισυ από το υπόλοιπό του σώμα. Με το κεφάλι να κρέμεται και το κορμί του πετσοκομμένο από τις μαχαιριές βρήκαν οι Αγγελοχωρίτες μαζί με άλλα πτώματα των συγχωριανών τους και τον Βεροιώτη. Τον κήδεψαν κι αυτόν μαζί με τους άλλους Έλληνας που σφαγιάσθηκαν στις 21.5.1944.

Χωρίς να διακόψουν το έργο τους οι δήμιοι, έσυραν τον Διπλαρίδη, λίγα μέτρα πιο κείθε από το πτώμα του Βεροιώτη. Ίσως γιατί κουράσθηκαν από την εκτέλεση του προηγούμενου θύματος, ίσως επειδή τους πρόσμενε άλλη επιχείρησης, οι ΕΛΑΣίται επροτίμησαν να εκτελέσουν το καινούργιο θύμα τους, κάνοντας χρήση των πιστολιών τους. Πήραν τον δρόμο του γυρισμού, βέβαιοι ότι ο Διπλαρίδης ήταν πια νεκρός. Όταν οι κάτοικοι του χωριού συνεκέντρωναν τα πτώματα των συγχωριανών τους για να τα κηδέψουν, έμειναν άναυδοι βλέποντας τον Διπλαρίδη να κινείται και με φωνή που μόλις ακουγότανε να ζητά τη βοήθειά τους. Τον μετέφεραν αμέσως εις το Νοσοκομείο Νάουσας και εκεί με υπεράνθρωπη βοήθεια των χειρουργών ιατρών, επέζησε.

Ύστερα από τον Διπλαρίδη, οι ερυθροί φονηάδες πήραν τους τέσσερας ακόμη από τους συγκεντρωμένους. Τον Ιωάννη Κελεσίδη και τον ανεψιό του Ευστάθιο. Αυτούς τους έδεσαν με συρμάτινο σχοινί και στη συνέχεια έδεσαν ξεχωριστά τον Ηλία Τορτοπίδη και τον Στυλιανό Παπαδόπουλο. Αυτούς, παράξενα δεν τους κτύπησαν. Τους οδήγησαν προς τον δρόμο που οδηγεί στην Κρύα Βρύση. Η συνοδεία των τεσσάρων δεσμοτών αποτελείτο από οκτώ Βουλγάρους και δύο ΕΛΑΣίτες που είχαν επικεφαλής Βούλγαρο αξιωματικό. Τα γυναικόπαιδα που ήταν συγκεντρωμένα, δεν άκουσαν φωνές αγωνίας ούτε και πυροβολισμούς, πράγμα που άρχισε να τους δίνει κουράγιο, ότι ίσως οι τελευταίοι συγχωριανοί τους να είχαν αποφύγει την εκτέλεση.

Ενώ οι εκτελεσταί είχαν πάρει τα δύο τελευταία θύματά τους για να τα οδηγήσουν για «ανάκριση», η εναπομείνασα δύναμις των ΕΛΑΣιτών και των Βουλγάρων συνεκέντρωσε τα γυναικόπαιδα των προσφυγικών οικογενειών στην πλατεία του χωριού. Ένα πανδαιμόνιο από τα κλάματα των παιδιών και τις απεγνωσμένες εκκλήσεις των manάδων τους, έσχιζε την ατμόσφαιρα... Οι επιδρομείς ρίχθηκαν με manία εναντίον των γυναικόπαιδων. Χτύπησαν τα παιδιά χωρίς οίκτο. Τις manάδες τους τις τσάκισαν με τα σιδερένια τους ραβδιά, ενώ τρεις απ' αυτές τρύπησαν τα κορμιά τους με τα μαχαίρια τους. Το κακό του ξυλοδαρμού κράτησε πάνω από δύο ώρες κι ύστερα με εντολή των Βουλγάρων αξιωματικών οι επιδρομείς εγκατέλειψαν τα θύματά τους και έπαιρναν τον δρόμο που οδηγούσε προς τας εξόδους του χωριού. Οι ΕΛΑΣίτες κατευθύνοντο προς την Χαρίεσσα, και οι Βούλγαροι στρατιώτες προς την Έδεσσα. Μαζί με τους ΕΛΑΣίτες είχαν φύγει και οι πέντε μασκοφόροι.

Μόλις χάραξε, οι άνδρες του χωριού αφήκαν τις γυναίκες στην εκκλησία και οι ίδιοι έφυγαν προς τας εξόδους που είχαν πάρει την νύκτα οι ΕΛΑΣίτες οδηγώντας τα θύματά τους. Δεν πέρασε και πολύ ώρα, όταν το χωριό ολόκληρο θρηνούσε γύρω από τους νεκρούς που μετέφεραν στην πλατεία του χωριού, τα συνεργεία των ερευνητών. Συναρμολόγησαν όπως κι όπως τα οστά των νεκρών που είχαν μαζέψει μέσα σε σεντόνια και τα φόρτωσαν στα ίδια κάρρα που άλλοτε οι κρεουργημένοι χρησιμοποιούσαν για να πάνε τη σοδειά τους στις

αποθήκες τους. Οι πιο ψύχραιμοι των Αγγελοχωριτών είχαν το κουράγιο να προβούν στην καταμέτρηση των κρεουργημένων. Τους έκανε εντύπωση ότι έλλειπαν τέσσερεις από τους δεσμώτες και συγκεκριμένα ανάμεσα στους κρεουργημένους που δεν βρισκόντουσαν τα σώματα του Ηλία Τορτοπίδη, του Στυλιανού Παπαδόπουλου, του Ευσταθίου Κελεσίδη και του Αναστασίου Κελεσίδη. Κι αυτούς τους είχαν πάρει δεμένους με συρματόσχοινο. Τί είχαν απογίνει; Μήπως κατόρθωσαν να δραπετεύσουν ή τους πήραν φεύγοντας οι συμμορίτες για ομήρους; Όλες αυτές οι ελπίδες των δυστυχισμένων μανάδων και γυναικών έσβησαν πολύ γρήγορα...

Κοντά στο μεσημέρι ένας χωρικός που είχε πάει πριν τρεις ημέρες στην Κρύα Βρύση, τους έφερε το μήνυμα του θανάτου. Τους είπε ότι κάπου τέσσερα χιλιόμετρα έξω από το χωριό τους, είδε στη μέση του δρόμου τέσσερα ακέφαλα ανθρώπινα σώματα. Ο τόπος ήταν γεμάτος αίμα που είχε ξεραθεί, και δεξιά και αριστερά του δρόμου είδε τα κεφάλια των συγχωριανών τους, που δεν είχαν βρεθεί μέχρι τότε. Συγκροτήθηκε μία πολυμελής ομάδα, στην οποία μετείχαν και οι συγγενείς των Τορτοπίδη, Παπαδόπουλου και Κελεσίδη. Όταν βρέθηκαν στο σημείο που είχε υποδείξει ο συγχωριανός τους, όλοι κατελήφθησαν από αίσθημα φρίκης. Δεμένοι ο Ιωάννης Κελεσίδης και ο ανεπιός του Ευστάθιος, είχαν χτυπηθεί τουλάχιστον με τριάντα μαχαιριές ο καθένας τους. Τους είχαν κόψει τις μύτες, τ' αυτιά και τους καρπούς των χεριών τους. Τους είχαν γυμνώσει τελείως και τα κεφάλια τους, που ήταν ριγμένα, εκατό μέτρα περίπου παρά πέρα, τα είχαν πολτοποιήσει χτυπώντας με σιδερένια όργανα. Ο τρόπος που εκρεουργήθηκαν οι δύο αυτοί Έλληνες έκρυβε πρωτοφανή αγριότητα.

Ο Τορτοπίδης Ηλίας αναγνωρίστηκε από τους δικούς του, χάρις σε δύο κρεατοεληές, που ήταν στο στήθος του. Ίδια και απaráλλαχτα με τους άλλους δύο ακρωτηριασμένους, είχε σφαγεί και αυτός με ίσες περίπου μαχαιριές. Αντί να κόψουν τα νύχια του, επροτίμησαν τα γεννητικά του όργανα. Είχαν ανοίξει την κοιλιά του σαν χειρουργοί που επεδίωκαν να αφαιρέσουν απ' αυτήν κάποιον όγκο. Τα άντερά του, ήταν σκορπισμένα. Και το κεφάλι του πολτοποιημένο, με εξορυγμένο το ένα του μάτι. Γυμνός όπως είχε έρθει στον κόσμο, ενεφάνιζε το «μεγαλείο» των ληστανταρτών που εφρόντισαν να του αφαιρέσουν ότι ρούχα φορούσε πριν εκτελεσθή.

Τον τελευταίο που πήραν ήταν ο Στέλιος Παπαδόπουλος. Πετσοκομμένο το κορμί του, γυμνωμένο το σώμα του, τα νύχια του βγαλμένα με τανάλια, χωρίς πόδια και χέρια, φανέρωνε το μαρτύριο που γνώρισε πριν ξεψυχήσει. Το κεφάλι του, πλέοντας σε μία μικρολίμνη αίματος, ήταν απηλλαγμένο από τη γλώσσα και τα αυτιά του. Δίπλα -σχεδόν κολλητά- με το πολτοποιημένο κεφάλι του, υπήρχε και ένα στρατσόχαρτο με την επιγραφή της εντροπής: «Ζήτω ο ΕΛΑΣ: Η νίκη είναι δική μας. Φασίστες θα πεθάνετε όλοι σας».

***

Στις 14 Ιανουαρίου 1949 το πρωί, η τοπική ηγεσία του ΚΚΕ μαζί με τον αρχηγό της Πολιτοφυλακής παρουσιάζονται στους Βλαντάν, Μπελογιάννην και Θεοχαρόπουλον και κομπάζοντας αναφέρουν ότι αι εκκαθαριστικά επιχειρήσεις εξελίχθησαν επιτυχώς βάσει του εκπονηθέντος σχεδίου. Οι αρχηγοί του Δημοκρατικού Στρατού τους συγχαίρουν και δίδουν εντολήν να συγκεντρωθούν τα τμήματα του κομμουνιστικού στρατού και οι αιχμάλωτοι στην ίδια ακριβώς τοποθεσία από την οποία είχαν εξορμήσει οι συμμορίται για την κατάληψη της Νάουσας.

Το πρωί της 14ης Ιανουαρίου συνεκεντρώθησαν εις τας θέσεις που είχαν εξορμήσει οι αντάρτες. Μαζί μ' αυτούς και οι εννιακόσιοι επτά όμηροι. Ανάμεσά τους ο ταγματάρχης Χρήστος Κοντώσης, ο υπομοίραρχος Λάμπρος Μιχαλόπουλος και καμμία εξήντα στρατιώτες και χωροφύλακες, οι περισσότεροι από τους οποίους τραυματισμένοι και αιμόφυρτοι είχαν συρθή στο Βέρμιο από τους δήμιούς του. Ο στρατηγός Βλαντάς, και οι ταξίαρχοι Μπελογιάννης και Θεοχαρόπουλος, δίκην θριαμβευτών, πρώτα επιθεώρησαν τα τμήματα των ΕΛΑΣιτών. Ο Βλαντάς, συνεχάρη τους λησταντάρτες για την επιτυχία τους. Εν συνεχεία, οι αρχηγοί του ΕΛΑΣ πήγαν στο σημείο όπου εκρατούντο οι εννιακόσιοι επτά όμηροι. Έφτυσαν τον Κοντώση και μίλησαν απειλητικά προς τα θύματά τους. Ιδιαίτερα σκληροί ήταν οι ηγέται του ΚΚΕ

έναντι των χωροφυλάκων και των τραυματιών. Ο Μπελογιάννης δεν δίστασε να κλωτσήσει δύο τραυματίες χωροφύλακες και να σκαμπιλήσει τον υπομοίραρχο Μιχαλόπουλο.

Η συγκέντρωση των ορδών του ΕΛΑΣ και των ομήρων και οι λόγοι που ξεφώνησαν οι αρχηγοί του ΚΚΕ, κράτησε κοντά δύο ώρες. Αργά δε το απόγευμα και πριν νυκτώση επηκολούθησε επιθεώρηση που έγινε στην θέση Ίσβορος στο δάσος Κανέλη της Ναούσσης. Ύστερα, με πρόσταγμα του Βλαντά οι συμμορίται και οι όμηροί των, πήραν τον δρόμο προς το Καϊμακτσαλάν μέσω Μουχαρέμ Χαν. Επειδή οι αρχηγοί των συμμοριτών διεπίστωσαν ότι εκεί ευρίσκοντο στηρίγματα του στρατού, που συνεπλάκησαν με τις πρώτες ομάδες των ΕΛΑΣιτών, έδωκαν σήμα αλλαγής πορείας προς το Μεσόβουνο της Πτολεμαΐδος. Εν συνεχεία διά του κάμπου Αμυνταίου επροχώρησαν προς τον ορεινόν όγκον του Βίτσι.

Εις τον κάμπο του Αμυνταίου, η εμπροσθοφυλακή των συμμοριτών ηναγκάσθη να δώσει μάχη με τα άρματα του στρατού, με απώλειες νεκρών και περισσοτέρων τραυματιών. Επωφελούμενοι της μάχης, κατώρθωσαν να διαφύγουν εξήκοντα οκτώ εκ των ομήρων. Μαθαίνοντας οι ηγέται των ΕΛΑΣιτών για την δραπέτευση των Ναουσσαίων, εδόθη αμέσως διαταγή του Μπελογιάννη και εξετελέσθη διά τουφεκισμού ο Κοντώσης Χρήστος. Στην εκτέλεση του Κοντώση προέβησαν οι συμμορίται για να σπάσει το ηθικό των απαχθέντων και επειδή είχαν υπόνοια ότι ο ηρωικός ταγματάρχης οργάνωσε και κατηύθυνε την απόδραση των 68 ατόμων. Εν συνεχεία και πάλιν με διαταγή του Μπελογιάννη εσφαγιάσθησαν κατακρεουργηθέντες αγρίως ο λοχαγός Σταματόπουλος Χρήστος και ένας χωροφύλαξ. Τον πρώτο έσφαξαν σαν κατσίκι, όπως μου διηγείτο ένας ΕΛΑΣίτης, ενώ τον άλλον εξετελέσαν διά πυροβολισμού.

Η φρικτή εκτέλεσις των δύο αξιωματικών και του χωροφύλακα, εδημιούργησαν κλίμα φοβίας και όλοι οι δεσμώται πίστευαν ότι οι σκοτωμοί θα συνεχίζοντο. Όλοι αναρωτώντουσαν ποιος θα είχε σειρά για εκτέλεση. Το κακό όμως περιορίσθηκε στα τρία αυτά θύματα, και ευθύς αμέσως εδόθη εντολή να προχωρήσει η φάλαγγα. Ο κύριος όγκος των συμμοριτών έχοντας εις το μέσον

τους ομήρους κατηυθύνθη από το Βίτσι εις το χωρίον Μελάς. Οι μισοί των ομήρων κρατήθηκαν εκεί, ενώ οι υπόλοιποι επροχώρησαν εις Πλατύ Πρέσπας όπου υπήρχαν τα έμπεδα των ανταρτών.

Εξαντλημένοι από τις κακουχίες και με πυορροούνται τα πόδια τους από τα κρυοπαγήματα, εκλιπαρούσαν τους συμμορίτας να τους λυπηθούν και να τους αφήσουν στα χωριά αυτά να ξεκουρασθούν και να γιατρευθούν. Με διαταγή του Θεοχαρόπουλου, συνεργείο από ιατρούς ΕΛΑΣίτες, πήγε αρχικώς εις το Πλατύ Πρέσπας και εν συνεχεία εις το χωρίον Μελάς. Επιζώντες όμηροι, μου ανέφεραν ότι η στάσις των ιατρών υπήρξεν πράγματι ανθρώπινη. Κινήθηκαν για να ανακουφίσουν τους πάσχοντας, πιστοί στον όρκο του Ιπποκράτη. Αφού ξεχωρίσουν διακόσιους που υπέστησαν κρυοπαγήματα, εφροντίσαν να εισαχθούν οι όμηροι εις τα πρόχειρα νοσοκομεία και αναρρωτήρια των χωριών Βροντερού και Μικρολίμνης. Στα αναρρωτήρια αυτά υπήρχε πλήρης οργάνωσης και επικρατούσε καθαριότητας. Εβδομήντα όμηροι που είχαν κρυοπαγήματα μεγαλύτερου βαθμού και που η αποσύνθεσις των πελμάτων των ποδιών τους ήταν ολοφάνερη, μεταφέρθηκαν στην Αλβανία εισαχθέντες εις τα νοσοκομεία της Κορυτσάς, όπου παρέμειναν μέχρις πλήρους αναρρώσεώς των, πλην τριών τραυματιών που με σαπισμένο ολόκληρο το σώμα τους άφησαν εκεί την τελευταία τους πνοή.

Μέχρι τέλους Φεβρουαρίου του 1949, εις το έμπεδον του Πλατέος εξεπαιδεύθησαν και έκαμαν ασκήσεις μάχης οι εκ των ομήρων δυνάμενοι να φέρουν όπλα. Οι μεγαλυτέρας ηλικίας και 22 στρατιώται οδηγήθησαν στις 2 Μαρτίου για να φέρουν ξύλα για τα τζάκια και τα μαγειρεία των ΕΛΑΣιτών, χωρίς έκτοτε να δώσουν ίχνη ζωής. Όπως έλεγαν οι παλαιοί ΕΛΑΣίται, οι γέροι φαγώθηκαν από τους λύκους της Αλβανίας, ενώ οι 22 στρατιώται πήγαν να κάμουν συντροφιά τον ταγματάρχη Κοντώση. Έτσι άφησαν να υπονοηθή ότι δεν ζούσε κανέναν από τους 27 απαχθέντας.

Μέχρι το τέλος του 1943, το ΕΑΜ είχε εξολοθρεύσει όλες τις εθνικές ομάδες αντίστασης στην ύπαιθρο της Πελοποννήσου. Μοναδικοί εγγυητές της ασφάλειας των πολιτών από τις καταδιώξεις του ΕΑΜ, απόμειναν μόνο στις κύριες πόλεις και σε μερικές κωμοπόλεις, οι μονάδες των Ταγμάτων Ασφαλείας, που σχηματίστηκαν υπό την αδήριτη ανάγκη της προστασίας των πολιτών από την εγκληματική δραστηριότητα του ΕΑΜ. Θα πίστευε κανείς ότι, με την σχεδόν πλήρη τότε επικράτηση του ΕΑΜ στην ύπαιθρο, τα περιοριστικά μέτρα που είχε επιβάλει, στον λαό της υπαίθρου θα χαλάρωναν. Δυστυχώς συνέβη το αντίθετο. Την περίοδο εκείνη οι Γερμανοί είχαν συμπτυχθεί και περιορισθεί στις μεγάλες πόλεις. Οι έξοδοί τους προς την ύπαιθρο περιορίζονταν μέρα με τη μέρα. Από την άλλη πλευρά η θέση του ΕΑΜ είχε εδραιωθεί και δεν φαινόταν στον ορίζοντα καμιά απειλή για να το εκτοπίσει. Και όμως, σ' αυτήν ακριβώς την περίοδο, τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως πλήθαιναν. Οι κρατούμενοι εθεωρούντο από το ΕΑΜ ως πολιτικοί του αντίπαλοι και βασανίζονταν για να καταστούν στο τέλος ρομπότ των οργανωτών του, ή σε άλλες περιπτώσεις να εκτελεστούν.

Στρατόπεδα υπήρχαν παντού. Υπολογίζεται ότι σε κάθε 10-15 χωριά αντιστοιχούσε και ένα στρατόπεδο. Καθημερινώς μέλη της ΟΠΛΑ μετέφεραν εκεί κρατουμένους από διάφορα μέρη (χωριά και πόλεις). Αθώοι κλείνονταν στα στρατόπεδα με το αιτιολογικό ότι ήταν τάχα προδότες, γερμανόφιλοι, φασίστες, αντιδραστικοί και ό,τι άλλο οι τοπικοί υπεύθυνοι σοφίζονταν. Τα στρατόπεδα αυτά κατάντησαν Γολγοθάς και τόπος μαρτυρίου για πολλές χιλιάδες αθώων Ελλήνων. Αναφέρουμε μερικά, κυρίως στην περιοχή της Αρκαδίας και γειτονικούς νομούς, όπως στην Καντήλα (Μπεντενάκι), Βάχλια, Ποστοβίτσα, Αγία Σωτήρα, Βούρβουρα, Μαυρίκι, Κούτρουφα Κυνουρίας, Νέα Επίδαυρος, Άγιος Γεώργιος (Φενεός), Χάραδρος Κυνουρίας κ.ά.

***

Την επιχείρηση εναντίον του Βαλτετσίου, στις 15 Ιουνίου 1944, ανέλαβε η 3η Ταξιαρχία της Γ' Μεραρχίας του ΕΛΑΣ και συγκεκριμένα το 6ο και το 12ο Σύνταγμα. Έλαβε ακόμη μέρος και το ανεξάρτητο τάγμα Αιγιαλείας. Η συνολική δύναμη πλησίαζε τους 2.500 άνδρες. Το σχέδιο περιελάμβανε και τη μεταφορά των λαφύρων και της λείας που επρόκειτο ν' αρπάξουν από το πλιάτσικο και τη λεηλασία των βαλτετσιώτικων σπιτιών. Προς τούτο αγγάρευσαν 500 περίπου χωρικούς με τα υποζύγιά τους (κυρίως ημιόνους) από τα γύρω χωριά. Κάθε ημιονηγός θα συνοδευόταν από δύο αντάρτες. Ειδική ομάδα ανταρτών θα επέβλεπε τα είδη τροφίμων και ρουχισμού που θα φορτώνονταν στα ζώα. Έμφαση είχε δοθεί στην αρπαγή γαλακτομικών προϊόντων. Η εντολή ήταν να μαζέψουν όσο περισσότερο τυρί μπορούσαν καθώς και ρούχα και ό,τι άλλο αξιόλογο έβρισκαν. Δικαίως λοιπόν η επίθεση κατά του Βαλτετσίου χαρακτηρίστηκε και ως ληστρική επιδρομή. Άλλη ομάδα ανταρτών θα ανελάμβανε τη μεταφορά των τυχόν τραυματιών και νεκρών της μάχης. Ειδική τέλος ομάδα ανέλαβε την αποστολή να βάλει φωτιά στα σπίτια που είχε αποφασιστεί ότι έπρεπε να καούν. Η ηγεσία του ΕΛΑΣ δεν άφησε τίποτε στην τύχη, αλλά μελέτησε μεθοδικά όλες τις λεπτομέρειες και τους στόχους της επιχείρησης και κατέστρωσε το σχέδιο της επιθέσεως. Την όλη επιχείρηση αποφάσισε και εκτέλεσε προσωπικά ο αρχικαπετάνιος του ΕΛΑΣ, Άρης Βελουχιώτης μαζί με το επιτελείο του...

Καμία πρόνοια δεν είχε ληφθεί για την προστασία των αμάχων, ή τουλάχιστον για τη διαφυγή τους σε περίπτωση επιδρομής των ανταρτών. Έτσι ο καθένας φρόντισε για την προστασία της οικογένειάς του και τη δική του, όπως έκρινε πρόσφορο την εφιαλτική εκείνη ώρα. Οι περισσότεροι κατέβηκαν στα κατώγια των σπιτιών τους και κρύφτηκαν στα ασφαλέστερα σημεία, αφού κλειδαμπάρωσαν τις πόρτες. Μετά την εξουδετέρωση των πρώτων αντιστάσεων οι εισβολείς βεβαιώθηκαν ότι οι Βαλτετσιώτες ήταν ουσιαστικά άοπλοι. Έτσι, παράλληλα προς την επίθεση κατά των θυλάκων άμυνας, επιδόθηκαν σε συλλήψεις αμάχων, καθώς και σε λεηλασίες και πυρπολήσεις σπιτιών, όπως προέβλεπε το σχέδιο που είχαν καταστρώσει. Μανιασμένοι και με άγριες φωνές καλούσαν τους ενοίκους των σπιτιών ν' ανοίξουν τις πόρτες και να βγουν έξω. Όταν πλησίαζαν ένα σπίτι, απέφευγαν να μούνε πρώτοι μέσα, φοβούμενοι μήπως κτυπηθούν από τυχόν ταμπουρωμένους ένοπλους. Γι' αυτό υποχρέωναν τους χωρικούς, που είχαν προηγουμένως συλλάβει, να μπαίνουν

αυτοί πρώτοι στα σπίτια ως ασπίδα για τη δική τους προστασία. Σε άλλες περιπτώσεις έβαζαν φωτιά στο ισόγειο για ν' αναγκάσουν όσους κρύβονταν μέσα να εξέλθουν, για να τους συλλάβουν στη συνέχεια. Σ' αυτήν την επιχείρηση δεν έκαναν καμία διάκριση. Όλοι ήταν εχθροί και έπρεπε να συλληφθούν και να τιμωρηθούν. Η συμπεριφορά τους ήταν βάρβαρη και σκληρή. Νέοι, ηλικιωμένοι, μικρά παιδιά, γυναίκες με μωρά, αντιμετώπισαν την ίδια σκληρότητα. Τούς έβριζαν και τους ξυλοκοπούσαν για να μαρτυρήσουν που είναι οι άντρες των σπιτιών και που κρύβονταν οι...Γερμανοί(!). Στη συνέχεια τους συγκέντρωναν στον Πλάτανο και την εκκλησία. Η περιοχή αυτή δεν άργησε να γεμίσει από γυναικόπαιδα. Η εικόνα ήταν σπαρακτική. Φωνές, απειλές και ξυλοδαρμοί από το ένα μέρος. Κλάματα, διαμαρτυρίες, πανικός και βογγητά από το άλλο. Τα παιδιά μαζεμένα γύρω από τις μητέρες τους τσίριζαν από τον φόβο τους...

Οι αιχμάλωτοι ξεπερνούσαν τα 140 άτομα. Οι περισσότεροι ήταν ηλικιωμένοι και γυναικόπαιδα και μόνο 20 από αυτούς ήταν άντρες που άνηκαν στον Λόχο. Στον Πλάτανο είχαν ξεχωρίσει τους άνδρες αυτούς από τον άμαχο πληθυσμό και τους είχαν δέσει τα χέρια τους πισθάγκωνα. Από τον Πλάτανο και την εκκλησία μετέφεραν όλους τους αιχμαλώτους στα Πάνω Αλώνια, θέση όπου βρίσκεται σήμερα το νέο σχολείο του χωριού. Και εδώ η ίδια εικόνα και ακόμη χειρότερη. Η κακομεταχείριση συνεχίστηκε. Ιδιαίτερα έδερναν και απειλούσαν τους άντρες, καθώς τους ανέκριναν για να μάθουν τον ρόλο του καθενός μέσα στο χωριό...

Η καταλήστευση του χωριού δεν σταμάτησε στο προγραμματισμένο πλιάτσικο. Συμπληρώθηκε και με το ανεξέλεγκτο ατομικό πλιάτσικο, με το οποίο ο κάθε αντάρτης θέλησε να επιβραβεύσει τον εαυτό του για τη συμμετοχή του στην εκστρατεία κατά του Βαλτετσίου. Έτσι ολοκληρώθηκε η καταλήστευση των σπιτιών και από τους αντάρτες με ό,τι χρήσιμο για τον εαυτό τους έβρισκαν εκεί: Χρήματα, κοσμήματα, πολύτιμα αντικείμενα, ενδύματα, υποδήματα κ.λπ. Σε αρκετές περιπτώσεις αφαίρεσαν και τα ρούχα, τα δακτυλίδια και τους σταυρούς από τους αιχμαλώτους και τους νεκρούς. Ακόμη, λεηλατήθηκε και το σχολείο και η εκκλησία. Δεν θα ήταν υπερβολή να πούμε ότι η εισβολή στο Βαλτέτσι έμοιαζε περισσότερο με επιδρομή ληστών παρά με στρατιωτική

επιχείρηση...

Η μάχη κράτησε πάνω από 3½ ώρες. Μετά την εξουδετέρωση και της τελευταίας αντίστασης των ανδρών της φρουράς του Βαλτετσίου και την ολοκλήρωση της λεηλάτησης και της πυρπόλησης των σπιτιών, οι επιδρομείς άρχισαν κατά τις 7.30' π.μ. να αποχωρούν σταδιακά, αποκομίζοντας 140 περίπου αιχμαλώτους, 400 και πλέον ζώα φορτωμένα με λάφυρα και 15.000 γιδοπρόβατα. Πίσω τους άφησαν θάνατο, ερείπια, πόνο και δάκρυα. Οι νεκροί ήταν 36 άτομα (συν 7 τραυματίες που εξέπνευσαν αργότερα).

***

Ο θάνατος του Μήτσου Ι. Ράμμου υπήρξε μαρτυρικός. Έγινε μπροστά στα μάτια του νεαρού Γιάννη Α. Σκαλτσά, ο οποίος και τον περιγράφει: Οι ΕΛΑΣίτες είχαν συλλάβει τον Μήτσο Ράμμο και βρίσκονταν έξω από το σπίτι του Αντώνη Καραμάνη. Εκεί αφού τον έδειραν τον διέταξαν να μπει στο κατώι του διπλανού σπιτιού του Γιώργη Δημαράκη (Σμπαρλή), για να δει αν υπάρχουν κρυμμένοι Βαλτετσιώτες. Ο Μήτσος πήγε μέσα στο σκοτεινό υπόγειο και γύρισε λέγοντας ότι δεν είδε ανθρώπους. Την ώρα εκείνη αποπειράθηκε να δραπετεύσει αλλά αμέσως τον συνέλαβαν. Γυρνώντας το βλέμμα του ο Σκαλτσάς είδε έναν αντάρτη να κόβει τον λαιμό του Μήτσου σαν αρνί. Περιφερόμενος ο γράφων στο χωριό ευθύς μετά τη μάχη, για να μάθω για τον πατέρα μου, είδα τον λεβεντόκορμο με τα κατσαρά μαλλιά γείτονα μου Ράμμο σφαγμένο. Του είχαν κόψει το λαιμό. Το τραύμα ήταν μεγάλο και βαθύ και φαίνονταν οι αυχενικοί σπόνδυλοι. Στο ανοιχτό στόμα του οι δήμιοι είχαν τοποθετήσει το ακρωτηριασμένο μόριό του... Οι φονιάδες του είχαν αφαιρέσει τα ρούχα και τα παπούτσια και τον άφησαν μόνο με τα εσώρουχα, όπως το έκαναν σε όλους σχεδόν τους φονευθέντες Βαλτετσιώτες. Ο φονιάς είναι γνωστός στους επιζώντες σήμερα Βαλτετσιώτες. Δεν συντρέχει λόγος ν' αναφερθεί το όνομά του. Δεν φταίνε σε τίποτα οι απόγονοί του.

Ασυνήθιστη βαρβαρότητα έδειξαν και στη Γιαννούλα, σύζυγό του Γιώργη Παπαοικονόμου. Όταν η Γιαννούλα είδε ότι επρόκειτο να κάψουν το σπίτι της, διαμαρτυρήθηκε δυναμικά και λογομάχησε με τους αντάρτες. Ένας αντάρτης είπε στη Γιαννούλα να φύγει και να πάει στην εκκλησία, που είναι απέναντι από το σπίτι της και τη συνόδευσε μέχρι τη μικρή πόρτα στη μάντρα του ναού. Εκεί, κάποιος από τους αντάρτες, επιτέθηκε στη Γιαννούλα και την κατακρεούργησε. Την είδαμε νεκρή, αυτή τη μεγαλογυναίκα κάτω από τον μικρό πλάτανο που είναι στο προαύλιο της εκκλησίας. Το μαχαίρι, της είχε κόψει τον λαιμό στο επίπεδο του μήλου του Αδάμ. Το τραύμα ήταν πλατύ και βαθύ. Στο πρόσωπο είχε μερικές αμυχές και μώλωπες, πιθανότατα από ξυλοδαρμό. Τα ρούχα στο πάνω μέρος του σώματός της ήταν ξεσκισμένα. Της είχαν αφαιρέσει και τους μαστούς της. Είναι βέβαιο ότι τη Γιαννούλα δεν την έσφαξαν τη στιγμή που οι αντάρτες μπήκαν στο σπίτι της, αλλά αργότερα, εν ψυχρώ. Ο Γιώργης ο άνδρας της, αιχμαλωτίστηκε έξω από το χωριό. Τα τρία ανήλικα παιδιά τους, Γιαννούλης 15 ετών, Μαρία 13, και Νίκος 11 ετών, τα πήραν στην αιχμαλωσία.

***

Από τις παντρεμένες Βαλτετσιώτισσες που κλείστηκαν στο στρατόπεδο του Άη Γιώργη στον Φενεό, οι τρεις ήταν έγκυοι (η Βασίλω Γ. Στάικου, η Αγγελική Γ. Μπαμή και η Μαρίτσα Γ. Κοκκάλα). Η Βασίλω Στάικου, 34 ετών, εγέννησε εκείνες τις ήμερες στο στρατόπεδο. Όπως μας είπαν, ο ξεναγός μας και ο καλόγερος, το βρέφος έκλαιγε συνεχώς, διότι η μητέρα του από τις στερήσεις και τις κακουχίες δεν είχε αρκετό γάλα για να χορτάσει. Ενοχλημένος από το κλάμα ένας άγριος ΕΛΑΣίτης το άρπαξε από την αγκαλιά της μάνας του, λέγοντας: «Θα το ταΐσω εγώ». Μάταια η Βασίλω προσπάθησε με κλάματα ν' αντισταθεί σαν τις μάνες των πουλιών, όταν κάποιος τους παίρνει από τη φωλιά τα μικρά τους. Εκείνος το εκσφενδόνισε έξω από τη μάντρα του μοναστηριού, όπου βρήκε τον θάνατο. Κανένας δεν τόλμησε να το περισυλλέξει.

Το δεύτερον 15νθήμερον του Αυγούστου 1942, εξετελέσθησαν διά μαχαίρας, κατ' εντολήν του Άρη, αι δύο αθώαι κόρες (12 και 13 ετών) του Ι. Κόρδα εκ Κοχλιών Ευρυτανίας, διά τον λόγον ότι ούτος εγκατέλειψε τον ΕΛΑΣ, εις τον οποίον είχε καταταγή δι' ολίγας ημέρας. Τα δύο αυτά αθώα πλάσματα, εσφάγησαν διά μαχαίρας από δύο αντάρτας του ΕΛΑΣ, εις τους οποίους δεν είχεν εμπιστοσύνην ο Άρης και τους οποίους ήθελε να αναμείξη εις το έγκλημα. Οι δύο αντάρτες έγιναν εκτελεστοί, παρά την θέλησίν των, της εγκληματικής και απαίσιας αυτής πράξεως, υπό την απειλήν σφαγής των διά μαχαίρας υπό δύο καπεταναίων του Άρη: «Ή θα τα σφάξετε, ή θα σφάξουμε εμείς εσάς».

(«Εθνική αντίστασις του 5/42 Σ.Ε. Ψαρρού, 1941-1944» - Ιωάννης Καϊμάρας)

Εις τας 22 Ιανουαρίου 1945 μία ομάδα ΕΛΑΣιτών του 24ου Συντάγματος του ΕΛΑΣ εκτελούσα διαταγάς της 8ης Μεραρχίας του ΕΛΑΣ καθ' υπόδειξιν του Κιάμου και της παρέας του συνέλαβε εις το χωρίον Αυλότοπος Σουλίου τον φλογερό πατριώτη ιερέα (οικονόμο) Μιχαήλ Κων. Διαμάντη εφημέριο του χωρίου του εξαίρετο οικογενειάρχη και Έλληνα πατριώτη με κύρος και φήμη εις ολόκληρο την περιφέρειαν του Σουλίου. Από το σχολείο όπου οδηγήθηκε για μία δήθεν ανάκριση ολονύχτια μεταφέρθηκε στο Καναλάκι.

Εκεί τον έκλεισαν στο δεσμοτήριο και κακοποίησαν ανηλεώς. Το πρωί της 24ης Ιανουαρίου 1945 οδηγήθηκε δεμένος και ξυπόλητος, διότι του αφαιρέσανε τα υποδήματα και εις το χωρίον Παλαιορόφορας (Ωροπός) Πρέβεζας περπατώντας επί 5 ώρας γυμνός και υπό φοβερό κρύο, διότι είχε χιονίσει.

Την ιδίαν νύκτα 24 προς 25 Ιανουαρίου ο παπα-Μιχάλης εκτελέστηκε. Το πτώμα του ευρέθη από τους δικούς του έπειτα από πολλές ημέρες σε ένα ξεροπήγαδο, ακέφαλο και μισοκαμμένο με βενζίνη. Ο ιατρός που το εξέτασε γνωμάτευσε ότι υπέστη, προ του θανάτου, φρικτά βασανιστήρια από μαχαίρι και όπλο και καύση

του σώματος με βενζίνη.

(«Αίμα και δάκρυ» - Χαρίλαος Τσόγκας)

Θυμάμαι μια ιστορία που ένας αυτόπτης, γέρος χωρικός, μας διηγήθηκε και που είχε δέσει σφιχτά στο μυαλό μου το ύψωμα τούτο, με ένα γεγονός που αναφέρεται σε έναν άλλον αγώνα που έδωσαν οι χωροφύλακες πάνω εκεί.

Ήταν ο μόνος κάτοικος του χωριού όταν πήγαμε να εγκατασταθούμε εκεί πέρα. Έκανε μεγάλο κουράγιο, καθώς είπε, για να ανέβει μέχρι τον λόχο. Είδε, μας είπε, από μακριά τη λάμψη που 'καναν τα σκαφευτικά, καθώς ανοίγαμε χαρακώματα, και φοβήθηκε μήπως ξεθάψουμε τους νεκρούς χωροφύλακες που βρίσκονταν θαμμένοι εκεί πάνω. Κάθισε να πάρει ανάσα και να ξαποστάσει από την ανηφόρα, και σαν ήρθε η καρδιά στη θέση της, άρχισε να διηγείται την ιστορία, που πριν λίγους μήνες είχε γραφεί στην ίδια εκείνη θέση.

Ο γέρος μίλαγε με έξαψη για ώρα πολλή, μονολογώντας, ενώ εμείς ακούγαμε σιωπηλοί την ανατριχιαστική ιστορία. Δεν θυμάμαι λεπτομέρειες, μα θυμάμαι καλά το νόημα που έβγαине από τα λόγια του γέρου...

Στις 13 του Γενάρη 1948, πολυάριθμο συμμορίτικο συγκρότημα επιτέθηκε στις θέσεις ενός λόχου Εθνοφρουράς, που είχε εγκατασταθεί στο «Σκρα» και που στη δύναμή του είχε προστεθεί και ένα απόσπασμα χωροφυλακής από 28 άνδρες, ενώ κάτω στο χωριό, ένας άλλος λόχος, είχε στρατοπεδεύσει από την προηγούμενη νύχτα. Ήταν κι αυτός λόχος Εθνοφρουράς που 'ρθε για ενίσχυση, μα που έκανε το λάθος να μην καταλάβει θέσεις μάχης.

Ξημερώματα δέχτηκαν την επίθεση και μέχρι τ' απόγευμα, όλα είχαν τελειώσει.

Ο διοικητής σκοτώθηκε και οι περισσότεροι αξιωματικοί επίσης. Οι χωροφύλακες, με κανέναν τρόπο δεν δέχτηκαν να παραδοθούν και μέχρι το τελευταίο τους φυσίγγιο κρατούσαν το ύψωμα και σκόρπιζαν το θανατικό, σ' όποιον τολμούσε να πλησιάσει τις θέσεις τους. Στο τέλος, 15 από τους αμυνόμενους πιάστηκαν αιχμάλωτοι και πέσαν στα χέρια των συμμοριτών.

Η τύχη τους υπήρξε φρικτή και ο γέρος, που μας την περιέγραψε, κόμπιαζε κάθε φορά που ήταν υποχρεωμένος να αναφέρει λεπτομέρειες. Τους εκτελέσανε κατά τον πιο φρικτό τρόπο μπροστά στα μάτια του, σπάζοντας το κρανίο τους με πέτρες ή με τον κασμά, καθώς είπε ο γέρος.

(«Διλοχία κυνηγών» - Γεώργιος Βακαλόπουλος)

Τον Δεκέμβριον του 1944, οι κομμουνισταί, δεν προέβησαν μόνον εις παντοειδείς καταστροφάς, λεηλασίας, αρπαγάς, αλλά και με αφάνταστη μανία, εστράφησαν εναντίον όλων των τάξεων του ελληνικού λαού. Επί πλέον κατέσφαξαν με αγριότητα εκλεκτούς ανθρώπους των γραμμάτων και της τέχνης, όπως την μεγάλην μας τραγωδόν Ελένη Παπαδάκη, τον καθηγητήν του Πανεπιστημίου Τ. Θεοφανόπουλον, τον υφηγητήν Ν. Ευσταθιανόν και πληθώρα άλλων εκλεκτών πολιτών. Εξετέλεσαν αναριθμήτους στρατιωτικούς και αναπήρους πολέμου, πολεμιστάς του Έπους 1940—1941. Παραλλήλως προέβησαν σε συλλήψεις και ωδήγησαν σε ομηρεία χιλιάδας πολιτών, πολλούς εκ των οποίων εξετέλεσαν εν πορεία. Μεταξύ των ομήρων εκείνων, ήτο και ο ε.α. στρατηγός Αγαμέμνων Μεταξάς, με τον γυιο του Νικόλαο 22 ετών, φοιτητή Ιατρικής. Ο μικρότερος γυιος του, εύελπις, είχε διαφύγει εις Μέσην Ανατολήν.

Κατά την πορεία, εχώρισαν τους άνδρες από τις γυναίκες και τους ηλικιωμένους από τους νέους. Ύστερα από εξαντλητική πορεία ωρών, οι συμμορίτες κάπου εστάθμευσαν διά να ξεκουραστούν. Φυσικά εστάθμευσαν και οι όμηροι. Ένας βαθμοφόρος ΕΛΑΣίτης, πλησίασε τον στρατηγό Αγ. Μεταξά και με την συνήθη βάρβαρη, ανάγωγη φρασεολογία και συμπεριφορά που τους

διέκρινε, τον ρώτησε:

- «Κουράστηκες γέρο;». Σημειωτέον ότι ο στρατηγός ήτο μόλις 54 ετών.
- «Κουράστηκα παιδί μου», απήντησε περίλυπος ο ένδοξος πολέμαρχος, κυττάζοντας ερευνητικά με την ματιά του τους ομήρους, μήπως αντικρύση το παιδί του.
- «Πεινάς;», τον ρώτησε πάλι ο ΕΛΑΣίτης.
- «Πεινάω...», ήταν η απάντησις.
- «Θέλεις να φας;», τον ξαναρώτησε ο συμμορίτης.
- «Αν σας περισσεύη τίποτε, δώστε μου», είπε ο Αγ. Μεταξάς.

Σε λίγο, έφεραν στον στρατηγό για να τον περιποιηθούν συκώτια ψημένα. Ο στρατηγός τα έφαγε. Ο ΕΛΑΣίτης τον ρώτησε:

- «Καλός ο μεζές, γέρο;».
- «Καλός, παιδί μου, ευχαριστώ», ήταν η απάντησις του ταλαίπωρου στρατηγού.

Τότε, δύο άλλοι συμμορίτες, σέρνοντας το νεανικό καταματωμένο πτώμα του φοιτητού υιού του το πέταξαν στα πόδια του στρατηγού λέγοντάς του με σαρκασμό: «Σκατόγερε, έφαγες τα συκώτια του γιου σου...». Και άρχισαν να γελούν χλευαστικά, τα ανθρωπόμορφα εκείνα τέρατα, διά το μέγα κατόρθωμά των... Οι αιμοσταγείς εγκληματίες αφού κατέσφαξαν τον 22 χρόνων νεαρό γιο του αφήρεσαν τα εντόσθια του, τα έψησαν και τα προσέφερον, εις τον ανίδεο τραγικό πατέρα, να τα φάη. Ο δύσμοιρος γονιός, στο άκουσμα των φοβερών εκείνων λόγων και στο αντίκρουσμα του αγρίως κατασφαγιασθέντος παιδιού του, σύρθηκε ως το άψυχο σώμα του, το αγκάλιασε με σπασμωδικές κινήσεις και με γοερούς θρήνους κρατώντας το σφικτά, άφησε την τελευταία του πνοή στο καταξεσχισμένο, καταματωμένο νεκρό κορμί του.

Το τραγικό αυτό περιστατικό ανέφερε ο τότε Διοικητής της 94 Σ.ΔΙ. υποστράτηγος Κωνσταντίνος Λουμάκης, εις το θερινόν θέατρον του ΚΕΕΜ Σπάρτης, στις 24 Ιουνίου 1966.

***

Τον Χρήστο Γραβάνη, τον εξετέλεσε το εθνοκτόνο ΕΑΜ-ΕΛΑΣ, δήθεν σαν αντιδραστικό. Όμως στην πραγματικότητα, ο Χρήστος Γραβάνης, λόγω των γραμματικών του γνώσεων, αν και ωργανωμένος στο ΕΑΜ και υπεύθυνος, παράλληλα, της ΕΠΟΝ Διάκου Γρεβενών, ήτο επικεφαλής της Αλληλεγγύης ως αποθηκάριος. Όμως εκτελέσθηκε από αυτούς τούτους τους κομμουνιστάς, όταν διεπίστωσε τρομερές ατασθαλίες εκ μέρους των στελεχών του ΚΚΕ, σε χρήματα και τρόφιμα, προερχόμενα από εράνους ομοϊδεατών. Διά τούτο θέλησε να συγκαλέση έκτακτη γενική συνέλευσι, με σκοπό να καταγγείλη όλα αυτά στους συγχωριανούς του, εκθέτοντας συγχρόνως και τα υπεύθυνα στελέχη του κομμουνιστικού κόμματος του χωριού για τις ατασθαλίες τους. Τούτο αντελήφθησαν τα στελέχη του κομμουνιστικού κόμματος και απεφάσισαν να τον εξοντώσουν, διά να συγκαλύψουν τις δικές των ατασθαλίες, καταγγέλλοντάς τον δι' «ατασθαλίες του» στα εκτελεστικά όργανα του ΚΚΕ της αχτίδας Μελισσιού Γρεβενών. Με μια ανυποστήρικτη κατηγορία, μια Κυριακή του Μαΐου 1943, τον εκάλεσαν να παρευρεθή -δήθεν- σε συγκέντρωσι στελεχών του κόμματος στο Μελίσι Γρεβενών. Ο Χρήστος Γραβάνης έφυγε προς συνάντησί τους. Όμως από την ημέρα της αναχωρήσεώς του δεν έδωσε σημεία ζωής... Μετά παρέλευσι δύο περίπου μηνών βρέθηκε από βοσκούς, το πτώμα του άμοιρου νέου κατασπαραγμένο, στην δασώδη περιοχή Μύλων Ανθρακιάς Γρεβενών... Ήταν πατέρας μιας δίχρονης κορούλας, της Γιαννούλας· η γυναίκα του Ιφιγένεια έγκυος, η οποία μετά τέσσαρες μήνες εγέννησε αγόρι το οποίον ωνόμασαν Χρήστο.

(«Με το φωτοστέφανο του μαρτυρίου» - Τελέσιλλα Ιωαννίδου-Λαμπέα)

Ο Γεώργιος Μαράτος, ένας καλοκάγαθος γέρος, έμενε με την κόρη του και την κόρη της κόρης του σε κάποιο οίκημα γύρω από την πλατεία της περιοχής Μεταξουργείου, κατά την περίοδο του εμφυλίου πολέμου τον Δεκέμβρη του 1944. Στο σπίτι αυτό εστεγάζετο και μια από τις επιτροπές της επανάστασης των κομμουνιστών.

Ο Μαράτος ήταν εθνικόφρονας, και η ηλικία του -ήταν περίπου 80 χρόνων- δεν έδινε περιθώρια ούτε δράσεως, αλλά ούτε και συναισθήσεως της καταστάσεως, μέσα στην οποία ζούσε. Έτσι, συζητώντας με τους αναγκαστικά φιλοξενούμενους της κόρης του, ανέφερε τις διαφωνίες του με τον Κομμουνισμό και, ασφαλώς, και τις διαφωνίες του για την Δεκεμβριανή Επανάσταση.

Έτσι, την τελευταία ημέρα της φιλοξενίας της κομμουνιστικής επιτροπής, διαφωνών προφανώς με τους φιλοξενούμενους του, οι φιλοξενούμενοι του Μαράτου έπιασαν τον Μαράτο, την κόρη του και την έγγονή του και τους κουβάλησαν στο στρατόπεδο κρατουμένων στο Περιστέρι. Στο στρατόπεδο, δεν κράτησαν την παράδοξη αυτή παρέα και τους άφησαν ελεύθερους. Και, βέβαια, εγύρισαν στο σπίτι τους, όπου έμειναν ακόμα οι παράδοξοι φιλοξενούμενοι τους.

Οι φιλοξενούμενοι, όμως, του Μαράτου και της κόρης του, κατά την αποχώρησή τους το βράδυ, που εγκατέλειπαν την Αθήνα, πήραν μαζί τους τους φιλοξενούντας αυτούς και την κορούλα της κόρης του Μαράτου και τους εξετέλεσαν, καμιά διακοσαριά μέτρα μακριά από το σπίτι, στο οποίο έμεναν αναγκαστικά οι φιλοξενούμενοι.

Και σαν υστερόγραφο αναφέρω και τούτο: Ο γιος της κόρης του Μαράτου, ευρίσκετο στο στρατόπεδο των εκτελεστών της μάνας του, της αδελφής του και του γέρου Μαράτου, πατέρα της μάνας του.

(«Η αντίσταση χωρίς πέπλα» - Διονύσης Μπενετάτος)

Ο επικτηνίατρος Μιχαλόπουλος, ήτο το μεγαλύτερο κομμουνιστικόν στέλεχος της περιφέρειας Άργους, εκλεγείς και βουλευτής της περίφημου ΠΕΕΑ, αυτός δε έδιδε και τας διαταγάς συλλήψεων και ενέκρινε μαζί με τον καπετάν Γραβιάν

τας δολοφονίας των εθνικιστών. Το τι διηγούνται δι' αυτούς οι μάρτυρες είναι απίστευτων. Αι ωμότητές των υπήρξαν άνευ προηγουμένου. Εξ όλων όμως αυτών, η φρικτοτέρα και ανατριχιαστικωτέρα είναι η περίπτωση, την οποίαν διηγείται ο εξ Άργους Βασ. Δωρής...

Ούτος, συλληφθείς εις Κεφαλόβρυσον Άργους την 8ην Ιουλίου 1944 μαζί με τους αδελφούς του Σωτήριον και Νικόλαον, τον γαμβρόν του Γεώργιον Διαμαντήν και 16 άλλους, καταγομένους εκ Νεμέας και Ακράτας, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνετο μία γυναίκα, ονόματι Ευσταθίου, εκ Νεμέας, και ο σφυροβόλος Βαλκανιονίκης ιατρός Πετρόπουλος, ωδηγήθη εις το στρατόπεδον Αγίου Γεωργίου Χελμού. Εκεί, ο στρατοπεδάρχης τους ανέγνωσε διαταγήν φέρουσαν τας υπογραφάς του καπετάν Γραβιά, του επικτηνιάτρου Γ. Μιχαλοπούλου, του Νικ. Μαρούση και του Ιωάν. Παπά, διά της οποίας εγνωστοποιείτο εις την διοίκησιν του στρατοπέδου ότι κατηγορούντο ως αντιδραστικοί και ότι έπρεπε να εκτελεσθούν. Ο στρατοπεδάρχης τους υπέβαλεν εις τυπικήν ανάκρισιν και κατόπιν διέταξε και τους έκλεισαν εις το μοναστήρι του Αγίου Γεωργίου, όπου ευρίσκοντο και άλλοι κρατούμενοι. Εις τας 3 μετά το μεσονύκτιον εξύπνησαν τους 20 αυτούς καθώς και την γυναίκα και τους κατέβασαν εις το υπόγειον του μοναστηρίου. Από εκεί έπειτα εκάλουν ονομαστικώς έναν—έναν και μόλις ανήρχοντο επάνω, τους έδεναν οπισθάγκωνα. Ενώ εγίνετο αυτό, ένας αγροφύλαξ, από τα Καλύβια της Στυμφαλίας, εστέκετο όρθιος εις την είσοδον κρατών προτεταμένον αυτόματον.

Αφού τους έδεσαν όλους, τους υπεχρέωσαν να προχωρήσουν προς το βουνό, λέγοντες εις αυτούς ότι θα τους επήγαιναν εις την ταξιαρχίαν των δι' ανάκρισιν και κατόπιν θα τους απέλυον. Οι συνοδοί των ήσαν 7 τον αριθμόν, εκ των οποίων οι δύο έφερον αυτόματα, οι δε λοιποί πιστόλια και εξ αυτών οι δυο τεράστια μαχαίρια. Επροχώρουν προς τα έλατα του Χελμού. Καθ' οδόν ο μάρτυς, ο οποίος ήτο ο 18ος εις την σειράν, κατώρθωσε να λυθή. Όταν τους έκαμαν στάσιν, αυτός εκρύπτετο, διότι εφοβείτο ότι θα τους εξετέλουν με ριπήν πολυβόλου. Εις την τρίτην στάσιν, τον αντελήφθησαν ότι είχε λυθή και τον έδεσαν πάλιν. Εις την τετάρτην στάσιν έβαλαν την συνοδείαν να καθίση εις ένα βουναλάκι, το οποίον ήτο πυκνοφυτευμένον από το πίσω μέρος από έλατα, ώστε οι αποτελούντες ταύτην να μη βλέπουν τίποτε εξ όσων έμελλον να

διαδραματιστούν.

Αφού ετακτοποιήθη η συνοδεία κατά τον τρόπον, που τους υπέδειξαν οι συνοδοί των, οι δυο εξ αυτών, που έφεραν τα μαχαίρια, παρέλαβον και ένα αυτόματον και κατέβηκαν προς την χαράδραν, η οποία ήτο ακριβώς κάτω από το βουναλάκι. Οι υπόλοιποι πέντε έλαβαν θέσεις τριγύρω από την συνοδείαν με προτεταμένα τα όπλα των. Το μέρος ήτο άγριον και η φρίκη του θανάτου επλανάτο παντού. Σμήνη από κοράκια επέτων επάνω απ' την χαράδραν και ολόκληρος ο τόπος ήτο γεμάτος από μύγες πτωμάτων. Ήρχισαν όλοι να φοβούνται και ένας εξ αυτών ηρώτησεν έναν φρουρόν: «Γιατί, βρε παιδιά, θα μας σκοτώσετε; Τί κάναμε;». Εκείνος δε του απήντησε: «Μη φοβάστε τίποτε, παιδιά. Εδώ είναι κοντζάμου καταυλισμός κι ολόκληρη ταξιαρχία. Μόνον θα σας ανακρίνουν και αναλόγως θα δικασθήτε με φυλάκισι».

Εν τω μεταξύ, δύο εκ των πέντε φρουρών, επήραν δύο από τους κρατουμένους και τους κατέβασαν εις την χαράδραν. Έπειτα από ολίγον επέστρεψαν και επήραν άλλους δυο και ούτω καθ' εξής. Επήραν 14, μεταξύ των οποίων και την γυναίκα και μετ' ολίγον θα ήρχετο και η σειρά του μάρτυρος. Αυτός εν τω μεταξύ προσεπάθει να λυθή και το είχε μισοκαταφέρει. Σε λίγο είχε κατορθώσει να λυθή εντελώς και κρύβοντας τα χέρια του κάτω από ένα μακρύ αμπέχωνο της αεροπορίας, που εφόρει, είπεν εις τον αδελφόν του Σωτήριον, ότι ελύθη και θα έφευγε και ότι αν ημπορούσε και αυτός, ας ελύετο και να τον ακολουθήσει. Εκείνος όμως του απήντησεν ότι δεν ημπορούσε διότι τον είχαν σφικτά δεμένον. Ο γαμβρός του, ο οποίος εκάθητο πίσω απ' αυτόν, τον συνεβούλευσε να μην επιχειρήση να φύγη, διότι θα ήταν χειρότερα, αλλ' εκείνος είχε πάρει την απόφασίν του και του απήντησεν: «Εγώ θα προσπαθήσω κι αν με σκοτώσουν, με σκότωσαν. Προτιμότερη η σφαίρα από το μαχαίρι».

Έπειτα από ολίγον, ήλθε και η σειρά αυτού και του αδελφού του Σωτήρη. Τους επλησίασεν ο ένας συνοδός, ενώ ο άλλος έμενεν ακουμπισμένος πιο πέρα, επάνω σ' ένα έλατο, με το πιστόλι εις το χέρι. Όταν επλησίασαν προς τον τελευταίον, τόσοσόν αυτός, όσον και ο άλλος, τους έβαλαν τα πιστόλια των εις τους κροτάφους και εις διαμαρτυρίαν των τους εκτύπησαν μ' ένα αγριόξυλον εις την

πλάτην, τους ύβρισαν τα θεία και τους είπαν να προχωρήσουν.

Κατεβαίνοντας προς την χαράδραν, όπου είχε ανοιχθή ένα πρόχειρον μονοπάτι, είδον καθώς επροχώρουν τους δυο δημίους καπνίζοντας με τα μαχαίρια εις τα χέρια των. Ο ένας εξ αυτών ελέγετο Θύμιος και κατήγετο από το Κριεκούκι, ήτο δε ξανθός και κοντός, ηλικίας 28 ετών περίπου. Όταν οι δυο δήμιοι τους είδαν, εγέλασαν. Παραπλεύρως των ήσαν δύο κεφάλια ανθρώπινα, γεμάτα αίματα και πιο πέρα άλλα.

Ο αδελφός του μάρτυρος, ο οποίος προηγείτο δεμένος οπισθάγκωνα, μόλις αντίκρουσε το θέαμα των κομμένων κεφαλιών, παρέλυσε και άρχισε να τρικλίζη, ψελλίζοντας άναρθρους λέξεις. Ένας όμως εκ των συνοδών τον έσυρε προς τους δημίους. Την ιδίαν ώραν ο μάρτυς, μη γνωρίζων τι κάμνει, ηρώτησε τον δεύτερον εκ των συνοδών του, τι έκαναν και τους σκοτώνουν, εκείνος δε βλασφημών τα θεία του είπε: «Τράβα μπρος, κερατά...». Αυτοστιγμεί, ο μάρτυς, του τράβηξε μίαν αιφνιδίαν γροθιάν εις το πρόσωπον και έξαλλος το έβαλεν εις τα πόδια. Ήτο μεγάλη η κατωφέρεια, γεμάτη από έλατα και σχεδόν ερρίφθη εις το κενόν.

Φεύγων, ήκουσεν όπισθεν του ένα μούγκρισμα -την τελευταίαν φωνήν του σφαζομένου αδελφού του- και ταυτοχρόνως πιστολιές και ριπάς πολυβόλου. Κάποιος μάλιστα ηκούσθη να λέγη: «Μας έφυγεν αυτός. Ασ' τον, ένας λιγώτερος...».

Κατά την πτώσιν του εις το βάθος της χαράδρας έσπασε το αριστερόν του χέρι, αλλ' αυτό δεν τον ημπόδισε να διασωθή και μετά επταήμερον νυκτερινήν κατά το πλείστον πορείαν έφθασεν εις Άργος.

***

Εντός της Λαμίας και εις το γραφείον του εφονεύθη με χειροβομβίδα ο ανθυπομοίραρχος Γκίκας, επειδή ήτο εθνικόφρων.

Εντός της Λαμίας και του γραφείου του, έξωθι της Νομαρχίας και εν πλήρει μεσημβρία, εφονεύθη από δυο ΕΠΟΝίτας ο ταγματάρχης του ΕΔΕΣ Ιω. Βλαχάκης, επειδή ηρνήθη να ακολουθήση τα δυο έκφυλα μειράκια, τα οποία ηξίωσαν να εξέλθη της πόλεως και συναντήση κάποιον άπλυτον και φθειραλέον καπετάνιον.

Παρά την Λαμίαν, εις απόστασιν δυο ωρών ανατολικώς, ευρίσκεται το χωρίον Λοιμογάρδι, εις το οποίον εγίνοντο αι εκτελέσεις των εθνικιστών. Πρέπει να προστεθή, ότι ο ΕΛΑΣίτης Γεωργίου, εξετέλεσεν εις το Λοιμογάρδι δυο αδελφάς του, έναν αδελφόν του και τον πατέρα του, επειδή δήθεν συνεπάθουν τους Γερμανούς. Βραδύτερον δε, το έκτρωμα αυτό του Άδου, έκαμε διασκέδασιν πολυδάπανον μετ' άλλων καθαρμάτων, επειδή εξηφάνισε την οικογένειάν του! Ποτέ εις την ζωήν των αγρίων λαών δεν ανέγνωσα τοιαύτην ανατριχιαστικήν πώρωσιν!

***

Την 13ην Αυγούστου του 1944 συνέλαβον τον εθνικιστήν Παπαδόπουλον εκ Ζευγαρακίου ετών 45 και πατέρα 4 ανηλίκων τέκνων, με την πρόφασιν ότι δήθεν εζήτησεν όπλον από τους Γερμανούς διά να κτυπήση τον «ηρωικόν» ΕΛΑΣ, και τον οδήγησαν εις την αυλήν της Ι. Μονής Κατερινούς σιδηροδέσμιον.

Εκεί, διά βοής, οι ΕΠΟΝίται και ΕΠΟΝίτισσαι τον κατεδίκασαν εις θάνατον, και ήρχισαν να τον λιθοβολούν. Ημιθανής ο ατυχής κατέφυγεν εις το ιερόν του ναού, ίνα ξεψυχήση εκεί· Αλλ' ώρμησαν αι ΕΠΟΝίτισσαι και τον έσυραν έξω, ίνα

συνεχίσουν τον λιθοβολισμόν. Αλλ' ο διοικητής της Ε.Π. της περιφέρειας Γαβαλούς, Αν. Βενέτης, υπάλληλος του Πρωτοδικείου Μεσολογγίου, τον εξετέλεσε διά του περιστρόφου του, θέσας τέρμα εις τα μαρτύριά του. Το πτώμα εσπάραζεν ακόμη και η συναγωνίστρια Ντούλα Τσιτσέλη, σπουδάστρια Παιδαγ. Ακαδημίας Πατρών, διέταξε τας ΕΠΟΝίτισσας και έστησαν πέριξ του σφαδάζοντος, χορόν, τον οποίον αυτή έσυρε πρώτη...

***

Αμυδράν ιδέαν των φρικωδών εγκλημάτων σχηματίζει ο αναγνώστης και από την κάτωθι επιστολήν δημοσιευθείσαν εις την «Δράσιν» του Αγρινίου:

Αγαπητή μου «Δράσις»

Δώσε μου και εμένα λίγο από τον πολύτιμο χώρο σου για να αφηγηθώ το τι έπαθα και είδα όταν έπεσα στα νύχια αυτών των κακούργων του ΕΛΑΣ, τα οποία αποτελούν την απάντησίν μου εις τα παράπονα των «συναγωνιστών» γιατί βαραώ.

Στα καλά καθούμενα πέρυσι, μόλις αποθήρισα, κόπιασαν στο σπήτι μου οι αιώνιοι κράχτες και με την γνωστήν εκείνην άτιμον πρόφασιν, «Πάμε Γιάννη μια στιγμούλα απάνω στον καπετάνιο για μια ανακρισούλα», με απήγαγον. Με πήγαν ύστερα κάπου σε μια χαμοκέλα και με απομόνωσαν χωρίς, όχι φαί και ψωμί, αλλά ούτε νερό. Ακολούθως με ωδήγησαν στην Κομποτή και με έκλεισαν σε ένα μουχλιασμένο υπόγειο, κατάλληλο μόνο για γουρούνια. Εκεί, έρχεται σε λίγο ο απαίσιος κακούργος Ροβιεσπιέρος, ο οποίος μου λέγει τρίζοντας τα δόντια: «Γκόλια θα πεθάνης μανιάτικα αν δεν μας παραδώσης τα 5 όπλα και τις οκτώ χειροβομβίδες που έχεις κρυμμένα». Εις άρνησίν μου και διαμαρτυρίαν μου ότι δεν έχω τίποτα απ' αυτά, με μούρλανε στο ξύλο.

Μετά τρεις δε ημέρας με έβγαλαν από το υπόγειο και με έστειλαν στα διάφορα στρατόπεδα Μπαμπαλιού και Γιαννοπούλου, έναν μήνα με 25 δράμια ψωμί ημερησίως και τίποτε άλλο· ύστερα με έβγαλαν καλά και σώνει, με έφτιασαν δε φούρναρη. Μια μέρα όμως για κακή μου τύχη το ψωμί κήκε στον φούρνο· το κάψιμο εθεωρήθη υπό των «απελευθερωτών» γενόμενο επίτηδες και εχαρακτηρίσθη ως σαμποτάζ.

Με αρπάζουν τότε, με βάζουν στο φάλαγγα και με βάραγαν με την ψυχήν των οι βασανιστές Δημ. Χειμάρας ή καπετάν Λεβέντης και Βασίλ. Σγούρας. Μετά ταύτα με οδηγούν στο Κεράσοβο του Καρπενησιού, μου χαρακώνουν τα πέλματα των ποδιών μου με ξυράφι και με καυτηριάζουν με λάδι καφτό. Αφού με βασάνισαν αρκετά στα στρατόπεδα συγκεντρώσεως του Καρπενησιού, μου δίνουν ένα φάιροπ στο Παληόκαστρο της Λαμίας. Σε τούτο το στρατόπεδο βλέπω τον Χάρο με τα μάτια μου.

Μπροστά στα μάτια μου και όλων των κρατουμένων φέρνουν οι τύραννοι μια κοπέλλα κρατούμενη εξ Αθηνών, αρχίζουν να την βρίζουν και να την προπηλακίζουν, Ένας δε την αποκαλεί «πουτάνα». Η κοπέλλα πολύ ηθική, κλαίει και διαμαρτύρεται λέγοντας στον υβριστήν της ότι η αδελφή του είναι πουτάνα. Αμέσως τότε, το ανθρωπόμορφο αυτό κτήνος, βγάζει το μαχαίρι του και κόβει με σαδισμό πρωτοφανή τον αριστερό μαστό της άμοιρης κοπέλλας, η οποία πέφτει χαμαί σφαδάζουσα και σε μισή ώρα ξεψυχάει.

Να γιατί βαράω και θα βαράω...

Μετά τιμής
Γιάννης Γκόλιας

Εις τον «Νεολόγον» Πατρών, αρχαίαν και σοβαρωτάτην εφημερίδα, εδημοσιεύθη η κάτωθι περιγραφή τον Σεπτέμβριον 1945, αλλά αφορά εκτελεσθέντας από ΕΛΑΣίτας τον Ιούνιον και τον Ιούλιον του 1944, με τον τίτλο, «Τα βάραθρα Δεχουνίου»:

Φρικιαστικάί λεπτομέρειαι μεταδίδονται εξ αξιοπίστων πηγών επί των ανακαλυφθέντων προ τίνος βάραθρων των ΕΛΑΣιτών εις την περιφέρειαν τοΟ Δεχουνίου (Ψωφίδος), χαρακτηρίζουσα επαρκώς διά εισέτι φοράν την εγκληματικήν δράσιν των «απελευθερωτών» κατά την διάρκειαν της Κατοχής.

Ούτω, συμφώνως προς τας μεταδοθείσας πληροφορίας, εξεταστική επιτροπή μεταβάσα εις Δεχούνιον, προέβη εις διαπίστωσιν των καταγγελθέντων υπό των χωρικών της περιοχής, καταρτίσασα και σχετικήν έκθεσιν, ήτις υπεβλήθη αρμοδίως. Διά της εκθέσεως ταύτης διαπιστούται η ύπαρξις τεσσάρων βάραθρων, ευρισκομένων εις διάφορα σημεία του χωρίου, εντός των οποίων υπάρχουν δεκάδες πτωμάτων εθνικοφρόνων πολιτών, εκτελεσθέντων υπό των ΕΛΑΣιτών, κατά την χρονικήν περίοδον από Ιουνίου μέχρι τέλους Ιουλίου 1944. Αλλ' ιδού πως εκτίθενται τα γεγονότα:

Το πρώτον βάραθρον ανεκαλύφθη εις την θέσιν «Στρογγυλό χωράφι» επί του όρους Αφροδίσιον και εις ύψος 1.200 μέτρων. Μέλη της επιτροπής κατελθόντα διά σχοιניού, ευρέθησαν προ φρικιάστικού θεάματος αποσυντεθειμένων πτωμάτων, σκελετών και κρανίων, ανηκόντων προφανώς εις 9 άτομα, μεταξύ των οποίων και τα πτώματα τριών γυναικών. Εκ των τελευταίων τούτων ανεγνωρίσθη υπό παρατυχόντων κατά την ανέλκυσίν των χωρικών, η Μαρία σύζυγος Γ. Αγγελακοπούλου, της οποίας η τύχη ηγνοείτο από έτους. Ο εκ Δεχουνίου 17ετής χωρικός Θ. Γεωργακόπουλος, παρουσιασθείς εις την επιτροπήν, κατέθεσεν ότι παρέστη μάρτυς των εκτελέσεων των ανωτέρω, οι οποίοι, ως είχε τότε πληροφορηθή, προήρχοντο εκ στρατοπέδου τινός της Κορινθίας. Κατά τας αφηγήσεις του, οι εκτελεσθέντες, μετεφέρθησαν εις τον τόπον του μαρτυρίου των την νύκτα της 21ης Ιουλίου 1944 και αφού απεγυμνώθησαν, εξετελέσθησαν διά

πλήγματος σιδηρού οργάνου κατά της κεφαλής των. Προτού τα πτώματα ριφθούν εις το κενόν, περιήρχοντο εις την δικαιοδοσίαν ετέρου εκτελεστού, ο οποίος απέκοπτε τας καρωτίδας,...

Δεύτερον βάραθρον ανεκαλύφθη εις την θέσιν «Απιδιά» εις ύψος 1.000 μ. περί τα 15 χιλιόμετρα βορειότερον του προηγουμένου. Εκ της ερεύνης του ήλθον εις φως περί τα 60 πτώματα εκτελεσθέντων, εξ ων 4 γυναίκες. Πολλά εκ τούτων ήσαν ενταφιασμένα ενώ άλλα διετηρούντα εις καλήν σχετικώς κατάστασιν λόγω του ψύχους το οποίον επεκράτει εντός του βάραθρου εκ των σταλακτιτών.

Ο ποιμήν Κωνστ. Τσουνής, παρουσιασθείς εις τας αρχάς, ανέφερον ότι την νύκτα της 9ης Ιουλίου 1944, γενόμενος αντιληπτός υπό των ΕΛΑΣιτών, οίτινες έφερον μεθ' εαυτών τους ανωτέρω εκτελεσθέντας, εξηναγκάσθη υπ' αυτών να υποδείξη οπήν κατάλληλον διά τους εγκληματικούς σκοπούς των. Όταν τούτο εγένετο, ο ποιμήν υπεχρεώθη να παραμείνη εις τον τόπον της εκτελέσεως, καταστάς ούτω ακούσιος μάρτυς της τραγωδίας. Οι ΕΛΑΣίται αφού απεγύμνωσαν τα θύματά των, παρέδωσαν ταύτα εις τους δημίους των. Εις εξ αυτών κατέφερε θανατηφόρον κτύπημα εις τον αυχένα και έτερος απέκοπτε τας καρωτίδας των. Επί τη θέα των πρώτων εκτελέσεων, εις εκ των κρατουμένων, αποσπασθείς αιφνιδίως των χειρών του δημίου του, απειράσθη να δραπετεύση. Οι ΕΛΑΣίται όμως κατώρθωσαν να τον συλλάβουν και τον επαναφέρουν εις τον τόπον του μαρτυρίου του. Υπήρξε τόσον λυσσαλέα η οργή του, εκ του διαβήματος του ατυχούς τούτου θύματος, ώστε ο στυγερός εγκληματίας Δ. Καπερώνης ή καπετάν Ατρόμητος, επέπεσεν εναντίον του και διά της ξιφολόγχης του εξώρυξε τον δεξιόν οφθαλμόν. (Σ. Σ. Ο Καπερώνης συλληφθείς ήδη προ εβδομάδος, ωμολόγησε τινά των εγκλημάτων του). Ο εκ Κάτω Αχαΐας ιατρός Κανελλόπουλος προ του θεάματος, παρεκάλεσε να εκτελεσθή διά τυφεκισμού, επικαλεσθείς τον οίκτον των ΕΛΑΣιτών. Έλαβε όμως την απάντησιν: «Το τομάρι σου δεν αξίζει για μια σφαίρα».

Έτερος αυτόπτης μάρτυς, ο χωρικός Θ. Μητρόπουλος, όστις μετά του

ομοχωρίου του Κ. Καλύβα επεδόθη μετά την εκτέλεσιν και την αποχώρησιν των ΕΛΑΣιτών εις την ταφήν των θυμάτων των, κατέθεσεν ότι η θηριωδία των δημίων με επί κεφαλής τον διαβόητον στρατοπεδάρχην Σιγουνίου Δ. Αργυρόπουλον, υπήρξεν άνευ προηγουμένου. Οι εκτελεσθέντες, άπαντες εθνικόφρονες, μετεφέρθησαν εκ του στρατοπέδου Σουδενών υπό αυστηράν επιτήρησιν μέχρι του τόπου της εκτελέσεως. Καθ' οδόν υπέστησαν ανήκουστα μαρτύρια, δύο δε βραδυπορούντες εξετελέσθησαν διά μαχαιρών, ενώ άλλοι εδάρησαν ανηλεώς. Μεταξύ αυτών, τρεις υπέστησαν το μαρτύριον της αποσπάσεως των ονύχων των. Δύο άλλων απέκοψαν τα δάκτυλα αμφοτέρων των χειρών. Κατά την εκτέλεσίν των, αφηρέθησαν τα ενδύματα και γυμνοί εκρημνίζοντο εις το βάραθρον εν μέσω των γόων και των εκκλήσεων εκείνων οίτινες απέμενον, αναμένοντες την σειράν των από τας χείρας των δημίων.

Η επιτροπή, τέλος, έφερεν εις φως τρία πτώματα εντός οπής εις την θέσιν «Ροτσύκια» και έτερα τρία ανατολικώτερον αυτής. Εξ αυτών, εν ανεγνωρίσθη ότι ανήκεν εις τον εκ Συρμπανίου Καλαβρύτων Γρ. Καϊιάφαν. Αναφέρεται σχετικώς ότι μεταξύ των οδηγηθέντων εις τας θέσεις αυτάς προς εκτέλεσιν, συγκατελέγετο και ο εκ Πατρών 28ετής Σταυρόπουλος, ήδη εθνοφύλαξ, όστις ολίγον προ της εκτελέσεως, κατώρθωσε να δραπετεύση.

Οι κάτοικοι των γύρω χωρίων συνέρρευσαν ήδη αθρόως εις την περιοχήν των ανακαλυφθέντων βάρáθρων, προθυμοποιούμενοι εις την κατάθεσιν στοιχείων και την ταφήν των ανελκυσθέντων πτωμάτων. Μεταξύ τούτων έφθασαν και πολλοί χωρικοί, των οποίων προσφιλή μέλη των οικογενειών των συγκαταλέγονται μεταξύ των θυμάτων της κομμουνιστικής θηριωδίας.

***

(Δημοσίευμα της εφημερίδος του Αγρινίου «Καθημερινή Δράσις»)

Ο διευθυντής της υποδιευθύνσεως Χωροφυλακής Αιτωλικού, ανθυπομοίραρχος

Γ. Φραγκιαδάκης, συνοδευόμενος υπό του χωροφύλακος Γ. Χιόνου, μετέβη εις την θέσιν Ανάχωμα της περιοχής Κατοχής, όπου ανεκαλύφθη πελώριος τάφος πλήρης πτωμάτων. Κατά την γενομένην υπό του χωροφύλακος και των μελών της εκεί οργανώσεως Χ εκταφών των πτωμάτων, ανεγνωρίσθησαν οι Διονύσιος Γαλιατσάτος εξ Ασπρογεράκων Κεφαλληνίας και Διον. Κυπριώτης, τέως αξιωματικός α.α. εκ Χιονάτων Κεφαλληνίας.

Η αναγνώρισις των πτωμάτων εγένετο υπό του μετανοήσαντος ΕΛΑΣίτου Διον. Κουλούρη, εκ Κατοχής, τέως λαϊκού επιτρόπου. Οι εκτελεσθέντες ανέρχονται εις 25—30.

Ανατριχίλαν επροξένησεν η αφήγησις του τρόπου της εκτελέσεως του Κυπριώτη. Αφού ούτος ωδηγήθη εις τα χωράφια «δι' ανάκρισιν», εκεί εκτυπήθη διά μαχαίρας. Κατόπιν, αφού έσχισαν την κοιλίαν του, έβγαλαν τα έντερά του και υπεχρέωσαν το ετοιμοθάνατον θύμα να κρατά εις χείρας του τα έντερά του και μετ' ολίγον τον εξετέλεσαν.

(«Η μαύρη Βίβλος των εγκλημάτων του ΕΑΜ» - Τρύφων Παπαθανασίου)

Στις 9 Απριλίου 1944, ο ΕΛΑΣ επιτίθεται εναντίον επιβατικής αμαξοστοιχίας έξω από την Κόρινθο, η οποία και εκτροχιάζεται. Στην αμαξοστοιχία βρίσκονται και 42 αστυφύλακες και αρχιφύλακες, που πηγαίνουν στην Πάτρα, για να συμπληρώσουν την εκεί δύναμη της Αστυνομίας Πόλεων. Μόλις γίνονται αντιληπτοί από τους ΕΛΑΣίτες συλλαμβάνονται και υποβάλλονται σε φρικτά βασανιστήρια. Οι μισοί απ' αυτούς εκτελούνται απάνθρωπα (13 Απριλίου) στο χωριό Ζάχωλη, και οι άλλοι μισοί σφάζονται την Κυριακή του Πάσχα του 1944, στο χωριό Σουληνάρι των Καλαβρύτων. Ο μόνος που κατόρθωσε να διαφύγει και να φθάσει αιμόφυρτος στην Αθήνα, ήταν ο αστυφύλακας Μιχ. Παπαδάς, ο οποίος όμως ξαναπιάστηκε από τους κομμουνιστές στα Δεκεμβριανά και εκτελέσθηκε απάνθρωπα στην Κοκκινιά.

***

Για τον τρόπο που εκτελούσαν οι ένοπλοι του ΕΛΑΣ και για την ποιότητα των ανθρώπων που χρησιμοποιούνταν σε όλη την Ελλάδα ως εκτελεστές υπάρχει συρροή στοιχείων, τα οποία πρόκυψαν από τις απολογίες που έκαμαν οι ίδιοι, όταν αργότερα -μετά την Κατοχή- ανακρίνονταν από τις Αρχές. Πρόσωπα φανατισμένα, χαμηλής πνευματικής στάθμης και αδίστακτα, χωρίς ανθρωπισμό, εκτελούσαν τα θύματά τους με αγριότητα και -το σπουδαιότερο- χωρίς συγκεκριμένη κατηγορία. Συνέβη στον Φενεό Κορινθίας και επαναλήφθηκε αμέτρητες φορές σε ολόκληρη τη χώρα.

Για τον τρόπο εκτελέσεως έχουμε, ανάμεσα σε πολλά παρόμοια, το κείμενο της ομολογίας τριών εκτελεστών του ΕΛΑΣ, οι οποίοι έδρασαν στην περιοχή Λαμίας, όπου τον Ιούλιο του 1944, δολοφόνησαν κατόπιν εντολής, με τρόπο απάνθρωπο, τον ενωμοτάρχη της Χωροφυλακής, Ευάγγελο Αργύρη. Οι τρεις εκτελεστές ονομάζονται Μάνθος Γιαννακόπουλος, Γεώργιος Δεληγιάννης και Μ. Χόρμοβας. Η απολογία-ομολογία τους έγινε, το 1945, έναν ακριβώς χρόνο μετά τη δολοφονία του Ευαγγέλου Αργύρη, όταν συνελήφθησαν και οδηγήθηκαν στην Σπερχειάδα, μπροστά στον ανακριτή. Ο Γιαννακόπουλος κατέθεσε ότι:

Τήν 18ην Ιουλίου 1944 και κατά τας απογευματινάς ώρας ελάβομεν εντολήν από τον Κωνσταντίνον Τσόνην, Γραμματέα της ακτίδος Μακρακώμης, της οποίας τα γραφεία είχαν εγκατασταθή εις Λουτρά Πλατυστόμου και ο οποίος μας είπε επί λέξει, εμένα, του Γεωργίου Φέκκα και Μ. Χόρμοβα, όντων εφέδρων ΕΛΑΣιτών: «Θα πάτε στο χωρίον Βίτουλη και να ρωτήσετε ποιος είναι ο Γεώργιος Δεληγιάννης, ο οποίος είναι μέλος της ακτίδος μας και στον οποίον θα δώσετε το σημείωμα αυτό (είχε γραφή το όνομα "Ευάγγελος Αργύρης - Ενωμοτάρχης") αυτός δε θα σας πη τι θα κάμετε, διότι ξεύρει όλη την υπόθεσι».

Ημείς οι τρεις, αφού λάβαμε τοιαύτην διαταγήν ξεκινήσαμε... Φθάσαμε στο

χωρίον Βίτουλη κατευθυνθέντες εις τό φρούριον της κοινότητος, όπου και εθεωρήσαμε τα φύλλα μας...

Ο Δεληγιάννης, αφού εύρηκε τον Ευ. Αργύρη, επιστρέψας εις την οικίαν του όπου είμεθα ημείς, μας είπε: «Ακούστε παιδιά, αυτός ευρέθη, σεις δε θα μεταβήτε στη γέφυρα όπου και θα κρυφθήτε περιμένοντας να περάση αυτός, τον οποίον θα συλλάβετε, εγώ δε πιο κάτω τα 30 μέτρα από τη γέφυρα θα είμαι κρυμμένος».

Εγώ και ο Χόρμοβας πήγαμε και κρυφτήκαμε εις το υπό του Δεληγιάννη υποδειχθέν μέρος, όπου μετ' ολίγον παρατηρήσαμε να διέρχεται ένας άνθρωπος εις τον οποίον ανεγνωρίσαμεν τα χαρακτηριστικά του Ευαγγέλου Αργύρη. Αμέσως εξελθόντες της κρύπτης μας, συνελάβομεν αυτόν και τον διετάξαμεν να μας ακολουθήση. Αφού δε φθάσαμε ολίγον πέραν της γεφύρας, ο Μ. Χόρμοβας έβγαλε τεμάχιον καλωδίου σύρματος περί τους 60 πόντους και του δέσαμε τα χέρια όπισθεν και προχωρήσαμε προς το μέρος όπου είχε κρυφθή ο Δεληγιάννης.

Και αφού τον περάσαμε περί τα 5 μέτρα, εβγήκε και αυτός ακολουθώντας τελευταίος, αλλά μετ' ολίγον προσπέρασε τον Χόρμοβα και έπετο όπισθεν του Αργύρη με ένα πτύον εις το χέρι του. Τοιουτοτρόπως βαδίζοντες και όλως αιφνιδιαστικώς, ο Δεληγιάννης Γεώργιος κατέφερεν καίριον πλήγμα εκ των όπισθεν επί της κεφαλής του Ευαγγέλου Αργύρη όστις κατέπεσεν χαμαί αναίσθητος.

Ευθύς και εις την θέσιν όπου ευρίσκετο το αναίσθητον ήδη θύμα, ο Δεληγιάννης του έλυσε τα χέρια, όπου ήσαν δεμένα όπισθεν και με το ίδιον καλώδιον αμέσως τον έδεσαν στον λαιμόν και τοιουτοτρόπως ο θάνατος επήλθεν ακαριαίως (στραγγαλισμός). Αμέσως μετά ο Δεληγιάννης αφού έσκαψε δύο-τρεις φτυαριές μόνος του μας έδωσε και μας το πτύον να ανοίξωμεν έναν μέτριον λάκκον, ακριβώς όσο εχρειάζετο να αποκρυβή το

σώμα του δολοφονηθέντος...

(«1942-1945 - Τα χρόνια της κρίσης» - Κωνσταντίνος Κόκκινος)

Στο πλευρό του Βελουχιώτη μάχεται και ο Γιώργος Πασοκοντονίκας, με μοναδικό σκοπό να συλλάβη τον αδελφό του Κώστα Πασοκοντονίκα, που πολεμούσε με τον λόχο του κατά των Γερμανών. Πράγματι, ανακαλύπτει τον λόχο του Κώστα Πασοκοντονίκα στην περιοχή της κοινότητας Βουλγαρελίσου Άρτας, επιτίθεται εναντίον του και κατορθώνει όχι μόνο να τον διαλύσει, αλλά και συλλαμβάνει μόνος του με τα χέρια του, ο ίδιος, τον αδελφό του. Τον αφοπλίζει, του ξηλώνει τα γαλόνια (ήταν υπολοχαγός), του αφαιρεί ακόμη την ταυτότητα και τα στρατιωτικά ρούχα, και έτσι γυμνόν τον στέλνει στο Κρίκελλο, συνοδεΐα δυο ανταρτών. Νικητής και τροπαιούχος πια ο Γιώργος Πασοκοντονίκας γυρίζει κι αυτός στο Κρίκελλο για ν' αρχίσει καινούργιος καυγάς, καθώς επέμενε να πείσει τον αδελφό του να ενταχθεί στον ΕΛΑΣ.

Την νύχτα της 2 του Νοέμβρη 1943, ο Κώστας Πασοκοντονίκας έφυγε κρυφά... Μετά από μέρες, έφθασε στην Αθήνα. Στην Αθήνα κατέλυσε στο σπίτι του θείου του, του Δημήτρη Κατσάρη, αρχιτέκτονος, στου Χαροκόπου, οδός Αριστείδου 78. Ο αδελφός του μόλις έμαθε την φυγή του απ' το Κρίκελλο, έγινε έξω φρενών! Έθεσε σε κίνηση θεούς και δαίμονες να μάθη το κρησφύγετο... Οπότε μια μέρα ήρθε το μήνυμα, ότι ο αδελφός του έφθασε στην Αθήνα και μένει στο σπίτι του θείου του αρχιτέκτονα Δημήτρη Κατσάρη στου Χαροκόπου.

Δεν χάνει καιρό. Παίρνει την ταυτότητα του αδελφού του, βγάζει την φωτογραφία και μ' ένα έγγραφο την στέλνει στην Αθήνα στο ΕΑΜ Καλλιθέας, γράφοντας: «Ο εικονιζόμενος σ' αυτή την φωτογραφία ονομάζεται Κων/νος Πασοκοντονίκας, διαμένει εις την συνοικία Χαροκόπου, οδός Αριστείδου 78, είναι μόνιμος ανθυπολοχαγός του Ελληνικού Στρατού και ακραιφνής φασίστας, ανήκων εις την οργάνωσι του ΕΔΕΣ. Διατέλεσε διοικητής λόχου εις την

περιφέρειαν Άρτας, ο δε λόχος του διελύθη κατά την επίθεσι του ΕΛΑΣ εναντίον του ΕΔΕΣ. Να συλληφθή και να μεταφερθή συνοδεία στο Κρίκελλο Καρπενησιού. 15.12.1943. (Εκ του Αρχηγείου του ΕΛΑΣ) (Τ.Σ.)».

Η ΟΠΛΑ Καλλιθέας στην οποία και έφθασε το παραπάνω έγγραφο, ανέθεσε την όλη υπόθεσι στην κατάσκοπο Άννα Σταυρίδου, φανατική κομμουνίστρια και όργανο του ΕΑΜ Καλλιθέας. Η Σταυρίδου, δεν άργησε ν' ανακαλύψη το θύμα της, βάσει των στοιχείων που είχε και το βράδυ της 23ης Δεκεμβρίου 1943, παραμονές Χριστουγέννων, κατορθώνει να παρασύρη τον Κώστα Πασοκοντονίκα, τον αγνόν αυτόν πατριώτη, μέχρι τις όχθες του Ιλισσού, προσφέροντάς του δήθεν τον έρωτά της. Εκεί, λοιπόν, στις χωματένιες όχθες του Ιλισσού, την ώρα που, η Άννα Σταυρίδου, έδινε στον Κώστα Πασοκοντονίκα το φιλί του Ιούδα, ένας αλήτης της ΟΠΛΑ, πίσω του, έμπηχνε το μαχαίρι στην πλάτη του άτυχου νέου. Την άλλη μέρα το πρωί, βρήκαν το πτώμα του άτυχου νέου πάνω στο ανάχωμα του Ιλισσού.

Στις 2 Ιουνίου 1948, ο Γεώργιος Πασοκοντονίκας συνελήφθη. Είχε αποφύγει ν' αναμιχθή φανερά στο δεύτερο αντάρτικο. Κι έτσι, σαν υποψήφιος παπάς, διότι εν τω μεταξύ είχε φοιτήσει στην Ιερατική Σχολή Λαμίας, ανέλαβε κατ' εντολήν των ανταρτών, ως δάσκαλος Κρικέλλου. Ερευνώντας ο στρατός την οροφή του σχολείου για τυχόν κρυμμένα όπλα, βρήκε ορισμένα χαρτιά κρυμμένα, μεταξύ των οποίων και έναν κατάλογο των αγοριών του σχολείου. Εις ερώτησιν του λοχαγού, τι σημαίνει ο κατάλογος αυτός, ο Πασοκοντονίκας απέφυγε ν' απαντήσει, ούτε προσεπάθησε να δικαιολογηθή. Κατόπιν τούτου, έσπευσαν να ερευνησουν και το σπίτι του ως ύποπτο. Εκεί ανευρέθη ημερολόγιο της Κατοχής, γραμμένο απ' τα ίδια του τα χέρια και στο οποίο ανεγράφοντο λεπτομερώς τα κατά την Κατοχήν διαπραχθέντα υπό του Βελουχιώτη και της ομάδος του εγκλήματα. Κυρίως όμως κατηγορήθη, ότι με τον ύποπτο κατάλογο των αρρένων μαθητών του σχολείου, προητοίμαζε το παιδομάζωμα, ένα απ' τα μεγαλύτερα και σατανικώτερα εγκλήματα του αιώνος μας. Ο Γεώργιος Πασοκοντονίκας, κρατούμενος εις τας φύλακας της Λαμίας καταδικάζεται σε θάνατο την 10ην Ιουνίου 1948 και την 22 Ιουνίου στήθηκε μπροστά στο εκτελεστικό απόσπασμα.

***

Ο ατυχής Δημ. Κατσαντώνης, ένας αθώος χωρικός, ξένος και ανίδεος για όσα συνέβαιναν γύρω του, χωρίς ν' αναμιχθή ούτε με αριστερούς, ούτε με δεξιούς, ήλθε απ' το χωριό του μαζί με άλλους κατοίκους να παραλάβη τρόφιμα απ' το Κρίκελλο. Το Κρίκελλο είχε ορισθή μεταπολεμικώς, κέντρο διανομής τροφίμων της «ΟΥΝΡΑ» δι' ολόκληρο την νότιο Ευρυτανία και την ορεινή Ναυπακτία. Έτσι, ο άτυχος Κατσαντώνης βρέθηκε στο Κρίκελλο για να παραλάβη τα τρόφιμα και είχε ακόμα μεγαλύτερα ατυχία να πέση επάνω στον καπετάν Κορώζη.

— «Πώς λέγεσαι και από πού έρχεσαι;», τον ρωτάει ο Κορώζης.

— «Ονομάζομαι Μήτσος Κατσαντώνης κι ερχόμαστε απ' την Αβόρανη Ναυπακτίας για να πάρουμε τα τρόφιμα».

— «Εδώ που ερχόσουνα, είδες χωροφύλακες στον δρόμο;», ερωτά πονηρά ο καπετάν Κορώζης.

Ο άτυχος Κατσαντώνης, αντικρύζοντας το αγριεμένο βλέμμα του αιμοβόρου Κορώζη και σαστισμένος απ' την απροσδόκητη ερώτησι, φοβήθηκε να πη την αλήθεια: «Όχι», είπε, «δεν είδα πουθενά χωροφύλακες».

Τότε, αμέσως ο Κορώζης φώναξε μια γυναίκα από την παρέα του Κατσαντώνη και έκανε την ίδια ερώτησι. Η γυναίκα, μη γνωρίζουσα την συνέχεια και περισσότερο ειλικρινής, είπε: «Είδαμε πολλούς χωροφύλακες και στρατό στη ράχη "Καράβι"».

Η ειλικρινής απάντησις της γυναίκας απετέλεσε καταδικαστική απόφασι για τον χωριανό της και δυστυχησμένο Κατσαντώνη... Έτσι ο καπετάν Κορώζης, ο

ακόρεστος αυτός τύπος, άνευ άλλης διατυπώσεως, το ίδιο εκείνο βράδυ, 25 Ιανουαρίου 1947, αφού τον έσυρε τον άτυχο Κατσαντώνη με δεμένα τα χέρια πίσω, τον εξετέλεσε μπροστά στην εκκλησία του Άη Νικόλα. Δυο μαχαιριές στην πλάτη την ώρα που ο άμοιρος Κατσαντώνης φώναζε: «Είμαι αθώος... Είμαι αθώος... Δεν έκανα τίποτε... Λυπήσου τα παιδάκια μου... Έχω πέντε παιδιά... Θα μείνουν ορφανά!».

Το άλλο πρωί, οι κάτοικοι Κρικέλλου βρήκαν το πτώμα του Κατσαντώνη μπροστά στον Άη Νικόλα, ριγμένο ανάσκελα, και μια χάρτινη ταμπέλλα, κρεμασμένη στο στήθος, έγραφε: «Έτσι τιμωρούνται οι προδότες!».

***

Απεφασίσθη σε κοινή σύσκεψη των καπεταναίων Μπελή και Ερμή, να επιστρατεύσουν, ή μάλλον να απαγάγουν διά της βίας από μέσα απ' το Κρίκελλο, 25 κορίτσια. Επειδή όμως δεν θα ήταν εύκολο η σύλληψις των, προεκρίθη η αρπαγή να γίνη από μέσα από την εκκλησία, την ώρα της Θείας Λειτουργίας. Και σαν τέτοια ημέρα ωρίσθη η 25η Μαρτίου 1948. Έλειπε όμως ο εκτελεστής του σχεδίου και έπρεπε να ευρεθή ένας για να εκτελέση το ατιμωτικό σχέδιο. Ως τοιούτος, λοιπόν, εκλήθη ο Νίκος Μπαλκούρας, ο πιο φανατικός κομμουνιστής για κείνη την εποχή. Ο Μπαλκούρας, ανέλαβε πρόθυμα να εξυπηρετήσει τα άνομα και ξενόδουλα σχέδια των κομμουνιστών εις βάρος της τιμής και αξιοπρέπειας του χωριού του. Συνέταξε λοιπόν έναν κατάλογο της αρεσκείας του, με 25 ονόματα και πρoσεπάθησε να συμπεριλάβη εις αυτόν κορίτσια 17—19 ετών.

Στις 25 Μαρτίου 1948, ώρα 9 το πρωί, ο Νίκος Μπαλκούρας, συνοδευόμενος από 5-6 αντάρτες, έφερε μια βόλτα τον Άγιο Νικόλαο και στάθηκε στη βορεινή πόρτα της εκκλησίας. Εκεί άφησε δυο σκοπούς κι αυτός πήγε στη δυτική πόρτα. Οι εκκλησιαζόμενοι πληροφορούντο ότι απαγορεύεται να φύγουν απ' την άλλη πόρτα, αλλά μόνο απ' αυτήν που διέταξε ο Μπαλκούρας. Έτσι, σε λίγο άρχισαν

να βγαίνουν οι χριστιανοί και ο Μπαλκούρας απ' τα είκοσι πέντε κορίτσια που είχε γραμμένα στον κατάλογο, συνέλαβε στην είσοδο μονάχα τα εννέα. Τα άλλα απουσίαζαν. Γι' αυτό, ο Μπαλκούρας για να μη χάση καιρό, έστειλε αμέσως τους αντάρτες του σε δυο ομάδες να συλλάβουν τα υπόλοιπα. Αλλά, απ' την στιγμή που διαδόθηκε στο χωριό η είδησις, τα κορίτσια έσπευσαν να εξαφανισθούν από τα σπίτια τους, οπότε άρχισε άγριο κυνηγητό!

Προκειμένου νά συλληφθούν τα υπόλοιπα κορίτσια, ο Μπαλκούρας διέταξε να γίνουν δυο ομάδες ανταρτών εκ των οποίων η μία με «ξεναγό» τον Νικόλαο Σαρρή θα κατηυθύνετο προς τα «Κρετσείκα», και η άλλη με «ξεναγό» τον Επαμεινώνδα Μαστραπά προς την συνοικία «Λουκάς». Επί ολόκληρο εικοσιτετράωρο το χωριό εσπαράσσετο από τις κραυγές των συλλαμβανομένων κοριτσιών και τις κατάρες των μανάδων. Φυσικά, τα περισσότερα κορίτσια, ηρνούντο ν' ακολουθήσουν τους δημίους των. Συρόμενα διά της βίας, προς τον τόπο συγκεντρώσεως, το δράμα μεγάλωνε με την επέμβασι των μανάδων. Ιδίως στο σπίτι της χήρας Μαρίας Βότζολου, όπου η πρώτη ομάς άρπαξε και τα δυο ορφανά κορίτσια της, τόσο η χήρα μητέρα, όσο και τα δυο ορφανά, αφού στην αρχή εξήντλησαν τις παρακλήσεις και τις ικεσίες, κλαίουσαι και οδυρόμεναι, ύστερα αγρίεψαν κι αυτές, δηλώνοντας τελεία άρνησι. Τότε οι αντάρτες χρησιμοποίησαν βία και έσυραν κυριολεκτικά τα δυο κορίτσια μέχρι του σχολείου...

(«Ο Άρης Βελουχιώτης και το ματωμένο Κρίκελλο» - Ασημάκης Γκιούσας)

Στην περιφέρεια Καλαβρύτων μείναμε ως τα τέλη Ιανουαρίου 1948. Στο διάστημα αυτό έγινε ανασυγκρότηση των τμημάτων, που είχαμε εκεί συναντήσι. Ο Μπασακίδης ετοποθετήθη διοικητής του 5ου Συγκροτήματος (Αχαΐας—Ηλείας). Επιτελάρχης του Αρχηγείου ωρίσθη ο Κανελλόπουλος. Καθιερώθη ο θεσμός του Πολιτικού Επιτρόπου. Ως τότε, τα τμήματα είχαν καπεταναίους (για την πολιτική δουλειά), τώρα ωνομάσθησαν Π.Ε. Απεφασίσθη να χτυπηθεί ο κάμπος της Γκούρας, που τα χωριά του είχαν πάρει όπλα. Τα χωριά Σιβίστα, Καλύβια κ.λπ., πριν δεν είχαν όπλα και μπορούσαν τότε τα

τμήματα να μπαίνουν μέσα για τρόφιμα ή να χρησιμοποιούν τον χώρο τους στις κινήσεις των, ακίνδυνα. Πριν, όμως, από κανά δυο μήνες, ο πληθυσμός είχε οπλισθεί και έτσι εμπόδιζε τα τμήματα. Τα χωριά είχαν πάρει τα όπλα, για να αποφεύγουν τις συχνές και ελεύθερες εισόδους των ανταρτών και το βάρος της διατροφής και των άλλων ενοχλήσεων. Η ηγεσία των ανταρτών (Γκιουζέλης—Ρογγάκος) διεπίστωσαν, ότι το να πάρουν όπλα τα χωριά και να τα στρέψουν κατά των ανταρτών, σήμαινε ότι «εκβιάστηκαν» υπό των κρατικών αρχών. Γι' αυτό θα έπρεπε να σπάσουμε αυτή την «ηττοπάθεια» του πληθυσμού, ώστε να τον «κρατάμε κοντά» μας. Και για να σπάσει η «ηττοπάθεια» του πληθυσμού, πρέπει να εμπνεύσουμε και εμείς τον φόβο, ώστε να μην φοβάται μόνο τις κρατικές αρχές, αλλά να φοβάται και εμάς. Και για να μας φοβάται και εμάς, έπρεπε να του εμπνεύσουμε μεγαλύτερο φόβο και τρόμο. Έτσι, θα «διατηρούσαμε» τον λαό με το μέρος μας.

Οργανώθηκε λοιπόν η επιχείρηση, για να σπάσει η «ηττοπάθεια» του πληθυσμού, που πριν εδέχετο τα τμήματα, τους έδινε τρόφιμα κ.λπ. Η επιχείρηση έγινε στα τέλη Ιανουαρίου, με όλα τα τμήματα και τον λόχο του Πέρδικα, που τότε είχε έρθει από την Κορινθία, όπου είχε κάνει διείσδυση για εθελοντάς και άνοιγμα χοίρου. Οι ένοπλοι των χωριών πήραν χαμπάρι και το 'σκασαν. Κλείστηκαν στην Γκούρα, όπου έμεναν εθνικά τμήματα. Στο χωριό Σιβίστα βάλαμε φωτιά από άκρη σ' άκρη. Κάηκαν περισσότερα από είκοσι σπίτια και όλα έγιναν άνω κάτω. Ό,τι μπόρεσαν πήραν τα τμήματα ή το κατέστρεψαν.

Την πυρπόληση του χωριού δεν μπορούσα να την καταλάβω. Ρώτησα τον Ρογγάκο, γιατί κάψαμε το χωριό, και αν αυτό συμβιβάζεται με τις αρχές του «αγώνα μας» και «υπερασπίζει τη ζωή και την περιουσία του λαού». Μου «αποκάλυψε» και μου ανέπτυξε τα «μυστικά» της «μαζικής ψυχολογίας». Μου είπε, δηλαδή, «ότι ο λαός μάς αγαπάει και μας υποστηρίζει. Όμως, το “φασιστικό κράτος” δεν τον αφήνει να εκδηλώσει τα αισθήματά του, και με την απειλή και τη βία, του σπάζει αυτή τη συμπάθεια, που έχει προς εμάς. Εμείς, όμως, για να τον κρατήσουμε κοντά μας, πρέπει να δείξουμε στον λαό, ότι είμαστε πιο δυνατοί και πιο επικίνδυνοι από το κράτος. Όταν ο λαός δει, ότι από μας κινδυνεύει περισσότερο, τότε δεν θα τον επηρεάζει η “βία” του κράτους, και έτσι θα διατηρεί και θα εκδηλώνει την συμπάθειά του και τα φιλικά του

αισθήματα σε μας. Έτσι σπάζει η “ηττοπάθεια”. Τί διάολο», μου λέει, «εσύ πρέπει να ξέρεις από Μαρξισμό, αλλά», πρόσθεσε, «εσύ είσαι θεωρητικός, δεν ξέρεις ακόμη από εφαρμογή του Μαρξισμού στην πράξη. Θα μάθεις... Θα μάθεις...».

Από Μαρξισμό στην πράξη, ωμολόγησα ότι δεν ήξερα, αλλά ισχυρίστηκα, ότι αυτές οι πράξεις, που βλέπω, είναι αντιλαϊκές και αντί να κατακτήσουμε τον λαό, θα μας κυνηγήσει. «Θα δεις», μου λέει, «ότι τα άλλα χωριά δεν θα πάρουν όπλα. Μπορεί να χάσαμε ένα χωριό, αλλά θα κερδίσουμε τ' άλλα. Αυτά λέει ο Μαρξισμός. Θα μάθεις...».

Και πραγματικά, όταν σε λίγες μέρες βαδίζαμε προς το Μαίναλο, σε όσα χωριά περνάγαμε, «έτρεχε πρόθυμος» ο κόσμος να μας δώσει ό,τι θέλαμε. Μας έδινε, γιατί οι φωτιές της Σιβίστας, του «είχανε σπάσει με την τρομοκρατία, την ηττοπάθεια». Έτσι «κατακτήσαμε τον λαό...».

***

Από τις πρώτες μου δουλειές, ως διαφωτιστού στον Ταύγετο, ήταν να οργανώσω, να δημιουργήσω και να εξασφαλίσω την έκδοση και κυκλοφορία έντυπου υλικού. Από τα μέσα Φεβρουάριου 1948, άρχισα να εκδίδω δελτίο ειδήσεων πολυγραφημένο, δυο και τρεις φορές την εβδομάδα και στα τέλη του ιδίου μηνός την εφημερίδα «Ταύγετος», δεκαπενθήμερη. Κεντρική μου κατεύθυνση στάθηκε να εξασφαλίσω την κυκλοφορία του υλικού σε περιοχές που δεν ελέγχαμε. Ήθελα ν' ακούγεται και η δική μας φωνή και να μην «αφήνω τον κόσμο να παραπλανείται από τα φασιστικά ψευδή». Το έντυπο υλικό έφτανε σ' αυτές τις περιοχές με τις ομάδες «ελεύθερων σκοπευτών», τους καπαπίτες και με τα τμήματα, όσα πήγαιναν για κάθε είδους επιχειρήσεις. Το περιεχόμενο του έντυπου υλικού (προκηρύξεις, συνθήματα, τρικ, «Ταύγετος» κ.λπ.) περιείχε τις γνωστές θέσεις μας (υπεράσπιση λαϊκών και εθνικών συμφερόντων, προστασία ζωής και περιουσίας, κ.λπ.) και καλούσε τον πληθυσμό να παίρνει

θέση και να ενισχύει τον αγώνα μας. Πάντοτε το υλικό έφτανε στον προορισμό του και πάντοτε συνοδευόνταν με δράση των τμημάτων, που τα έριχναν. Οι ελεύθεροι σκοπευτές, όταν μπαίνανε στην Καλαμάτα και σκοτώνανε στην ταβέρνα του Τσαούση 4—5 πολίτες, αρχές Μαρτίου 1948, νομίζω, έριχναν και προκηρύξεις, που καλούσαν τον λαό να βγει στο βουνό για να «εξασφαλίσει» την ζωή του. Δεν γνωρίζω αν οι «αριστεροί» Καλαματιανοί διαβάζανε τις προκηρύξεις, φαντάζομαι όμως πως αν δεν τις διάβαζαν, θα συνέχιζαν να ήτανε «αριστεροί» και ίσως ν' ανέβαινε και κανένας στο βουνό. Έχω τη γνώμη πως οι Καλαματιανοί, όταν θα 'κουγαν τις μπιστολιές μέσα στην πόλη, θα σταυροκοπούντο τότε να τελειώσουν και θά ηύχοντο να μην της ξανακούσουν. Κι εμείς τους περιμέναμε ν' ανέβουν στο βουνό.

Καταστρέψαμε τα υδραγωγεία των πόλεων. Η δικαιολογία ήταν πως «κάναμε πόλεμο». «Όσες πληγές ανοίγαμε στο...κράτος, τόσο το αδυνατίζαμε». Έτσι δικαιολογούσε η διαταγή την καταστροφή των υδραγωγείων. Τη νύχτα ρίχναμε χιλιάδες προκηρύξεις, τρικ, και εκκλήσεις στους εργάτες της Καλαμάτας και τους καλούσαμε να βγουν στο βουνό. Σκέπτομαι τούς προλετάριους της Καλαμάτας και την φτωχολογιά της όταν, με στεγνωμένο το λαρύγγι από τη δίαιτα, τσακισμένοι από τη δουλειά, γυρίζανε στο σπίτι τους και δεν θα 'χαν να βάλουν μια γουλιά νεράκι στο φλογισμένο στόμα τους. Ή, τι θα 'λεγε η μάνα, όταν τα παιδάκια της τής ζητούσαν, όχι ψωμί, αλλά νερό! Πόσο θα «γιγάντωνε» η πίστη αυτών των ανθρώπων στον «δίκαιο και λαϊκό» αγώνα μας! Κι εμείς κάναμε πόλεμο κατά της «ολιγαρχικής πλουτοκρατίας» και στερούσαμε την φτωχολογιά από το νεράκι. Μα ποιος τους είπε να κάθονται με τους «φασίστες»;

Θυμάμαι, κατά τον Νοέμβριο 1948, είχα βγάλει χιλιάδες τρικ και προκηρύξεις, ειδικώς για τις περιοχές, που δεν ελέγχαμε. Η ομάδα «ελευθέρων σκοπευτών» Σπάρτης, γιόμισε τον κάμπο της Λακωνίας, μέχρι και τα πρώτα σπίτια της Σπάρτης. Τον ίδιο χρόνο, η ίδια ομάδα, χτυπούσε με αυτόματα τα αυτοκίνητα συγκοινωνίας Σπάρτης—Μυστρά. Μια κοπελλίτσα 15 χρονών και κάποιος γέρος σκοτώθηκαν, και 5—6 άλλοι επιβάτες τραυματίστηκαν. Και οι προκηρύξεις λέγανε: «Ο ΔΣΕ είναι ο ελευθερωτής του λαού, βοηθάτε τους αντάρτες».

Τον Φεβρουάριο του 1948, τα τμήματα του Ταύγετου μπήκαν στο χωριό Σέλιτσα, που απέχει δυο ώρες από την Καλαμάτα και διακρίνεται καλά από την πόλη. Οι Σελιτσάνοι το 'σκασαν από το χωριό τους, μόλις είδαν τους αντάρτες. Φύγανε όπως βρίσκονταν. Οι αντάρτες δεν βρήκαν κατοίκους. Βάλανε φωτιά σε 15—20 σπίτια. Οι Καλαματιανοί είχαν όλη την άνεση να καμαρώσουν το «ανοικοδομητικό» μας έργο... Οι Σελιτσάνοι, κρυμμένοι στα ρουμάνια, παρακολουθούσανε με αγωνία τις φωτιές. Τα τμήματα, φεύγοντας, είχαν κολλήσει και διαφωτιστικό υλικό στα μαυρισμένα ντουβάρια του χωριού... Περιμέναμε να κάνουμε το χωριό «δικό» μας, ή τουλάχιστον να μην οπλισθούν οι Σελιτσάνοι... Δεν ξέρω, αν μετά από αυτό οι Σελιτσάνοι δεν πήραν, όχι όπλα, αλλά κανόνια. Για μας, ήτανε «αντιδραστικό» χωριό. Τον Σεπτέμβριο 1948 κάψαμε όλο σχεδόν το χωριό Γαϊτσές. Ό,τι βρέθηκε στο χωριό εξοντώθηκε. Κάποια γρηά και δυο-τρεις γέροι. Κι αυτό ήτανε...«αντιδραστικό» χωριό.

***

Στα τέλη Φεβρουαρίου ή αρχές Μαρτίου 1948, τα τμήματα του Ταύγετου χτύπησαν έναν λόχο Εθνοφρουράς στο χωριό Βορδώνια Λακωνίας. Είναι γεγονός, ότι οι εθνοφρουρίτες δεν πολέμησαν και τόσο. Οι παλαιοί αντάρτες, λίγο πολύ, εφάρμοσαν τις δικές τους αντιλήψεις κατά τη μάχη. Σκότωσαν και εθνοφρουρούς, που παραδόθηκαν. Χάρισαν όμως και σε πολλούς την ζωή. Στο χωριό Αρτεμισία Αλαγωνίας, έφεραν 25—30 αιχμαλώτους. Έπρεπε τα χωριά της Αλαγωνίας να δουν τη νίκη μας. Από τους αιχμαλώτους, οι περισσότεροι ήταν παλαιοί ΕΛΑΣίτες, ΕΑΜίτες, κομματικοί. Ξεδιαλέχτηκαν 5—6 εθνοφρουρίτες και τη νύχτα εξαφανίστηκαν. Εκτελέστηκαν έξω από το χωριό. Καμιά 10—12 την άλλη μέρα «δήλωσαν εθελοντική» κατάταξη. Οι υπόλοιποι δεν ήθελαν να καθήσουν, παρ' όλον ότι είχαν «μυρισθεί την τύχη» των άλλων. Τους επέτρεψε το Αρχηγείο να φύγουν. Όσοι «προσεχώρησαν», υπέγραψαν και μια προκήρυξη προς τους εθνοφρουρούς, που τους καλούσαν να τούς ακολουθήσουν». Όσοι αφέθησαν ελεύθεροι, η διοίκηση είχε την γνώμη, ότι θα ήταν ζωντανό παράδειγμα, να «πείσουν» και τους άλλους εθνοφρουρούς, ότι εμείς «δεν» τούς χαλάμε.

Η εκτέλεση των εθνοφρουρών κρατήθηκε «μυστική». Οι χωριάτες, όμως, βρήκαν την άλλη μέρα σε κάποια χαράδρα τα πτώματα των εκτελεσθέντων. Τέτοια θεάματα, συνήθως, ο λαός δεν τα κρατάει μυστικά. Η Διοίκηση, όμως, με τη «λύση», που έδωσε, νόμιζε ότι ούτε οι εθνοφρουροί θα μάθαιναν την «περιποίηση», ούτε ο πληθυσμός. Όταν έμαθα αυτό το περιστατικό, είπα στον Χρ. Κώνστα, επίτροπο τότε του Ταύγετου, ότι δεν έπρεπε να σκοτωθούν οι εθνοφρουροί. Μου είπε ότι επρόκειτο περί «εγκληματιών».

- «Τότε», του τόνισα ότι, «θα 'πρεπε να περάσουν από ανταρτοδικείο, για να πεισθεί και ο πληθυσμός ότι, πράγματι, ήσαν τέτοιοι».
- «Γράψε λάθος», μου είπε.

(«Να γιατί σας πολεμώ» - Γιάννης Καραμούζης)

Κάθε μέρα βασανίζονταν οπωσδήποτε δύο κρατούμενοι. Δεν έχουν φαίνεται ύπνο τη νύχτα οι συναγωνιστές και θέλουν να περάσουν την ώρα τους. Ξέρουμε λοιπόν πότε θα έλθη η σειρά μας. Κάθε δέκα πέντε μέρες πρέπει να προδιαθέσουμε τον εαυτό μας για το δωμάτιο των βασανιστηρίων.

Σήμερα έχει σειρά μια κοπέλλα από την Πάτρα, η Ξανθή Πολιτικού. Τις γυναίκες δεν τις είχανε δεμένες.

«Έλα, γόησσα», της φωνάζει ο Τζαβέλλας, «έβγα να σε πάω περίπατο!».

Της έχουν φορέσει μια στρατιωτική κυλόττα και την βγάζουν στην αυλή. Τί νομίζετε ότι της έκαναν; Κάλεσαν και τον αρχηγό τους τον Βελουχιώτη να

παρακολουθήση το θέαμα για να ψυχαγωγηθή!

Είχαν βρη μερικά μικρά ποντικάκια, και τα ρίξαν μέσα στην κυλόττα της! Φαντασθήτε τώρα τον τρόμο αυτής της κοπέλλας και τις φωνές της! Είχαν κάνει κύκλο γύρω της και την πετούσαν ο ένας στον άλλον και έτσι διασκέδαζαν οι υπάνθρωποι. Εν τω μεταξύ, η φωνή του Άρη τους σκέπαζε όλους. Γελούσε μ' ένα γέλιο σαρδώνιο.

Μετά από την πρόχειρη αυτή ψυχαγωγία, την παίρνουν στο δωμάτιο των βασανιστηρίων και η άμοιρη κοπέλλα, υστέρα από λίγο βγαίνει, χωρίς κανένα νύχι στα δάκτυλά της. Της τα είχαν βγάλει όλα! Λιπόθυμη μεταφέρεται στο κελλί της κι έτσι έκλεισε κι αυτή τη σειρά της, γι' αυτό το δεκαπενθήμερο...

***

Αφού μας εβασάνισαν επί ώρες οι μαυροσκούφηδές του, τότε ο Βελουχιώτης, θέλοντας να ψυχαγωγηθή, λέγει στον Αστρίτη, που ήταν και παληός συμμαθητής του: «Έλα, Αστρίτη... Θέλω και λίγη διασκέδαση, θέλω να μου χορέψης ένα ρεμπέτικο!».

Φαντασθήτε τώρα ένα ανθρώπινο ράκος, που δεν μπορεί να σταθή στα πόδια του, να το υποχρεώνη να χορέψη.

«Έλα, βρε Θανάση», του έλεγε ο καημένος ο Ζαφειρόπουλος, «δεν ντρέπεσαι, δεν σκέπτεσαι ότι είμαστε κάποτε φίλοι και καθόμασταν στο ίδιο θρανίο; Δεν έχεις μέσα σου στάλα ανθρωπισμό; Γιατί με βασανίζεις έτσι; Μπορώ εγώ, έτσι που με κατάντησες, να σου χορέψω ζειμπέκικο;».

Εξαγριώθηκε το κτήνος, ο μέλλων αρχηγός του ελληνικού κράτους! Σηκώνεται, παίρνει ένα σφυρί και του λέει: «Τώρα θα δης Αστρίτη, πως φέρνεται ο Άρης, έστω και στους φίλους του, όταν του γίνονται εμπόδιο στο έργο του»... Πλησιάζει τον Αστρίτη και αρχίζει να του σπάζη τα δόντια ένα-ένα!

«Χορεύεις τώρα, ή όχι;», του φωνάζει άγρια. «Σε λίγο θα σου βγάλω και τη γλώσσα με την τανάλια, για να μάθης να μιλάς!».

Έτσι, ο άμοιρος Ζαφειρόπουλος, ή Αστρίτης, σέρνοντας το πληγωμένο του κορμί και γεμάτος αίματα στο πρόσωπο, άρχισε...να χορεύη ζειμπέκικο!

***

Ο αμφοσταγής ΒΕΛΟΥΧΙΩΤΗΣ, με άρπάζει από τα μαλλιά και μου κολάει το καυτό σίδηρο στην άριστερη μεριά της πλάτης μου! Το σημάδι διατηρείται βαθύ μέχρι σήμερα.

Έχουν περάσει τέσσερες ώρες. Κοντεύει να ξημερώση. Προσπαθούν να μου αποσπάσουν διάφορες ομολογίες...

Τέλος, έρχεται και ο Βελουχιώτης και μου λέει: «Βρε Μουτούση, συ έχεις σπουδάσει σε σχολή των Άγγλων για ν' αντέχης. Εγώ όμως έχω σπουδάσει στη Μόσχα και θα δης, ότι στο τέλος θα νικήσω και θα σου λύσω τη γλώσσα! Φυσέκη», φωνάζει έναν μαυροσκούφη, «για φέρε μου το αμόνι! Είναι έτοιμο;».

Αμόνι, ήταν ένα σίδηρο που το μεταχειρίζονται ο! τσαγκάρηδες. Αυτό λοιπόν, το σίδηρο, αφού το 'βαλαν στη φωτιά και κοκκίνησε, το παίρνει ο Άρης στα χέρια και δείχνοντάς το, μου λέει: «Το βλέπεις, Μουτούση; Αυτό λύνει και γλώσσα μουγκού! Λοιπόν, τί λες; Θα μου πης όλους τους συνενόχους σου;».

Εγώ δεν είχα τη δύναμη ούτε να μιλήσω. Η θέα του κοφτερού και κόκκινου σίδηρου με παρέλυσε.

«Εμπρός άτιμε, ετοιμάσου να σε σφραγίσω». Ο αιμοσταγής αρχηγός, αυτόν που έστειλε το κόμμα στην Πελοπόννησο, με αρπάζει από τα μαλλιά, με γυρίζει προς τα κάτω και μου κολλάει το καυτό σίδερο στην αριστερή μου πλάτη!

«Να δης πως την λύνω εγώ τη γλώσσα σου και αν τελικώς δεν την λύσω θα σου την κόψω πούστη!».

Το καταραμένο μαύρο δωμάτιο, εγέμισε από κνίσσα της καμμένης σάρκας μου.

Δεν άντεξα· έπεσα λιπόθυμος. Δυστυχώς για μένα, διότι ο λυσσασμένος αρχηγός ενόμισε φαίνεται ότι το έκαμα επίτηδες και μου κολλάει για δεύτερη φορά το καυτό σίδερο στη δεξιά μου μασχάλη, και ως φαίνεται αφού πρώτα διεπίστωσε ότι ήμουνα πράγματι λιπόθυμος, τότε με άφησε, και αναίσθητο με μετέφεραν στο κελλί μου.

Δεν είναι μύθος! Δεν είναι φαντασία... Δεν είναι λόγια κενά: Το «μετάλλιο» αυτό του Άρη Βελουχιώτη, και πολλά άλλα, είναι στη διάθεσι όποιου τυχόν άπιστου Θωμά θελήσει να δη και να πιστέψη!

(«Και διηγώντας τα να κλαις» – Νικόλαος Μουτούσης)

27 Μαρτίου 1944. Μέσ' από το πυκνό σύδενδρο προβάλλει καινούργια εσοδεία μελλοθανάτων. Τους φέρνει ο Τζαβέλλας. Κι είναι γιομάτος χαρά γιατί κατόρθωσε ν' αρπάξει από το φιλήσυχο χωριουδάκι Ταγγαράδες, έξη οικογενειάρχας. Κινητοποίησε μάλιστα ολόκληρη βαρειά οπλισμένη διμοιρία που τον ενίσχυσε ο εφεδρικός ΕΛΑΣ μ' άλλους σαράντα άνδρες. Ο Γεροδήμος ολόχαρος... Καυχάται πως αυτός μαζί με άλλους πιστούς του χωριού, έφεραν την...«αντίδραση»: Τον πρόεδρο του χωριού Γιώργο Λιαρνακόπουλο, τον

Αντώνη Δαλγτζόγλου πατέρα 5 παιδιών, τον Γιάννη Κιουράνη πατέρα τριών παιδιών, τον Αλέκο Κοντοπίδη και τον γιατρό Γιώργο Χατζηχρήστου... Τους πηγαίνουν στη διοίκηση του τάγματος. Με κλωτσιές και χαστούκια τους συνοδεύει ο Γεροδήμος. Διατάζει ν' αρχίσουν αμέσως οι ανακρίσεις, κάμνοντας εξαίρεση στη συνηθισμένη τακτική του. Τους άλλους κρατούμενους, ως τώρα τους κρατούσε λίγες μέρες υποδίκους. Μ' αυτούς όμως βιάζεται να τελειώσει όσο μπορεί πιο γρήγορα.

Τους πάνε στη χαράδρα, 100 μέτρα μακριά από τη διοίκηση. Τους ξεγυμνώνουν. Κι ο Γεροδήμος όλο και παρακινεί, όλο κι ερεθίζει τους εκτελεστές... Τα συρματοσχοίνα και τα κοντάκια στήνουν χορό στην πλάτη των δύστυχων χωρικών. Κείνοι αγόγγιστα δέχονται όλα, μα δεν μιλούν. Του κάκου, ώρες τώρα, μανιασμένος ο Γεροδήμος προσπαθεί να τους λύση τη γλώσσα. Αποκαμωμένος, δίνει τη θέση σ' άλλον. Κι ο καπετάν Τρομάρας, ο κοντός αρχιδήμιος, μ' έναν πήχυ μπόι, μάτια μικρά, φρύδια σμιχτά στρίβοντας, όπως συνήθως, τα τσιγγελωτά του μουστάκια, ανασκουμπώνεται και σαν λυσσασμένος αρχίζει μ' ακατάπαυστες βουρδουλιές στις πλάτες, στο πρόσωπο, στην κοιλιά να χτυπά τον πρόεδρο Λιαρνακόπουλο Γιώργο...

Κι ο λαϊκός αυτός ιεροεξεταστής δεν ξέρει πια τι κάνει. Κλωτσιές στην κοιλιά, τούφες τα μαλλιά ξεριζωμένα στις χούφτες του, ψαλλίδισμα αυτιών, ισοπέδωση της μύτης, ξυλιές και βουρδουλιές στην πλάτη, στο πρόσωπο...

Αγριεμένος ο Γεροδήμος βγάζει το μαχαίρι του και του κόβει τη φύση του, την τοποθετεί στο ματωμένο στόμα του, λέγοντας με σαρκασμό: «Κάπνισε σκυλί το πούρο του Τσώρτσιλ σας. Τραγούδησε τραγούδια εθνικιστικά». Και δίνοντας και τα υπόλοιπα δύο γεννητικά του όργανα στο χέρι: «Ρίξε τα ζάρια για να δης αν θα 'ρθη ο βασιλιάς σου ο βους»...

Ένας σπαραξικάρδιος σπαραγμός, μια γκριμάτσα αζωγράφιστου πόνου, ένας ξεψυχισμένος ψίθυρος και σωριάζεται με γδούπο στην αιματόβρεχτη λάσπη.

Δύο αντάρτες από τους Ταγγαράδες διατάσσονται να «περιποιηθούν» τον συγχωριανό τους γιατρό Γιώργο Χατζηχρήστου. Αρχίζουν με δισταγμό, μουδιασμένοι... Ο γιατρός είχε σώσει το άρρωστο παιδί του ενός και του αγόρασε όλα τα φάρμακα, επειδή δεν είχε χρήματα... Στην ψυχική κατάσταση που βρίσκονται, συγκλονίζομενοι απ' αντίθετα ρεύματα αισθημάτων, δεν στοχάζονται δίπλα τους την παρουσία του καπετάν Τρομάρα: «Χαρτογιακάδες... Κρίμα στη διαφώτιση. Μηδενικό στις εξετάσεις που δώσατε σήμερα. Χωριανοί σας. Και ύστερα; Σ' έσωσε ο γιατρός. Και μετά; Ο Νίκος ρε ο Ζαχαριάδης, καθάρισε με τη φαλτσέτα τον αδελφικό του φίλο, τον Γεωργοπαπαδάτο κι εσείς μου σπλαχνίζεσθε τούτον τον λιμοκοντόρο; Φτου σας, να μου χαθήτε. Τσακισθήτε να μην αρχίσω από σας».

Οι αντάρτες φεύγουν περίτρομοι... Μόνος τώρα ο Τρομάρας στριφογυρίζει νευρικά γύρω από το θήραμά του... Βγάζει από την τσέπη του έναν μικρό σουγιά. Πλησιάζει, πιάνει τον λάρυγγα του γιατρού. Κείνος αποτραβιέται...

«Φοβήθηκες γιατρέ, απ' αυτό το μαχαιράκι; Και τί μπορεί να κάνη αυτό; Είν' ακίνδυνο. Μην το φοβάσαι. Δεν μοιάζει με τα νυστέρια που ξέρεις». Κι επαναλαμβάνει την πρώτη του χειρονομία. Το σουγιαδάκι ξεγδέρνει το δέρμα του λάρυγγα. Ο γιατρός τινάζεται.

«Λίγη ανατομία γιατρέ. Πες μου την ονοματολογία, καθώς θα προχωρώ. Θέλω να μάθω όλα εκείνα τα μέρη του σώματος, μες απ' τα οποία βγαίνει η φωνή της αντίδρασης. Δεν θα πονέσης. Πώς σπούδασες εσύ; Πονούσαν οι νεκροί σου;». Και χώνει τον σουγιά ξανά...

Ένα μικρό στρώμα κρέατος αποσπάσθηκε από τον λαιμό. Ο γιατρός αγωνίζεται να ξεφύγη από τον σφαγέα του. Εκείνος ξαναμπήγει τον «ακίνδυνο». Σχεδόν μισοκόπηκε ο λάρυγγας. Πνιχτές κραυγές πόνου. Χαιρέκακα ο δήμιος γελά. Δένει πισθάγκωνα τα χέρια του γιατρού. Και τον στηλώνει στο βαθούλωμα του

κορμού ενός δένδρου. Άλλο μαχαίρι βγάζει τώρα από τη ζώνη του. Δίκοπο και μακρόστενο. Μ' ένα σάλτο το χώνει με δύναμη βαθειά μεταξύ ώμου και λαιμού. Και τ' αφήνει δίχως να το βγάλει. Πίδακες το αίμα κι εκείνος γελά σαρδώνια. Ο γιατρός σφαδιάζει, το αίμα τρέχει κι ο Τρομάρας ανάβει το τσιγάρο του ήσυχα-ήσυχα και καπνίζει...

«Ε, τώρα», ακούεται ο Τρομάρας πετάζοντας τη γόπα του, «καιρός να πηγαίνης στα μπαλσαμωμένα σου». Κι αστραπιαία το μαχαίρι αλλάζει θέσι. Ένα άλλο ρυάκι αίματος πλημμυρίζει το υπόλοιπο σώμα. Η καρδιά είν' η πηγή του... Ένας σωρός αιμόφυρτος στου δένδρου τη ρίζα.

Στριγγή η φωνή του Τρομάρα: «Τους άλλους, τους άλλους. Φέρτε μου κι αυτούς, τώρα που άναψε το γλέντι...».

(«Η προδομένη αντίσταση» - Χρήστος Καραγιάννης)

Πορεία αόπλων Ρούμελης... Πρόκειται για το γνωστό, σημαντικό και ιδιότυπο επίτευγμα του ΔΣΕ· για την «πολυθρύλητη» πορεία από τη Ρούμελη προς τον Γράμμο, 1200 αόπλων μαχητών* επί 42 μέρες, μέσα σε λάσπες, νερά, με κρύο και πείνα, κάτω από τα πυρά του εχθρού, τις ενέδρες, τα τανκς, τ' αεροπλάνα... Ένα τέτοιο εγχείρημα δεν μπορούσε, βέβαια, παρά να έχει και ένα αναμενόμενο μεγάλο κόστος σε νεκρούς, αγνοούμενους και λιποτάκτες -300 συνολικά. «Ουδείς ψόγος», λοιπόν, για την έκταση των απωλειών.

Στο εγχείρημα όμως αυτό υπάρχει και μια ενέργεια του επικεφαλής της πορείας (Γούσια) που δεν επισφραγίζει μόνο τον επιβεβαιωμένο, άλλωστε, και από άλλα εγκλήματα βάρβαρο χαρακτήρα του προσώπου αυτού, αλλά αποδείχνει, γενικότερα, πόσο ελάχιστα μετράει η ζωή των αγωνιστών για την ηγεσία του σταλινικού ΚΚΕ.

Συνέβηκε το εξής αποτρόπαιο γεγονός, που κατάγγειλε μ' έκθεσή του προς τον Ζαχαριάδη ο ταγματάρχης του ΔΣΕ, Μανασής Χάρης, που πήρε μέρος στην πορεία. Την έκθεση την έφερε στη δημοσιότητα ο Βασίλης Έξαρχος, βετεράνος αγωνιστής, επαναπατρισμένος από την Τασκένδη.

Στη διάρκεια της πορείας των άοπλων (που προστατεύονταν από ένοπλα τμήματα) υπήρχαν -όπως σε κάθε πορεία- αρκετοί βραδυπορούντες. Αμάθητοι από πεζοπορία μεγάλης διάρκειας, ξυπόλητοι, πεινασμένοι κι εξαντλημένοι, δεν κατάφεραν να κρατούν πάντα στενή επαφή με τους προπορευόμενους κι αποκόπτονταν από τη φάλαγγα. Γεγονός πως οι βραδυπορούντες αυτοί δημιουργούσαν σοβαρό πρόβλημα. Υπήρχε πιθανότητα να πέσουν στον εχθρό, να δώσουν στοιχεία για τη φάλαγγα και την κατεύθυνση της πορείας της. Υπήρχε όμως και τρόπος ν' αντιμετωπιστεί η περίπτωση τους: Στην έκθεσή του, ο ταγματάρχης υποδείχνει ότι μπορούσαν να βάλουν τους βραδυπορούντες σε σπηλιές με μια μικρή φρουρά, μ' εντολή να μην κάνουν εμφανίσεις πριν περάσουν 15 μέρες -όσο η φάλαγγα θα έφτανε σε ασφαλές μέρος.

Ο Γούσιας όμως επέλεξε την...«εύκολη» λύση: «Σκοτώνετέ τους!», διέταξε στα κρυφά, από το ξεκίνημα ακόμα της φάλαγγας. Και σκότωναν τους βραδυπορούντες.

[* (σ.σ.) Πρόκειται για βιαίως επιστρατευθέντες (ακόμη και γυναικόπαιδα) από τον ΔΣΕ, που αρπάχθηκαν απ' τα χωριά τους. Ο καπετάν Πέτρος Ανταίος (Σταύρος Γιαννακόπουλος), σε συνέντευξή του στη NET («Ρεπορτάζ χωρίς σύνορα», 17/2/2000), έδωσε διαφορετικούς αριθμούς, τόσο των συνολικών αρπαχθέντων, όσο και των νεκρών: «Ένα από τα δραματικότερα περιστατικά που έζησα στον Εμφύλιο, που ήταν ελληνοελληνικός πόλεμος, άρα τραγωδία, ήταν αυτή η αφάνταστη πορεία 1.300 παιδιών από δεκατέσσερα, δεκαεννέα, είκοσι χρονών, από τη Βραχιά της Ευρυτανίας, να βγουν στον Γράμμο... Από τα 1.300 παιδιά, φτάσανε απάνω γύρω στα 300. Σακατεύτηκαν 1.000 παιδιά! Ο ανθός της νεολαίας της Ρούμελης, ο οποίος φυσικά δεν ήταν αγωνιστές, ώριμοι· οι περισσότεροι ήταν επιστρατευμένοι από τα χωριά που έμειναν και τα μάζεψε ο Γούσιας, κορίτσια και αγόρια...».]

(«Γιατί με σκοτώνεις σύντροφε;» – Θωμάς Δρίτσιος)

Πολλά εγράφησαν απ' την προπαγάνδα του ΚΚΕ, πολλά ελέχθησαν απ' τους ραδιοσταθμούς στο Παραπέτασμα, πολλοί λόγοι εξεφωνήθησαν σε διεθνείς συνεδριάσεις και πολλές κι «επιμελημένες» φωτογραφίες βγήκαν, διά να παραστήσουν τη ζωή των παιδιών στο Παραπέτασμα ως «ζωή παραδεισένια», ζωή που «ούτε στον ύπνο τους δεν είδαν τα παιδιά», ζωή σε χώρες που «ρέει μέλι και γάλα» και όπου τα παιδιά «κολυμπούν στην ευτυχία...».

Ρουμανία, 1948: Γάλλος φωτογράφος, αποθανατίζει τα ξυπόλυτα απαχθέντα Ελληνόπουλα, σε κάποιον χώρο «φιλοξενίας», του κομμουνιστικού «Παραδείσου»...

Είχε χαθεί κάθε αίσθημα του πραγματικού και είχε εκλείψει τελείως η εντροπή από ανθρώπους, «κόμματα» και «κυβερνήσεις», οι οποίοι, αν και ήξεραν και έβλεπαν, ότι όχι απλώς δεν περνούσαν καλά τα παιδιά, αλλά κινδύνευαν πολλές φορές να εξαφανισθούν ομαδικά, εν τούτοις δεν εδίσταζαν να παρασιάζουν τη ζωή των παιδιών «ευτυχισμένη» και «παραδεισένια».

Στα παιδιά «προσεφέρθησαν» ως κατοικίες, αλλού σταύλοι (Αλβανία, σταύλους που είχαν κατασκευάσει οι Ιταλοί), αλλού πρώην στρατόπεδα συγκεντρώσεως αιχμαλώτων (Μπουρνώ Τσεχοσλοβακία, στρατόπεδον συγκεντρώσεως αιχμαλώτων), αλλού στρατώνες του παλιού καιρού (Τσεχοσλοβακία, Ρουμανία, Βουλγαρία), όπου συγκεντρώνουν όχι 100 ή 200 παιδιά, αλλά 1.000, 2.000 και 4.000 έως 4.500, αλλού μοναστήρια (Βουλγαρία), αλλού χάνια και αλλού καπνομάγαζα (Βουλγαρία). Εκεί τα παιδιά διαμένουν όχι προσωρινά, αλλά διά ένα, δύο, ακόμη και 10 χρόνια!

Δεν ήταν σπάνιες οι περιπτώσεις στις οποίες τα παιδιά άλλαζαν εσώρουχα σε 15 μέρες. Ούτε σπάνιο το ότι γεμίζανε ψείρες! Ούτε κρυφό, ότι η ψώρα ήταν μόνιμο φαινόμενο διά πολλά χρόνια στην Βουλγαρία και Αλβανία (το μαρτυρούν επίσημες εκθέσεις). Ούτε ότι ο τύφος θέριζε κατά ομάδες τα παιδιά (στη Ρουμανία και Τσεχοσλοβακία), η οφθαλμία μάστιζε 10 χρόνια τους παιδικούς σταθμούς Ουγγαρίας και η οστρακιά και η διφθερίτις τις παιδοπόλεις (των 4.500 παιδιών) στην Πολωνία. Ούτε είναι μυστικό, ότι σε παιδοπόλεις της Ρουμανίας με χίλια και δυο χιλιάδες άτομα, τα παιδιά ψάχνανε στα σκουπίδια να βρουνε κοτσάνια από λάχανα δια να συμπληρώσουν την τροφή τους, ούτε θα ξεχασθή ότι στους παιδικούς σταθμούς Βουλγαρίας δίδονται ως πρόγευμα στα παιδιά ένα καρότο ωμό ή δυο μουχλιασμένες πατάτες, ούτε θα αμφιβάλλουν οι κουκουέδες ότι στην Κραϊόβα της Ρουμανίας κάναμε εράνους δια να συγκεντρώσουμε ψωμί διά 300 παιδιά εργαζόμενα που είχαν γίνει ελεεινά απ' την πείνα, ούτε θα ξεχασθούν οι συνεδριάσεις που κάναμε με τους υπευθύνους Βουλγάρους, διά να αντιμετωπίσουμε το κύμα των κλοπών και των ληστειών που γίνονται στο Μπότεβγκραδ της Βουλγαρίας από 500 παιδιά, που «λιποτακτούσαν» απ' την παιδόπολι και ημέρες ολόκληρες, γύριζαν στα δάση κλέβοντας απ' τους αγρότες μελίτσια και γουρονόπουλα, διά να φάνε!

Το δε πρόβλημα της υγιεινής περιθάλψεως και γενικά των μέτρων προστασίας των παιδων, ποτέ δεν ελύθη ικανοποιητικά. Ένας απολογισμός των θανάτων που επήλθαν στο Παιδομάζωμα σε διάστημα δύο σχεδόν ετών, μας δίδει πλήρη εικόνα των μέτρων προστασίας της ζωής των παιδιών, στο Παραπέτασμα.

Σε διάστημα λοιπόν, δύο ετών, πέθαναν περισσότερα από 150 παιδιά. Απ' αυτά, 15 περίπου από δυστυχήματα (πνίγηκαν, έπεσαν από παράθυρα και σκοτώθηκαν, ποδοπατήθηκαν και πέθαναν κατά την μεταφοράν τους μέσα στα αυτοκίνητα, σκοτώθηκαν από αυτοκίνητα, ένα σκοτώθηκε διότι έπεσε η ντουλάπα και το κτύπησε κ.λπ.). Περί τα 25 πέθαναν από τύφο το 1948, όταν «υποδέχτηκαν» τα παιδιά οι χώρες του Παραπετάσματος. Και τα υπόλοιπα από διάφορες αιτίες, όπως μολύνσεις, φυματίωσι, διάρροια κ.ο.κ.

***

Σχεδόν 300 παιδιά 14-16 ετών, έστειλε η καθοδήγησι του ΚΚΕ να εργασθούν στο εργοστάσιο «Ελεκτροπουτέρε» στην πόλι Κραϊόβα της Ρουμανίας. Παρεχώρησαν στα παιδιά ιδιαίτερο θάλαμο, υπνοδωμάτιο και εκεί λειτουργούσε και το σχολείο τους. Τη μισή μέρα εργαζόντουσαν στο εργοστάσιο χωρίς πληρωμή, ώσπου να συνηθίσουν στη δουλειά και την άλλη μισή τους έκαναν πολιτικά μαθήματα διά να γίνουν πρώτα καλοί «πολιτικοί» και έπειτα εργάτες-τεχνίτες. Το συσσίτιό τους, ήταν η γνώριμη απ' το σχολείο τους μερίδα πείνας. Εδώ όμως, τα παιδιά δούλευαν, ήταν και πιο μεγάλα, και είχαν την αξίωσι να φάνε τουλάχιστον λίγα δράμια παραπάνω!

Οι απελπισμένες φωνές και οι διαμαρτυρίες των παιδιών δεν συγκίνησαν κανένα. Ούτε τους Ρουμάνους -αυτοί τουλάχιστον ήταν ξένοι και δεν τους πολυσκότιζαν τέτοια πράγματα- ούτε και τις περίφημες «κομματικές» ελληνικές επιτροπές, οι οποίες ενδιαφέρονταν μόνον διά την μαρξιστική κατάρτησι των παιδιών και όχι διά τέτοια «ψιλοπράγματα» όπως η πείνα. Αλλά τα παιδιά έφθασαν σε απελπιστικό σημείο. Δεν ημπορούσαν να κάνουν βήμα απ' την αδυναμία. Είχαν γίνει φαντάσματα απ' την πείνα.

Έτσι, αφού έφθασε το μαχαίρι «στο κόκκαλο» μπήκε διά συζήτησι στη γενική συνέλευσι των Ελλήνων «προσφύγων», η κατάσταση των εργαζομένων παιδιών. Κι αποφασίσαμε όλοι μας να κάνουμε, έρανο, μεταξύ μας και να ενισχύσουμε τη μερίδα των παιδιών με λίγο ψωμί, διά να μη τα χάσουμε.

***

Αντιγράφω σημειώσεις απ' το ημερολόγιό μου, σχετικά με μια επίσκεψι σε ένα στρατόπεδο συγκέντρωσης παιδιών:

Το καλοκαίρι του 1948 επεσκέφθηκα την Τσεχοσλοβακία. Έμαθα ότι στην πόλιν Μπουρνώ υπάρχει παιδόπολις ελληνική. Φαντάσθηκα, ότι μια και είναι μέσα σε πόλι, θα είναι μια πολύ καλή παιδόπολις. Μα όταν έφθασα εκεί, προσπαθούσα μια ώρα ολόκληρη, να ανακαλύψω σε ποιο κτίριο υπήρχαν τα παιδιά. Κάποιος μου υπέδειξε, να πάω γύρω από ένα περιφραγμένο μέρος και όπου βρω μια σιδερένια πόρτα να μπω μέσα. «Εκεί», μου λέει, «είναι τα Γκρεκόπουλα (Ελληνόπουλα)».

Βρήκα την πόρτα και μόλις την άνοιξα, στάθηκα απολιθωμένος!

Δεν είδα κανένα κτίριο, μα κάτι παλιοπαράγκες ξύλινες κάτω στο βάθος. Νόμισα ότι είναι πολύ κάτω απ' τη γη, διότι το μέρος εκείνο ήταν χαμηλότερο από τα γύρω-γύρω μέρη· έμοιαζε σα μεγάλη στέρνα και ήταν γύρω περιφραγμένο με μάντρες και συρματοπλέγματα! Με κατέλαβε μια προαίσθησι, ένα αληθινό αίσθημα, σαν εκείνο που καταλαμβάνει έναν αιχμάλωτο, όταν τον βάζουν στη φυλακή ή στο στρατόπεδο.

Πλησίασα τις παράγκες και βρήκα 2-3 Έλληνες. Ρώτησα που είναι ο παιδικός σταθμός και μου λένε με καταφανή συγκίνησι: «Μέσα στον παιδικό σταθμό είσαι, συναγωνιστή!».

Με φρίκη έμαθα ότι αυτός ο τόπος, ήταν στρατόπεδο που είχαν οι Γερμανοί διά τους αιχμαλώτους. Πλησίασα τις ξύλινες παράγκες, είδα που είχαν τα κρεβάτια, όπως οι αιχμάλωτοι (4-5 το ένα πάνω απ' το άλλο), είδα τα μαγειρεία· φαντάσθηκα ότι κάπου εκεί θα είχαν και...νεκροταφείο!

Θεέ μου, μέσα στις παράγκες αυτές, μέσα σ' αυτή την κόλασι είχαν τα παιδιά. Αυτή ήταν η παιδόπολις, διά την οποία είχα την εντύπωσι ότι θα είναι πρότυπη, μια και είναι στην ξακουσμένη πόλι Μπουρνώ! Εκεί λοιπόν τους πρώην αιχμαλώτους των Γερμανών, τους διαδέχθηκαν οι αιχμάλωτοι των

Σλάβων Ελληνόπαιδες!

Με στενοχώρια και καταφανή συγκίνηση, μου διηγήθηκαν οι Έλληνες που συνήντησα (ήταν άνθρωποι του προσωπικού του σταθμού), ότι εκεί είχαν στιβάξει τα παιδιά, ότι ξέσπασε φοβερός τύφος και τα θέρισε. Και όταν είδαν οι Τσέχοι ότι υπήρχε κίνδυνος να αφανισθούν όλα τα παιδιά, τα διεσκόρπισαν σε διάφορα μέρη της Τσεχοσλοβακίας και άλλα στα νοσοκομεία.

Δύο ημέρες και δυο νύχτες γύριζα τα νοσοκομεία της πόλεως διά να διαπιστώσω σε ποια καταστασι βρίσκονται τα παιδιά. Ούτε κατώρθωσα να τα βρω όλα, διότι, έτσι όπως τα έστειλαν στα νοσοκομεία, δεν ήξεραν οι νοσοκόμες που ακριβώς είναι κάθε άρρωστο, και τι στοιχεία είχε το καθένα. Και υπήρχαν περιπτώσεις που δεν βρήκαμε τα παιδιά, διότι άλλο μετετέθη σε άλλο νοσοκομείο και άλλο...στο νεκροταφείον...

(«Παιδομάζωμα: Το μεγάλο έγκλημα κατά της φυλής» - Γεώργιος Μανούκας)

Η Προσωρινή Κυβέρνηση ανήγγειλε ότι είχε αποφασίσει να στείλη τα παιδιά των περιοχών που κατελάμβανε στις φιλικές χώρες που θα δέχονταν να τα φιλοξενήσουν. Η απόφαση αυτή είχε ληφθεί, έλεγε, λόγω των κινδύνων που διέτρεχαν τα Ελληνόπουλα από τον υποσιτισμό, από τους άγριους βομβαρδισμούς της μοναρχοφασιστικής αεροπορίας, από τη λήστευση των χωριών, από τη δολοφονία του λαού στην οποία προέβαιναν οι φασίστες. Τα Ελληνόπουλα αυτά θα έμεναν στο εξωτερικό μέχρις ότου αλλάξουν οι συνθήκες που επικρατούσαν στην Ελλάδα. Η αναγγελία συνέπιπτε με μια έξαρση της απαγωγής παιδιών ηλικίας 3 έως 14 ετών.

Οι σκηνές που έγιναν σε ορισμένα χωριά ήταν αυτόχρονα τραγικές. Μητέρες, έξαλλες από απελπισία, επετίθεντο κατά των ανταρτών. Άλλες αγκάλιαζαν τα

παιδιά τους και δεν τα αποχωρίζονταν παρά όταν κτυπήματα με τον υποκόπανο τις έριχναν χάμω. Στις ευτυχέστερες περιπτώσεις -ο γράφων γνωρίζει τρεις- οι γονείς και τα παιδιά τους έφευγαν τρέχοντας πριν τους φθάσουν οι αντάρτες. Ήταν προτιμότερο να φύγουν στα βουνά και τους λόγγους εγκαταλείποντας τα πάντα...

***

Κατά τη νύκτα της 11ης προς τη 12η Δεκεμβρίου 1948, επετέθησαν εναντίον της Καρδίτσης (πόλεως 20.000 περίπου κατοίκων, που με τους πρόσφυγες έφθανε τότε τις 50.000), τέσσερεις ταξιαρχίες πεζικού και ένα σύνταγμα ιππικού του ΔΣΕ. Η άμυνα των θέσεων αντιστάσεως κράτησε μέχρι τέλους, αλλά η πόλη κατελήφθη ολόκληρη την ίδια εκείνη νύκτα. Δημιουργήθηκε αναστάτωση άνευ προηγουμένου. Εφονεύθησαν 37 πολίτες, τραυματίσθηκαν 105, και 980 απήχθησαν. Μεταξύ των απαχθέντων υπήρχαν άνδρες και γυναίκες, ιατροί και δικηγόροι, δημόσιοι υπάλληλοι και έμποροι, λίγο από όλα. Εξάλλου, ο σιδηροδρομικός σταθμός, δύο αλευρόμυλοι και περί τα σαράντα σπίτια εφυρπολήθησαν. Τετρακόσια πενήντα καταστήματα και το νοσοκομείο ελεηλατήθησαν. Όμηροι και λάφυρα απεστάλησαν αμέσως, χωρίς την παραμικρή αργοπορία, προς δυσμάς, στα άγρια βουνά της οροσειράς της Πίνδου.

(«Φωτιά και τσεκούρι» - Ευάγγελος Αβέρωφ)

Στις 28 Αυγούστου 1948, μια ζεστή αποπνιχτική μέρα, γύρω στις δωδεκάμισι, μερικές χωριάτισσες ζαλωμένες ξύλα κατέβαιναν ένα απόκρημνο μονοπάτι πάνω από το χωριό Λια, έναν οικισμό με σταχτιά λιθόχτιστα σπίτια σε μια βουνοπλαγιά κάτω ακριβώς από τα ελληνοαλβανικά σύνορα. Όπως οι γυναίκες αντίκρισαν το χωριό στα πόδια τους, απάντησαν μια φριχτή συνοδεία. Μπροστά και πίσω, κρατώντας τουφέκια, ήσαν κάμποσοι από τους κομμουνιστές

αντάρτες, που κατείχαν το χωριό τους τελευταίους εννιά μήνες -ο εμφύλιος πόλεμος στην Ελλάδα συνεχιζόταν. Φρουρούσαν δεκατρείς δεσμώτες, που βάδιζαν για εκτέλεση ξυπόλυτοι, τα πόδια τους μαύρα και πρησμένα από τη φάλαγγα. Κάποιος, ανήμπορος από το ξύλο να βαδίσει ή έστω ν' ανακαθίσει, ήταν δεμένος πάνω σ' ένα μουλάρι.

Ανάμεσα στους κατάδικους ήσαν και πέντε χωριανοί του Λια: Τρεις άντρες και δύο γυναίκες. Η πιο ηλικιωμένη σκουντούφλαγε με το χαμένο βλέμμα της τρέλας. Ήταν η θεία μου Αλέξω Γκατζογιάννη, πενήντα έξι χρονών. Η νεότερη, με καστανωπά μαλλιά, γαλανά μάτια και ξεσκισμένο λουλακί φουστάνι, έπιασε το βλέμμα από τις συγχωριανές της και κούνησε το κεφάλι της. Ήταν η μάνα μου, Ελένη Γκατζογιάννη, σαράντα ενός χρονών.

Μια από τις χωριανές άρχισε να κλαίει, βλέποντας τον αδερφό της ανάμεσα στους κατάδικους. Ένα δεκατριάχρονο αγόρι, που 'χε σταματήσει για να πιει σε μια βρύση, παρακολούθησε τους δεσμώτες να σκαρφαλώνουν το βουνό· γρήγορα χαθήκανε πίσω από τον ορίζοντα.

Η Γιώργαινα Βενέτη ακολουθώντας τους δεσμώτες πέρασε την Αγορά και σκαρφάλωσε το υψωματάκι που της έκοβε τη θέα των χωραφιών στις πεζούλες, όταν τα βήματά της παγώσανε από μια κραυγή, μια γυναικεία φωνή, το φοβερότερο αχό που είχε ακούσει ποτέ της. Η βραχνή κραυγή έκλεινε όλη τη θλίψη και τον πόνο του σύμπαντος και σχημάτιζε δύο λέξεις: «Παιδιά μου!»...

Ύστερα ακούστηκε μια ομοβροντία από τουφεκιές, κατόπιν σκόρπιες πιστολιές καθώς αποτέλειωναν κάθε θύμα με μια σφαίρα στο κεφάλι. Όταν οι αντάρτες ξαναπέρασαν από τον ίδιο δρόμο κατηφορίζοντας, ήσαν μόνοι. Είχαν παρατήσει τους εκτελεσμένους στη ρεματιά όπου έπεσαν, τα κουφάρια σκεπασμένα με κοτρόνια.

Δεκάξι μέρες αργότερα, όταν φάνηκε πως οι αντάρτες χάνουν τον πόλεμο εναντίον του Ελληνικού Εθνικού Στρατού, συγκέντρωσαν όσους κατοίκους είχαν απομείνει στο χωριό και διά της βίας τους οδήγησαν σαν κοπάδι πέρα από τα σύνορα στην Αλβανία. Το Λια κατάντησε στοιχειωμένος τόπος, τα κοράκια ρίχνονταν πάνω στα κουφάρια που είχαν απομείνει εκεί. Ένα χωριό που κατοικήθηκε πάνω από εικοσιπέντε αιώνες είχε πάψει να υπάρχει.

Έμαθα την εκτέλεση της μάνας μου είκοσι τρεις μέρες αργότερα σ' έναν καταυλισμό προσφύγων στα παράλια του Ιονίου, όπου τρεις από τις αδερφές μου κι εγώ είχαμε καταφύγει, αφού καταφέραμε να το σκάσουμε από το χωριό μας. Μολονότι η μάνα μας μας είχε καταστρώσει το φευγιό μας, αναγκάστηκε την τελευταία στιγμή να μείνει εκεί μαζί με την τέταρτη αδερφή μου. Έξι μήνες αφότου μάθαμε την είδηση, πήραμε το καράβι για την Αμερική να συναντήσουμε τον πατέρα μου, που ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος και η επακόλουθη επανάσταση τον είχε αποκόψει από την Ελλάδα. Ήμουν εννιά χρονών όταν τον πρωτοαντίκρισα.

(«Ελένη» - Νίκος Γκατζογιάννης)

Σε μια πλαγιά του Πάρνωννα, κοντά στον Άγιον Δημήτριον, υπάρχει ένα φυσικό βάραθρο. Το στόμιο του βάραθρου αυτού είναι μια πολύ στενή σχισμή, που μόλις χωράει το πέρασμα του ανθρωπίνου σώματος. Το βάθος του είναι απύθμενον. «Τρύπα του Ταράτσα» την έχουν ονομάσει ανέκαθεν οι κάτοικοι, και με το όνομα αυτό την γνωρίζουν τα περίξ χωριά. Εκεί, στην «Τρύπα του Ταράτσα» ωδήγησε τους 42 Μολαίτες ο Λάτσης, εκεί μπροστά στην τρύπα τούς έφερε δεμένους με το καλώδιο, χέρι με χέρι κι εκείνος, καθισμένος πάνω σ' ένα κοτρώνι, χάιδευε την γενειάδα του και απελάμβανε το θέαμα, γέλαγε σαδιστικά. Οι δήμιοί του, άρπαζαν έναν-έναν από τους μελλοθανάτους, τον έσφαζαν, δηλαδή τον κτύπαγαν στην καρωτίδα με το μαχαίρι, και κατόπιν τον έριχναν στην Τρύπα. Σε κάθε μελλοθάνατο, που ερχόταν η σειρά του διά να ριφθή στην «Τρύπα του Ταράτσα», ο Λάτσης απέτεινε και μερικά γλυκόλογα, έκαμνε πνεύμα. Μαζί με τους μελλοθανάτους, ήτο και ένας παπάς, ο παπα-

Καρυτσιώτης. Σε μια στιγμή, φώναξε ο Λάτσης στους δημίους, κάνοντας πνεύμα, όταν είδε τον παππά: «Βρε παιδιά, για σταθήτε, έχουμε κι έναν παππά. Όπως ξέρετε, ο παππάς προτιμάται, έχει δικαιωματική προτεραιότητα. Σας παρακαλώ αρχίστε πρώτα από τον παππά». Και εσυνέχισε το ευφυολόγημά του: «Ο παππάς πρέπει να ριχτή ζωντανός, πρέπει να πάη πρώτος, διά ν' ανοίξη στους υπολοίπους την πόρτα του Παραδείσου».

Έτσι κι έγινε. Οι δήμιοι ήκουσαν την προσταγή του αφέντη των και αρπάζουν τον δυστυχημένον λεβίτην και τον οδηγούν μπροστά στην Τρύπα... Δύο απ' αυτούς, τον αρπάζουν από τα μαλλιά και τα γένηια, τον μάρτυρα ιερέα, και τον πέταξαν ζωντανόν στο στόμιο της Τρύπας. Κοντά μ' αυτούς, έρριψαν και τους άλλους Μολαίτας, άλλους σφαγμένους και άλλους μισοζώντανους... Τριάκοντα δύο έπεσαν στην καταβόθρα του «Ταράτσα». Γέμισε η περιοχή γύρω από την Τρύπα, αίματα και καλώδια. Η «Τρύπα του Ταράτσα» έγινε εν συνεχεία και τάφος άλλων αθών θυμάτων, το αίμα που είχε χυθή άφθονον κοντά στην Τρύπα, διηγούνται αυτόπται μάρτυρες, συνεκέντρωνε σύγνεφα τις μυίγες που βούιζαν ολόγυρα στο άνοιγμα της Τρύπας... Το έγκλημα αυτό της «Τρύπας του Ταράτσα» γνώσθηκε αστραπιαίως σ' όλη τη Λακωνία και σκόρπισε το δέος και τη φρίκη.

***

Εντός της πόλεως των Σπετσών, ομάς κομμουνιστών υπό τον περιβόητον Κακοβούτην, συνέλαβε και εξετέλεσε δύο Γερμανούς στρατιώτας. Η εκτέλεσις των δύο Γερμανών στρατιωτών γνωσθείσα εις την πόλιν των Σπετσών, επροκάλεσε αληθή αναστάτωση και ανησυχίαν. Οι κάτοικοι της πόλεως, φοβηθέντες τα επικείμενα αναπόφευκτα κατά της πόλεως γερμανικά αντίποινα, τα οποία προεβλέποντο άλλωστε σκληρά και αμείλικτα, διά να τα αποφύγουν απεφάσισαν να καταρτίσουν επιτροπήν διά να επισκεφθή την Γερμανικήν Διοίκησιν και εξηγήση εις αυτήν ότι ο τυφεκισμός των δύο Γερμανών στρατιωτών δεν είναι έργον των Σπετσειωτών, αλλά έργον ξένων προς την νήσον προσώπων, τα οποία εν γνώσει και εκ προθέσεως προέβησαν εις την

εκτέλεσιν των Γερμανών στρατιωτών, διά να πραγματοποιηθούν αντίποινα κατά του αθώου πληθυσμού των Σπετσών.

Η επιτροπή αυτή, κατηρτίσθη από τον δήμαρχον της πόλεως, Πολύβιον Λεκκόν, ηλικίας 65 ετών, 2) Ευάγγελον Κόχελαν, ιατρόν, 3) Γ. Διαμαντόπουλον, αρχιτέκτονα εξ Αθηνών, τυχαίως ευρεθέντα εις Σπέτσας, 4) Νικόλαον Κατραμάδον, ετών 70 και 5) Γεώργιον Λεωνίδα, υιόν του αιμνήστου υπουργού των Ναυτικών Ιωάννου Λεωνίδα. Η εκλεγείσα επιτροπή, επεσκέφθη αμέσως την Γερμανικήν Διοίκησιν και ανέπτυξε τους λόγους διά τους οποίους δεν πρέπει να ληφθούν κατά της πόλεως αντίποινα. Η εκλεγείσα επιτροπή έπραξε τούτο, πιστεύουσα ότι εκπληροί ύψιστον προς την πόλιν και τους συμπολίτας της καθήκον.

Η ενέργειά της αυτή όμως παρεξηγήθη από τον αιμοχαρή Κακαβούτην, θεωρηθείσα ως προδοτική πράξις και με την κατηγορίαν ότι τα επίλεκτα αυτά μέλη της πόλεως συνεργάζονται με τους κατακτητάς, συνελήφθησαν και εσφάγησαν αγρίως εις την αντίπεραν των Σπετσών, πελοποννησιακήν ακτήν, αφού πρότερον υπεβλήθησαν εις φρικώδη βασανιστήρια. Το θλιβερόν άγγελμα της σφαγής των πέντε πατριωτών, εγνώσθη αστραπιαίως εις τους κατοίκους της ηρωικής νήσου, οι οποίοι εθρήνησαν το στυγερόν τούτο έγκλημα.

***

Το Νεοχώριον είναι μικρό χωριουδάκι, πλησίον του Μελιγαλά κείμενον. Εις το χωρίον αυτό μετεφέρθη σοβαρό τμήμα κρατουμένων και μετεβλήθη εις πραγματικόν σφαγείον· όποιος ήθελε έσφαζε κατ' αρέσκειαν, ανάλογα με το σαδιστικόν του ένστικτον. Η περιβόητος καπετάνισσα Νικολέττα από το Πιτσά, εκτός άλλων, εφόνευσεν ιδιοχείρως τας δύο αδελφάς Μπένου, δύο αγνάς Ελληνίδας, υπό τα όμματα της άτυχους μητρός των και του μικρού αδελφού των, κρυπτομένων υπό άλλον όνομα.

***

Ως νομάρχης Αρκαδίας, κατά την περίοδο της Κατοχής, υπηρέτησεν ο δικηγόρος Ιωάννης Βουγιουκλάκης (πατήρ της πανελληνίου φήμης ηθοποιού, Αλίκης Βουγιουκλάκη*), Λάκων την καταγωγήν. Ως τοιούτος διετήρησε την εθνικήν του συνείδησιν και αξιοπρέπειαν και προσέφερε εξαιρετικής υπηρεσίας εις τον αρχόμενον τότε αγώνα Εθνικής Αντιστάσεως Πελοποννήσου. Κατά το διάστημα της διοικήσεως υπ' αυτού του Νομού Αρκαδίας, επεδείξατο εξέχουσας πατριωτικήν δράσιν και κατέβαλλε μεγάλας προσπάθειάς εις το να οργανωθούν στα μωραίτικα βουνά αι πρώται ομάδες της Εθνικής Αντιστάσεως.

Η στάσις του ως νομάρχου, υπήρξε πατριωτική, η δε κατηγορία του εθνοπροδότου και του συνεργάτου των Γερμανών, πού του προσήψαν οι κομμουνισταί της Πελοποννήσου, ήτο η συνήθης κατά την εποχήν εκείνην και εδίδετο σε όλους εκείνους που ήσαν εχθροί των κομμουνιστών και κατείχον μεγάλα αξιώματα, ήτοι ήσαν υπουργοί, γενικοί διοικηταί και νομάρχαι.

Ο νομάρχης Βουγιουκλάκης, διότι εξεδήλωσε αντιαμικά αισθήματα άμα τη εμφανίσει του ΕΑΜ στον Μωρηά, κατηγορήθηκε αμέσως από την ΕΑΜική ηγεσία Πελοποννήσου ως προδότης, δοσίλογος και συνεργάτης των κατακτητών. Τον έγγραφαν αμέσως στον μαύρο πίνακα οι κομμουνισταί της Πελοποννήσου και έδωκαν εντολή στα εκτελούντα τας εντολάς των όργανα, να τον παρακολουθούν αγρύπνως προκειμένου να τον συλλάβουν. Όσοι συνελαμβάνοντο ως αντικομμουνισταί την εποχήν εκείνην, ωδηγούντο εις στρατόπεδα συγκεντρώσεως, υπεβάλλοντο σε φρικώδη βασανιστήρια και εξετελούντο. Μετά την διάλυσιν των πρώτων εθνικών ομάδων αντιστάσεως στα μωραίτικα βουνά, εξετελέσθησαν πολλές εκατοντάδες εθικοφρόνων πολιτών με την κατηγορίαν του προδότου, συνεργάτου των Γερμανών και εχθρού του ΕΑΜ.

Ο νομάρχης Βουγιουκλάκης παρακολουθούμενος αγρύπνως από τους κομμουνιστάς της Πελοποννήσου και ταξιδεύων εξ Αθηνών σιδηροδρομικώς προς Τρίπολιν, κατά τας αρχάς Δεκεμβρίου 1943, συνελήφθη εις τίνα σταθμόν μεταξύ Κορίνθου και Άργους. Συλληφθείς ωδηγήθη πεζή από βουνό σε βουνό εις Χάραδρο Κυνουρίας και ενεκλείσθη εις το εκεί υφιστάμενον στρατόπεδον συγκεντρώσεως. Το στρατόπεδον εστεγάζετο εις το κτίριον του δημοτικού σχολείου. Ούτος παρέμεινε κρατούμενος εις το στρατόπεδον από τας αρχάς Δεκεμβρίου ότε συνελήφθη, μέχρι της εσπέρας 31ης Δεκεμβρίου 1943, ότε έγινε η εκτέλεσίς του.

Πολλάς ημέρας προ της εκτελέσεώς του, πέρασε από ανταρτοδικείον. Πρόεδρος του ανταρτοδικείου, ήτο ο Κωνσταντίνος Ζησιάδης ή καπετάν Αχιλλέας, ανταρτοδίκαί Παύλος Μπουζάνης ή καπετάν Παύλος και οι άγνωστος επωνύμου καπετάν Κυριάκος, και καπετάν Λέων. Κατεδικάσθη εις θάνατον ως πράκτωρ και συνεργάτης των Γερμανών.

Πριν προβούν εις την εκτέλεσίν του οι ΕΛΑΣίτες, τον υπέβαλον εις φρικτά βασανιστήρια. Τον έδερνον νυχθημερόν απανθρώπως μέχρι του σημείου που δεν ηδύνατο να σταθή όρθιος... Εβασανίσθη σκληρώς δύο ημέρας προ της εκτελέσεώς του, ήτοι την 30ην και την 31ην Δεκεμβρίου. Η έναρξις των βασανιστηρίων ήρχισε εις το γραφείον του σχολείου και εσυνεχίσθη εις την τοποθεσίαν «Γουρνάκι», περιφερείας Χαράδρου. Η θέσις αυτή απείχεν 300 περίπου μέτρα του χωρίου και ήτο απόμερη και δασωμένη. Αφού και εις την απόμερον αυτήν θέσιν εβασανίσθη σκληρώς, μετεφέρθη εκ νέου εις το κτίριον του σχολείου εν αναισθησία διατελών και υποβληθείς εις το πρωτάκουστον και ανατριχιαστικόν βασανιστήριον της αφηρέσεως των χρυσών οδόντων του, διά τανάλιας υπό των βασανιστών του.

Κατά τας νυκτερινάς ώρας, οι βασανισταί του τον ετοποθέτησαν επί ζώου εν πλήρει αναισθησία και εν αθλία καταστάσει. Όπως ευρίσκετο, τον μετέφερον εις την θέσιν «Διάσελα», του χωρίου κειμένην εις το δυτικόν μέρος αυτού και εις απόστασιν δύο χιλιομέτρων. Στην τοποθεσία αυτή, τον εξετέλεσαν και τον έρριψαν εντός λάκκου, μαζί με τέσσαρας άλλους, οι οποίοι συνεξετελέσθησαν.

Οι, μετά του Βουγιουκλάκη, συνεκτελεσθέντες ήσαν οι: 1) Τάκης Κουγιούρας, 2) Αναστάσιος Καναβάρος, 3) Σαράντος Πουρνάρας 4) Γεώργιος Τράκας.

Οι κάτοικοι του Χαράδρου, μόλις ξημέρωσε η πρώτη του έτους 1944, επληροφορήθησαν την εκτέλεσιν του νομάρχου και των ετέρων τεσσάρων συγκρατουμένων του. Η είδησις αυτή τους συνέτριψε όλους ψυχικώς και όλοι έζησαν μέσα σε μίαν φρικτήν ατμόσφαιραν αγωνίας και τρόμου· Πένθος βαρύ καί αλλοφροσύνη σ' ολόκληρο το χωριό, και όλοι, γυναίκες καί άνδρες, είχαν καταληφθή από αγανάκτησιν εναντίον των εγκληματιών, την οποίαν δεν ηδύναντο να εκδηλώσουν εκ φόβου και τρόμου.

[* (σ.σ.) Μια άλλη γνωστή ηθοποιός, της οποίας οι γονείς δολοφονήθηκαν από τους κομμουνιστές, είναι η Ζωή Λάσκαρη (πραγματικό όνομα, Ζωή Κουρούκλη). Ο πατέρας της, υπολοχαγός του ελληνικού στρατού και αδελφός του στρατηγού Γεωργίου Κουρούκλη, δολοφονήθηκε από τους ΕΛΑΣίτες το 1943, σε ηλικία 28 ετών, όταν αυτή ήταν 8 μηνών, λόγω των φιλοβασιλικών φρονημάτων του. Λίγα χρόνια αργότερα, δολοφονήθηκε και η μητέρα της, σφαγμένη με κονσερβοκούτι από τους Σλαβομακεδόνες του ΔΣΕ. Αξίζει να σημειωθεί, πως η Ζωή Λάσκαρη δήλωσε πως δεν κρατάει μίσος για τους δολοφόνους των γονιών της και πηγαίνοντας ένα βήμα παραπέρα, τάχθηκε πολιτικά υπέρ του χώρου της κομμουνιστικής Αριστεράς.]

***

Η περίφημος πηγάδα του Μελιγαλά, κείται μεταξύ του Νεοχωρίου και Μελιγαλά, απέχει περί τα 2 χιλιόμετρα από τον Μελιγαλά, ηνοίχθη προ ετών τη φροντίδι του προέδρου Αλκ. Παπαδοπούλου, διά την ύδρευσιν της κωμοπόλεως, είχε βάθος 16 μέτρα και διάμετρον 2 περίπου μέτρων. Η ερυθρά ηγεσία της περιοχής, εχρησιμοποίησε την πηγάδα του Μελιγαλά ως ομαδικόν τάφον των εκτελεσθέντων αντιδραστικών, εχθρών του ΕΑΜικού κινήματος. Εντός της πηγάδας αυτής, υπολογίζεται ότι ερρίφθησαν άνω των 1.500 πτωμάτων,

σφαγιασθέντων εθνικοφρόνων πολιτών Μεσσηνίας.

Μετά την μάχην των Καλαμών, την κομματική ηγεσίαν είχε σοβαρώς απασχολήσει ποιος τρόπος θα εξευρίσκετο διά να εξοντωθούν όλοι οι πολιτικοί αντίπαλοι του κόμματος, συλληφθέντες εντός του Μελιγαλά, διότι η κυβέρνησις «της εθνικής ενότητος», διά διαγγέλματός της είχεν απαγορεύσει την λήψιν κάθε μέτρου εναντίον παντός ατόμου βαρυνομένου με κατηγορίας συνεργασίας με τον κατακτητήν, υποσχεθείσα ότι όλα αυτά τα άτομα θα εδικάζοντο υπό δικαστηρίων, που θα κατήρτιζεν η ίδια όταν θα εγκαθίστατο εις την χώραν διά σχετικού νόμου της.

Όθεν η μορφή των ανταρτοδικείων που είχεν εφαρμοσθή εις τον Πύργον και την Καλαμάτα, ήτο ενέργεια η οποία αντετίθετο προς την άνω διαταγήν της κυβερνήσεως. Έχουσα υπ' όψει της η κομματική ηγεσία την διαταγήν αυτήν της κυβερνήσεως και επιθυμούσα να μη προσκρούση εις αυτήν, εύρεν άλλον τρόπον πραγματοποιήσεως των σκοπών και επιδιώξεων αυτής, δηλαδή της εκκαθαρίσεως των εχθρών του ΚΚΕ, στηριζομένη στην αποκήρυξι των Ταγμάτων Ασφαλείας υπό της κυβερνήσεως και εφ' όσον εγένοντο μάχαι προς κατάληψιν των πόλεων και κωμοπόλεων, ας εκράτουν τα Τάγματα Ασφαλείας, απεφάσισε με την δικαιολογίαν της μάχης να φονεύωνται υπό των εκπορθητών των πόλεων, όλοι οι ταγματασφαλίται και γενικώς οι φέροντες όπλα και μαζί με αυτούς όλοι οι επικίνδυνοι εχθροί του κόμματος. Τοιαύτην δε προφορικήν εντολήν έδωκεν εις τας διοικήσεις των ενόπλων τμημάτων του ΕΛΑΣ και εις τα ηγετικά στελέχη της ΟΠΛΑ η κομματική ηγεσία, αλλά εκτός της προφορικής αυτής διαταγής της κομματικής ηγεσίας, είχεν εκδοθή και γνωστοποιηθή εις όλας τας μονάδας Πελοποννήσου η υπ' αριθ. Ε.Π.Ε. 330 της 15ης Σεπτεμβρίου 1944 διαταγή της ΙΙΙ Μεραρχίας του ΕΛΑΣ Πελοποννήσου με την υπογραφήν του Άρη Βελουχιώτη. Εις την διαταγήν αυτήν γράφεται επί λέξει: «Πας συλλαμβανόμενος ταγματασφαλίτης θα τυφεκίζεται επί τόπου».

Εις τον Μελιγαλά, τα εισελθόντα τμήματα του ΕΛΑΣ δεν ηδυνήθησαν να πραγματοποιήσουν εις το ακέραιον αυτήν την διαταγήν του Βελουχιώτη, παρά τας προσπάθειάς των και την σχετικήν καθοδήγησιν που έγινεν ευρύτατα προς

της επιθέσεως, διά τον λόγον αυτόν. Ο Βελουχιώτης, ο Κουλαμπάς, ο Μπελογιάννης και άλλοι ερυθροί ηγέται της περιοχής, εξωργίσθησαν όταν είδον ότι μέσα στο Μπεζεστένι ευρίσκονται πολλά εκατοντάδες κρατουμένων και εξήτησαν τον λόγον από τα στελέχη του ΕΛΑΣ, διατί δεν εξετελέσθησαν όλοι οι συλληφθέντες ταγμασφαλίται και οι λοιποί εχθροί του λαϊκού κινήματος, συμφώνως προς την έγγραφον εντολήν των.

Στο Μπεζεστένι, παρά το συνεχές άδειασμό του είχαν απομείνει πολλά εκατοντάδες κρατουμένων. Όλους αυτούς, η κομματική ηγεσία της περιοχής απεφάσισε να τους εκτελέση. Ο Μπράβος και Καραμούζης, συνεκρότησαν από τμήματα του ΕΛΑΣ και της ΟΠΛΑ εκτελεστικά αποσπάσματα υπό την διοίκησιν των αρχιδημίων Γ. Μάτζαρη και Ν. Μητροπούλου. Κατά εκατοντάδες ωδηγοΟντο οι κρατούμενοι λίγο έξω από τον Μελιγαλά, στην πηγάδα, κι εκεί εξετελούντο. Αι πολιτικά οργανώσεις των πέριξ του Μελιγαλά χωρίων, ζητούσαν να εκτελεσθούν όλοι οι συγχωριανοί των, που είχαν προγραφή και ήσαν γραμμένοι στους μαύρους πίνακες και που είχαν συλληφθή στον Μελιγαλά.

Πρώτοι οι Κοπανακαίοι, πλέον των 100, εξετελέσθησαν στην πηγάδα. Όλοι ωδηγήθησαν με συρματοπλεγμα χέρι με χέρι, έρχονται με τη σειρά τους και τ' άλλα μαρτυρικά χωριά της Μεσσηνίας, το Διαβολίτσι, το Κατσαρού, το Δεσύλλα, το Ζευγολατιό, το Νεοχώριον, η Στενίκλαρος, η Μαγούλα, το Σολάκιον. Τέλος έρχεται η σειρά του Μελιγαλά, μία συνοδεία από 80 και πλέον άτομα δεμένα, κατά το σύνηθες με καλώδια, οδηγούνται στον τόπο του μαρτυρίου. Το εκτελεστικό απόσπασμα περιμένει, τους παραλαμβάνει κι αρχίζει το μακάβριον έργον του*. Ιατροί, φαρμακοποιοί, παπάδες, καθηγηταί, εργάτες, αγρότες, ρίπτονται στην πηγάδα. Εκεί εύρον τραγικόν θάνατον ο Αλκ. Παπαδόπουλος, πρόεδρος κοινότητος Μελιγαλά, ο δικηγόρος Λυκ. Λατζούνης, ο ιατρός Αλκ. Λατζούνης, ο φαρμακοποιός Ντίνος Λάσκαρης, ο δικηγόρος Αθ. Αθανασόττουλος, ο οδοντίατρος Μήτσος Δρούτσας, ο γυμνασιάρχης Παν. Τσίτουρας, δεμένος χέρι με χέρι με το παιδί του, ο διευθυντής του ταμείου Ν. Κωστόπουλος, ο έμπορος Ιωάννης Θεοφιλόπουλος και άλλοι πολλοί σημαίνοντες κάτοικοι του Μελιγαλά. Κατά το μεγαλύτερον μέρος, οι κρατούμενοι εις το Μπεζεστένι εξετελέσθησαν και ερρίφθησαν εις την πηγάδα. Η τραγωδία του Μελιγαλά είναι μία από τας πλέον ανατριχιαστικάς τραγωδίας της νεωτέρας

ελληνικής ιστορίας, τα θύματα υπήρξαν πολλά, κατά τους μετριοτέρους υπολογισμούς, υπολογίζονται ότι εφονεύθησαν εντός του Μελιγαλά και εις την πηγάδα, περί τους 1.500, εκτός εκείνων οίτινες εξετελέσθησαν εις διάφορα πέριξ της κωμοπόλεως χωριά.

[* (σ.σ.) Σύμφωνα με μαρτυρίες, οι περισσότεροι κατάδικοι θανατώθηκαν με τσεκούρια, κλαδευτήρια και μαχαίρια, αφού προηγουμένως διατάχθηκαν να βγάλουν τα ρούχα τους. Μόνο όταν επήλθε η κούραση των σφαγέων, χρησιμοποιήθηκαν σφαίρες για συντόμευση της διαδικασίας.]

***

Τας απογευματινὰς ώρας της 22ας Σεπτεμβρίου 1944, εις την πόλιν των Γαργαλιάνων είχε πάψει πλέον πάσα αντίστασις. Ἐξαλλοι οι ἄνδρες των τμημάτων του ΕΛΑΣ και τα ακολουθούντα αναρίθμητα ἄτακτα στίφη, ξεχύνονται εντός της πόλεως μαινόμενα. Φονεύουν αδιακρίτως ὅποιον συναντήσουν, γκρεμίζουν τας θύρας και εισορμούν εντός των οικιών, ὅπου ο τρόμος ἔχει ἀπλώσει την κυριαρχίαν του. Παντού πένθος και ερήμωσις, ἔσφαζον και ἐπυρπόλουν, ὕστερα τραγουδούσαν στον μακάβριο αὐτὸν τόπον τον ὕμνον της κόκκινης Κίνας: «Μαύρα κοράκια με νύχια γαμψά». Ὅλοι οι ἄρρενες συλλαμβάνονται και οδηγούνται σε πρόχειρα στρατόπεδα συγκεντρώσεως εντός ωρισμένων οικιών. Οι συλληφθέντες αιχμάλωτοι ταγματῶσφαιλίται φονεύονται ἐπὶ τόπου. Το μίσος των στρέφεται κυρίως κατά των συνεργατῶν του Στούπα και καθ' ὅλων των ακραιφνῶν αντιδραστικῶν και ἐχθρῶν της ἐπαναστάσεως και κατ' ἐκείνων ἀκόμη που εις βάρος των εἶχον πρόχειρες καταδόσεις. Ὅλοι αὐτοὶ γίνονται βορὰ εις την ἀγρίαν πείνα του οχλοκρατικῶν θηρίου, της ἀπανθρώπου και πολυκεφάλου δικτατορίας του προλεταριάτου. Ἐπυρπολήθησαν πλέον των 200 οικιών, αὶ δε ἀπομείνασαι, ἐλεηλατήθησαν ἀγρίως. Εἰς κοιλάδα κλαυθμώνος εἶχε μεταβληθῆ ἡ πόλις των Γαργαλιάνων· τυφεκισμοί, ομαδικοὶ τάφοι, κοπετός και γόος, νάρκες, καπνοὶ και θρήνοι, ἦσαν τα κύρια χαρακτηριστικά.

Εις τους Γαργαλιάνους, εφονεύθησαν εν όλω περί τους 570. Εφονεύθησαν όχι μόνον οι υπηρετήσαντες εις τα Τάγματα Ασφαλείας, αλλά και πολλά άλλα πρόσωπα που είχαν καταφύγει εκεί, συνεπεία της τρομοκρατίας που ασκούσαν αι ΕΑΜικαί οργανώσεις. Μετά την πτώσιν της πόλεως Γαργαλιάνων, έληξε πάσα άλλη αντίστασις των εθνικών δυνάμεων εις τον Νομόν Μεσσηνίας.

(«Η ιστορία των γεγονότων της Πελοποννήσου, 1943-1949» - Κώστας Καραλής)

Χαρακτηριστικόν παράδειγμα της εγκληματικής αθλιότητος, υποκρισίας και αναισθησίας, είναι η περίπτωση της Νίτσας Ρούκα, από την Καλλιρόη Μεσσηνίας. Οι κομμουνισταί ετραυμάτισαν τον αδελφόν της Νίκο και εδολοφόνησαν τον πατέρα της Πάνο Ρούκα, έφεδοον υπολοχαγόν και την μητέρα της, εις επίθεσιν την νύκτα κατά της οικογενείας της, την Μεγάλη Παρασκευή του Πάσχα του 1943...

Τον Σεπτέμβριον 1943, συνέλαβον και την ορφανήν πλέον, Νίτσα Ρούκα, ενώ προσπαθούσε να αναχωρήση σιδηροδρομικώς δι' Αθήνας, διά να σωθή. Την κατέβασαν από το τραίνο, την μετέφεραν εις το Δυρράχιον Ταυγέτου, όπου κατά τον Νοέμβριον 1943, την δικάζουν στο λαϊκό δικαστήριον εις θάνατον, «διότι εξεδίδετο εις τους Ιταλούς...». Ματαίως ολόκληρος ο πληθυσμός διαμαρτύρεται φωνάζει, ότι είναι αθώα. Ο δολοφόνος των γονέων της, Κων. Κανελλόπουλος, κομμουνιστής από το χωριό της, της είχε ζητήσει να γίνη ερωμένη του και η υπερήφανη αυτή Ελληνίδα είχε αρνηθή. Και μετά την καταδίκην της αρνείται και περιμένει ήσυχη τον θάνατον. Επεμβαίνουν όλοι οι παρευρισκόμενοι να αποτρέψουν και αυτό το ανοσιούργημα, διότι πιστεύουν ότι είναι αθώα.

Ο ιατρός Καπόπουλος, από Κωνσταντίνους, βεβαίωσε κατά τον επισημότερον τρόπον, ότι ήτο «παρθένος». Και μετά ταύτα η Νίτσα Ρούκα, δολοφονείται εις

υποχρεωτικήν παρουσίαν όλων των κατοίκων.

***

Την 21 Νοεμβρίου 1943, συλλαμβάνεται εις Κυπαρισσίαν από τους κομμουνιστάς, ο Σταμάτης Χριστόπουλος, λοχίας, το βράδυ ενώ γύριζε από το χωράφι του με τα βόδια του και το αλέτρι του. Ο ίδιος και τα αδέλφια του, ήσαν μέλη του ΕΣ. Τον μετέφερον εις Μύλους, μετά όλην την νύκτα πεζή εις Χριστιάνους, όπου τον εγύμνωσαν, τον εξυλοκόπησαν αγρίως μέχρις αναισθησίας και τον γύριζαν γύρω-γύρω από την εκκλησίαν. Μετά τον εξετέλεσαν εις την θύραν της εκκλησίας «Αγία Σωτήρα».

***

Εις το Χαροκοποιόν Κορώνης, ήτο ο Παναγιώτης Ι. Καλογεράκης, πτωχός οικογενειάρχης, αγρότης, με πενταμελή οικογένειαν, αποτελουμένην από την σύζυγόν του Σοφίαν, την θυγατέρα του Αγγελικήν ετών 18, τον υιόν του Ιωάννην ετών 13, την θυγατέρα του Κατίνα ετών 6, τον υιόν του Γεώργιον ετών 4 και τον Θεόδωρον ετών 3.

Οι κομμουνισταί εξητούσαν να προσέρχεται υποχρεωτικώς εις τας ανήθικους συγκεντρώσεις των η θυγατέρα του Αγγελική, αλλά ο πατέρας της Π. Καλογεράκης δεν επέτρεπε, ούτε η κόρη του ήθελε να πάη με τους κομμουνιστάς. Οι κομμουνισταί τον απειλούν. Ο Καλογεράκης τους είπεν ότι δεν εσκέπτοντο ελληνικά και δεν είχαν κανένα δικαίωμα να τον εκβιάζουν. Αναγκάζεται και παίρνει μαζί του τον υιόν του Ιωάννην και φεύγει από την περιφέρειαν Κορώνης, τον Φεβρουάριον 1944, και έρχεται εις το Άργος, όπου εργάζεται εδώ και εκεί διά να κατορθώση να θρέψη το παιδί του.

Οι κομμουνισταί, μόλις έφυγε, συνεχίζουν το έργο των, παίρνουν την σύζυγόν του Σοφίαν μαζί με την θυγατέρα του Αγγελικήν, και τας μεταφέρουν εις Μανιάκι, την 12ην Απριλίου 1944, όπου τας δολοφονούν αγρίως. Μετά δύο ημέρας, παίρνουν την Κατίνα, τον Γεώργιον και τον Θεόδωρον και τους εκτελούν και αυτούς. Έτσι, εξαφάνισαν ολόκληρον την οικογένειαν του Καλογεράκη, πλην του υιού του Γιάννη, που έτυχε να τον έχη μαζί του...

***

Ο ίδιος ο Άρης Βελουχιώτης, επισκέπτεται τα στρατόπεδα συγκεντρώσεως που τα γεμίζει με δικά του θύματα και παρακολουθεί προσωπικώς τα βασανιστήρια. Ιδού τι βεβαιώνει ο αντισυνταγματάρχης Μαντζουράνης, επιτελάρχης του ΕΛΑΣ, κρατούμενος στο στρατόπεδο Τροπαίων:

Τους κρατούμενους τους έδερναν αλύπητα ημέρα και νύκτα και έβαζαν συγχρόνως να λειτουργή και ένα γραμμόφωνο εις το διαπασόν. Τους είχαν δεμένους με αλυσίδες δύο-δύο, τρεις-τρεις. Εκεί ήσαν κρατούμενοι, κατά διαταγήν του Βελουχιώτη, όλοι οι σύνδεσμοι των συμμαχικών αποστολών, αξιωματικοί και στελέχη της εθνικής παρατάξεως και στελέχη δικά του, που παρεξέκλιναν του σκοπού του ΚΚΕ. Όλοι ήσαν κατάδικοι υπό το προσωπικόν «ενδιαφέρον» του Βελουχιώτη. Ο στρατοπεδάρχης εκτελεστής Τζαβέλλας, τους έλεγε καθημερινώς σχεδόν: «Εγώ θα σας ταΐζω, αλλά μόλις μου ειπή ο Άρης να σας σκοτώσω, θα σας σκοτώσω!».

Έτσι εθεωρούσε ο Βελουχιώτης τους φυλακισμένους του: Χοιρινά προς πάχυνσιν, έτοιμα προς σφαγήν...

***

Την 24ην Σεπτεμβρίου 1944, επιτροπή Πυλίων αναγκάζεται να εξέλθῃ τῆς πόλεως, διὰ νὰ συναντήσῃ τοὺς κομμουνιστάς, νὰ τοὺς δηλώσῃ, ὅτι δὲν θὰ φέρουν ἀντίστασιν οἱ ἄνδρες ποὺ ἦσαν εἰς τὴν Πύλον, ὑπὸ τὸν ὅρον νὰ μὴν ἐπαναληφθοῦν τὰ τραγικὰ γεγονότα τῶν Γαργαλιάνων καὶ νὰ σεβασθοῦν τὴν ζωὴν καὶ τὴν περιουσίαν τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν τῷ μεταξύ, ἡ ἀποσταλείσα εἰς Ἰταλίαν ὑπὸ τοῦ ταγματάρχου Στούπα ἐπιτροπὴ, ἵνα ἀναφέρῃ τὰ γεγονότα τῆς Μεσσηνίας εἰς τὴν ἐλληνικὴν κυβέρνησιν, εἶχε φθάσει ἐκεῖ, εἶχε ἀναφέρει τὰ γεγονότα καὶ εἶχαν δοθῆ ἀυστηραὶ διαταγαὶ εἰς τὸν ΕΛΑΣ Πελοπόννησου, νὰ σταματήσῃ κάθε αὐτοδικίαν καὶ ἐκτέλεσιν. Οἱ κομμουνισταί, διὰ λόγους σκοπιμότητος, παρουσιάζονται, ὅτι συμμορφώνονται εἰς τὰς διαταγὰς τῆς κυβερνήσεως καὶ ἀποφασίζουν νὰ μὴν δολοφονήσουν τοὺς ἄνδρες τοῦ τάγματος εἰς τὴν Πύλον. Αὐτὸ ἀπῆντησαν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Πυλίων, ἀποτελουμένην ἀπὸ τοὺς Κανέλλον Τζαμουράνην δικηγόρον, Ν. Κουρεμπανάν δικηγόρον, Γ. Θεριὸν ἰατρὸν καὶ Ἀδαμάντιον Στασινόπουλον συμβολαιογράφον. Τοὺς διεβεβαίωσαν ὅτι δὲν πρόκειται νὰ πάθῃ κανεὶς τίποτε.

Ὅταν τὸ ἀπόγευμα τῆς 25ης Σεπτεμβρίου, ἐμπήκε εἰς τὴν Πύλον, ὁ ἀρχιδολοφόνος ἀρχηγὸς τοῦ ΕΛΑΣ Ἄρης Βελουχιώτης με τοὺς μαυροσκοῦφηδες καὶ τοὺς ἄλλους δημίους τοῦ, οἱ κομμουνισταί ἐφαρμόζουν τὸ μυστικὸν δολοφονικὸν σχέδιόν των. Ἡ ἐπιτροπὴ τῶν Πυλίων εἶχεν ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν Πύλον, ἀνεκοίνωσε τὴν ὑπόσχεσιν τῶν κομμουνιστῶν, ὅτι «δὲν θὰ πειράξουν κανένα». Ὅλοι οἱ κάτοικοι φοβοῦνται καὶ τρέμουν, ἀλλὰ δὲν κρύβονται... Οἱ κομμουνισταί ξεχωρίζουν ἀμέσως, εἰς ἐκτέλεσιν ἀποφάσεώς των, ἄνω ἀπὸ 30 ἄτομα καὶ τὰ φυλακίζουν εἰς ἓνα διώροφο σπῖτι στο λιμάνι. Μεταξὺ αὐτῶν εἶναι καὶ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς Πυλίων, ποὺ εἶχαν συνεννοηθῆ με τοὺς κομμουνιστάς, διὰ τὴν ἀναίμακτον εἴσοδόν των εἰς τὴν Πύλον. Εἰς τὸ φρούριον, εἶναι οἱ ἄνδρες τοῦ τάγματος, ὅσοι δὲν κατώρθωσαν νὰ ἀναχωρήσουν με λέμβον διὰ Ζάκυνθον, Πάτρας καὶ εμειναν. Τοὺς ἔχουν ἀφοπλίσει καὶ ἀπογυμνώσει σχεδὸν τελείως. Τὴν 26ην Σεπτεμβρίου, ὁ κόσμος εἶναι εἰς τὴν πλατείαν μαζί με τοὺς «μαυροσκοῦφηδες» τοῦ Βελουχιώτη καὶ τοὺς ἄλλους ἐκτελεστάς. Οἱ κομμουνισταί βγάζουν λόγους ἀπὸ ἓναν ἐξώστην κατὰ τῶν «προδοτῶν» καὶ ἀπὸ κάτω ἀκούεται ὀργανωμένη ἡ κραυγὴ ἀπὸ τὰ κομμουνιστικὰ στελέχη: «Θέ-λου-με ἐκ-δί-κη-ση! Θέ-λου-με ἐκ-δί-κη-ση!».

Τότε ο αρχικομμουνιστής Βελουχιώτης -Θανάσης Κλάρας- εβγήκε στον εξώστη και απήντησε: «Πάρτε τη με το χέρι σας, λαέ μου!».

Το κομμουνιστικόν σχέδιον προχωρεί εις την εφαρμογήν του...

Αμέσως εφανερώθησαν στα χέρια των κομμουνιστών, δρεπάνια, τσεκούρια, γεωργικά εργαλεία και μαχαίρια και οι δολοφόνοι που είχαν καλά μελετήσει τα εγκληματικά των σχέδια, εισώρμησαν κατά των άοπλων πλέον ανδρών του τάγματος σαν άγριοι κανίβαλλοι... Κραυγές πόνου και θανάτου ακούονται. Άνω από 100 άτομα εσκοτώθησαν ή ετραυματίσθησαν.

Άλλοι κομμουνισταί, με τα ίδια όπλα, τσεκούρια και μαχαίρια, επιτίθενται κατά των κρατουμένων εκλεκτών Πυλίων πολιτών, εις το διώροφο σπίτι στο λιμάνι. Και εκεί οι δολοφόνοι κομμουνισταί σκοτώνουν και βασανίζουν τούς κρατουμένους πολίτες της Πύλου. Γνωρίζουν καλά οι κομμουνισταί τα πρόσωπα που εκτελούν, εις την ατμόσφαιραν αυτήν της ανεμοζάλης, που οι ίδιοι εδημιούργησαν... Κάποιοι άλλοι δολοφόνοι επάνω, παίρνουν έναν-έναν από τους κρατουμένους, τον κτυπούν στο κεφάλι και τον πετούσαν από το παράθυρο κάτω μισοζώντανον και εγίνετο κομμάτια κάτω στο λιθόστρωτο, παρουσία του κόσμου. Έτσι πέταξαν τον ιατρόν Γεώργιον Λαμπρακόπουλον, τον ιατρόν Γ. Θεριόν, τον συμβολαιογράφον Αδαμάντιον Στασινόπουλον κ.ά.

Μία σφαίρα εις τον αέρα, από έναν επικεφαλής των κομμουνιστών, ήρκεσε διά να σταματήσει αμέσως το όργιον των δολοφονιών και των βασανιστηρίων εις τους άοπλους του φρουρίου και της οικίας στο λιμάνι. Ήτο το σύνθημα πειθαρχίας των δολοφόνων κομμουνιστών. Δεν ήτο συνεπώς στιγμιαία οργή, πάθος εκδικήσεως κ.λπ. ό,τι είχε γίνει. Ήτο ψυχρόν σχέδιον δολοφονικόν, που έπρεπε να γίνη εντός ωρισμένης προθεσμίας. Και οι εκτελεσταί είχαν παρατείνει το όργιον των εγκλημάτων των...

Σε κάθε συνοικία, το ΕΑΜ έχει φέρει 4-5 αιμοβόρικούς τύπους, γεννημένους εγκληματίες, και μ' αυτούς δολοφονεί συνέχεια εθνικιστάς. Οι πολιτοφύλακες της ΟΠΛΑ παρακολουθούν λίγες μέρες τις συνήθειες των θυμάτων, κι άμα μαζέψουν αρκετές πληροφορίες τις πάνε στην τοπική επιτροπή τους, που αποφασίζει, με κρύα καρδιά, ποιους θα ξεπαστρέψη απόψε. Κράζουν τούς κακούργους, τους τάζουν αμοιβές και τους στέλνουν να σκοτώσουν. Αυτοί δολοφονούν ύπουλα σε σκοτεινά σοκάκια τα καλύτερα παιδιά μας, ευγενικά παιδιά που μόνο πατρίδα ξέρουν· δολοφονούν κατά μέσον όρο δύο την ημέρα, αξιωματικούς, φοιτητάκια, ευέλπιδες. Από τους 500 μαθητές που είχε το 1940 η Σχολή Ευελπίδων, έχουν σκοτωθή ως τώρα 215. Δολοφόνησαν οι κόκκινοι προχτές, κοντά στο σπίτι μου, έναν φτωχόν αστυφύλακα του Γ' Τμήματος, μόνο και μόνο γιατί ήταν κρατικό όργανο. Τί σχέση έχει αυτός ο δυστυχισμένος κι η πεινασμένη φαμελιά του με τούς «μεγαλοκαρχαρίες» και τούς «τσιφλικάδες»; Σωρός τέτοια ηλίθια εγκλήματα αποξενώνουν το ΚΚΕ από τον λαό, που βλέπει τους αριστερούς να ξεκάνουν αθώους νέους, άλλα κανέναν από τους δοσίλογους που φέραν την πείνα στον τόπο. Αυτοί πληρώνουν εκατοντάδες λίρες στο ΕΑΜ για λύτρα...

Στις 4 Σεπτεμβρίου, πιάνουμε έγγραφο της «Επιτροπής Πόλης», που διατάζει επιφυλακή στα μέλη του ΚΚΕ, ΕΑΜ, ΕΠΟΝ και του εφεδρικού ΕΛΑΣ. Αποφάσισαν την επιβολή της λαοκρατίας πριν προφτάσουν να επέμβουν οι Άγγλοι. Έχει ετοιμάσει ο Κομμουνισμός λαϊκά δικαστήρια και προγραφές. Κατέχουμε πίνακα των σπιτιών που πρόκειται να καταλάβη ο ΕΛΑΣ, αμέσως μόλις φύγουν οι Γερμανοί, για να κάμη τη στρατηγική κύκλωση της πρωτεύουσας. Μελετάει να σφάξη εθνικιστάς επί 24 ώρες και να τηρήση ύστερα αυστηρή τάξη, για να επιβάλη στους Άγγλους δικό του συμβιβασμό, ως «ο μακάριος κατέχων τον τόπο».

Η οργάνωσις ΕΣ (Ελληνικός Στρατός), αναπτυχθείσα εις μαχητικήν δύναμιν αντιστάσεως κατά των κατεχουσών την Ελλάδα δυνάμεων, δεν φαίνεται να διέθετεν όπισθεν αυτής, πολιτικήν τίνα οργάνωσιν και τούτο απετέλεσε δι' αυτήν μίαν μεγάλην αδυναμίαν. Επί κεφαλής ταύτης ετέθη ο συνταγματάρχης Γιαννακόπουλος Αθανάσιος, το δε Συμμαχικόν Στρατηγείον Μ. Α., υπεσχέθη εις αυτόν αμέριστον την συμπαράστασίν του, διά της δι' αεροπλάνων ρίψεως εις τας δυνάμεις του, όπλων, πυρομαχικών, χρημάτων και λοιπών αναγκαίων εφοδίων, διά την διεξαγωγήν αποτελεσματικών κατά του εχθρού επιχειρήσεων.

Ο συνταγματάρχης Γιαννακόπουλος, λόγω αλληπαλλήλων επιθέσεων των κομμουνιστών εναντίον ομάδων του ΕΣ, διέταξε την συγκέντρωσιν των ομάδων Λακωνίας, Μεσσηνίας και Αρκαδίας εις βόρειον Ταύγετον, ίνα αφού εξοπλισθώσιν διά ρίψεων εις την περιοχήν ταύτην, εν συνεχεία να εκταθώσιν εις ολόκληρον την Πελοπόννησον. Το Συμμαχικόν Στρατηγείον όμως, διά λόγους τους οποίους μόνον αυτό γνωρίζει, ουδεμίαν ρίψιν έκαμε προς τον ΕΣ την κρίσιμον ταύτην εποχήν, ενώ εξ αντιθέτου προς τον ΕΛΑΣ έριψε κατ' επανάληψιν οπλισμόν.

Ο ΕΛΑΣ, ανησυχήσας από την ταχυτάτην ανάπτυξιν του ΕΣ και βλέπων ότι η διάλυσις τούτου, διά μάχης εκ παρατάξεως ήτο αδύνατος, κατέφυγεν εις τον δόλον. Απεύθυνεν το Αρχηγείον του ΕΛΑΣ Πελοποννήσου προς τον συνταγματάρχην Γιαννακόπουλον, έκκλησιν δι' εθνικήν συνεργασίαν και εζήτησε παρ' αυτού να συναντηθώσιν εις χωρίον Δυρράχιον του βορείου Ταύγέτου, προς κατάπαυσιν του αδελφοκτόνου πολέμου.

Δυστυχώς, ο συνταγματάρχης Γιαννακόπουλος, παρά την περί του αντιθέτου γνώμην πολλών αξιωματικών, έπεσεν εις την κομμουνιστικήν παγίδα και εδέχθη την μετά των κομμουνιστών συνάντησιν, διατάξας εκεχειρίαν, του κατ' αιτών αγώνος. Κατόπιν τούτου, το Αρχηγείον του ΕΛΑΣ συνοδευόμενον υπό ισχυρών ενόπλων ομάδων έσπευσεν προς το χωρίον Δυρράχιον, ενώ εκ παραλλήλου διέταξεν απάσας τας εν Πελοποννήσω δυνάμεις του, όπως κινούμεναι ταχέως

κυκλώσωσιν τον βόρειον Ταύγετον. Κατ' αυτόν τον τρόπον, μίαν πρωίαν του φθινοπώρου του 1943, το Στρατηγείον του Ε.Λ.Α.Σ υπό ισχυράν συνοδείαν ενόπλων εισήρχετο εντός του χωρίου Δυρράχιον, ένθα ευρίσκετο και το Στρατηγείον του ΕΣ, ισχυραί δε κομμουνιστικοί δυνάμεις είχαν κυκλώσει τούτο εξ όλων των σημείων.

Κατά την γενομένην εις το σχολείον του χωρίου σύσκεψιν των δύο στρατηγείων, οι κομμουνισταί ηθέλησαν να επιβάλλωσιν ολοκληρωτικώς τας απόψεις των, άρνησις δε του πλείστου των αρχηγών ομάδων του ΕΣ, όπως αποδεχθώσιν ταύτας, είχεν ως άμεσον συνέπειαν την αιφνιδιαστικήν επίθεσιν των κομμουνιστών εξ όλων των σημείων κατά των ανυπόπτων δυνάμεων του ΕΣ. Ούτω, αι δυνάμεις του ΕΣ διελύθησαν, πολλοί των αξιωματικών και των ανδρών εφονεύθησαν επί τόπου, άλλοι συνελήφθησαν και υπεχρεώθησαν να ενταχθώσιν εις τον ΕΛΑΣ και ελάχιστοι εξορμήσαντες μετά των τμημάτων των, διέσπασαν τόν κομμουνιστικόν κλοιόν και διέφυγον.

***

Η οργάνωσις ΕΚΚΑ (Εθνικόν Κοινωνικόν Κίνημα Αντιστασεως) ανεπτύχθη κατά τας αρχάς του 1944 εις περιοχήν Φθιώτιδος και Φωκίδος υπό του συνταγματάρχου Ψαρρού Δημητρίου, περιλαβούσα εις τους κόλπους της πολλούς διακεκριμένους αξιωματικούς, με υψηλόν αγωνιστικόν πνεύμα και στερεάν την προς τα ελληνικά ιδανικά πίστιν. Πολιτικός καθοδηγητής της ΕΚΚΑ υπήρξεν ο πολιτευτής Γεώργιος Καρτάλης.

Ο κυριαρχών εις την περιοχήν Στερεάς Ελλάδος, κατόπιν διαλύσεως σημαντικών εθνικών ομάδων ΕΛΑΣ, βλέπων την μεγάλην επιρροήν του συνταγματάρχου Ψαρρού παρά τω λαώ και την ταχεία ανάπτυξιν τμημάτων υψηλής μαχητικής αξίας, εκάλεσε τούτον εις συνεργασίαν. Ο συνταγματάρχης Ψαρρός, μη δυνάμενος να αντιληφθεί τον βαθμόν της κομμουνιστικής δολιότητος, εδέχθη να συναντηθή μετά των ηγετών του ΕΛΑΣ, της περιοχής

του, χωρίς να λάβη μέτρα αμύνης, και παρά τας αντιρρήσεις των συνεργατών του.

Ούτω, κατά τον Απρίλιον του 1944, ενώ ητοιμάζετο να αρχίση την κατά των δυνάμεων κατοχής δράσιν του, κυκλωθείς υπό του ΕΛΑΣ, αυτός μεν εφονεύθη*, αι δε δυνάμεις του διελύθησαν.

[* (σ.σ.) Η δολοφονία του Ψαρρού και η διάλυση της ΕΚΚΑ, έγιναν κατ' εντολήν του γραμματέα του ΚΚΕ, Γιώργου Σιάντου. Οι κομμουνιστές, στον τάφο του Ψαρρού, τοποθέτησαν την επιγραφή με την ένδειξη «Ψαρρός - Προδότης της πατρίδας».]

***

Η ΠΑΟ* (Πανελλήνιος Απελευθερωτική Οργάνωσις) υπήρξεν μία σημαντική οργάνωσις εθνικής αντιστάσεως, ήτις ιδρύθη από το πρώτον έτος της Γερμανο-Ιταλικής Κατοχής της Ελλάδος και η οποία εκάλυπεν ολόκληρον την ελληνικήν Μακεδονίαν και Θράκην. Επειδή μέγα μέρος της Μακεδονίας και της Θράκης είχε παραδοθή παρά των Γερμανών εις τους Βουλγάρους, η ΠΑΟ υπήρξε δημιούργημα της εθνικής επιταγής, να αγωνισθή δι' όλων των δυνάμεων κατά των στρατευμάτων κατοχής του άξονος, προς αποκατάστασιν της ακεραιότητος της ακρωτηριασθείσης Ελλάδος. Τας τάξεις της ΠΑΟ επύκνωσαν πολλοί Έλληνες, αδιακρίτως πολιτικών φρονημάτων και συντόμως αυτή υπήρξεν ο οδηγός των Ελλήνων της Βορείου Ελλάδος. Έδρα της ΠΑΟ ήτο η Θεσσαλονίκη, το δε επιτελείον της απετελείτο κυρίως εξ αξιωματικών, εγνωσμένου κύρους και ικανοτήτων.

Κατά το θέρος του 1943, η ΠΑΟ ανέπτυξε μαχητικές ομάδας υπό τους λοχαγούς Σινανίδην Λέανδρον, Κατάκην, Σαρρήν Δημ. και Γουλγουτζόν Γεώρ. και τους

υπολοχαγούς Βογιατζόγλου Απόστ., Κοττέαν Ελπιδοφόρον, τον ανθυπολοχαγόν Παπαγεωργίου Κων. και τινών άλλων κατωτέρων αξιωματικών εις περιοχήν Ολύμπου - Πιερρίων - Βερμίου - Παΐκου - Παγγαίου. Παρά την αθρόαν προσέλευσιν ανδρών εις τας μαχητικώς ομάδας της ΠΑΟ, η ανάπτυξις των υπήρξεν βραδεία και τούτο διότι το Στρατηγείον των συμμαχικών δυνάμεων Μ.Α., δεν επραγματοποίησε τας ας είχεν υποσχεθή ρίψεις όπλων και πυρομαχικών, εγκαίρως.

Ο ΕΛΑΣ, ανησυχήσας εκ της εμφανίσεως των ομάδων τούτων, επεδίωξε να διαλύση ταύτας δυναμικώς. Δεν ηδυνήθη όμως να επιτύχη τούτο διότι αι ομάδες αύται παρουσίασαν μεγάλην συνοχήν και υψηλόν μαχητικόν πνεύμα. Κατόπιν τούτου, διά μίαν φοράν εισέτι ετέθη εις εφαρμογήν η μέθοδος του δόλου και της απάτης. Το Αρχηγείον του ΕΛΑΣ, απηύθυνεν πρόσκλησιν προς το Αρχηγείον της ΠΑΟ, όπως διά τον συντονισμόν του αγώνος κατά των κατακτητών και κατάπαυσιν του εμφυλίου πολέμου, συναντηθώσιν αντιπρόσωποι των δύο οργανώσεων εις περιοχήν Ολύμπου. Γενομένης αποδεκτής της προτάσεως ταύτης παρά της ΠΑΟ, απέστάλησαν προς συνάντησιν των αντιπροσώπων του ΕΛΑΣ εις Όλυμπον, οι συνταγματάρχης Μουστεράκης και αντισυνταγματάρχης Αργυρόπουλος Αρχιμήδης. Εν τω μεταξύ, διετάχθη παρ' αμφοτέρων των οργανώσεων εκχειρία των μεταξύ των επιχειρήσεων.

Καθ' ον χρόνον όμως διεξήγοντο αι σχετικοί διαπραγματεύσεις, ο ΕΛΑΣ παρασπονδήσας, τους μεν αντιπροσώπους της ΠΑΟ συνέλαβε, κινητοποιήσας δε αιφνιδιαστικώς ισχυράς δυνάμεις, επετέθη κατά των ανυπόπτων ομάδων της ΠΑΟ τας οποίας και διέλυσε. Εξ των αντιπροσώπων της ΠΑΟ, ο μεν συνταγματάρχης Μουστεράκης προσεχώρησεν εις τον ΕΛΑΣ, ο δε αντισυνταγματάρχης Αργυρόπουλος αφέθη ελεύθερος κατόπιν επιμόνου αξιώσεως της ΠΑΟ.

[* (σ.σ.) Η ΠΑΟ ήταν μια από τις πρώτες αντιστασιακές οργανώσεις που δημιουργήθηκαν στην Κατοχή. Ιδρύθηκε τον Ιούλιο του 1941, υπό την ονομασία ΥΒΕ (Υπερασπισταί Βορείου Ελλάδος).]

(«1940-1952: Το δράμα της Ελλάδος - Έπη κι αθλιότητες» - Γιώργος Καραγιάννης)

Εκείνοι που κατατάχτηκαν εθελοντικά στον «Δημοκρατικό Στρατό» δεν ήσαν τόσοι πολλοί, ώστε να μπορούν να βγάλουν πέρα νικηφόρα τον ανταρτοπόλεμο που ξεκίνησε το ΚΚΕ. Γι' αυτό, γρήγορα οι κομμουνιστές κατέφυγαν στη μέθοδο της βίαιης στρατολογίας, όχι μονάχα ανδρών, αλλά και γυναικών ακόμα. Υπάρχουν πάμπολλες σχετικές μαρτυρίες. Εδώ αρκεί ν' αναφερθεί μονάχα η μαρτυρία του Αθανασίου Παρτούλα, από το χωριό Κάρπι της Μακεδονίας: Τον Νοέμβριον του 1946, οι αντάρτες εισήλθον εις το χωρίον του και προέβησαν εις βιαίαν στρατολογίαν. Δέκα εκ των συγχωριανών του, οι οποίοι ηρνήθησαν να τους ακολουθήσουν, εξετελέσθησαν επί τόπου. Ο Παρτούλας, διά να σωθή, τους ηκολούθησε.

(«1946-1949: Τα χρόνια της κρίσης» - Νίκος Ροδίτσας)

Την νύκτα της 23ης Δεκεμβρίου 1942, ο Άρης Βελουχιώτης έφθασε με την δύναμίν του εκείνη (σ.σ.: 350 περίπου άνδρες), εις τους παρά την ανατολικήν όχθην του μέσου Αχελώου συνοικισμούς της επαρχίας Ευρυτανίας, Βαλαώρα και Τοπόλιανα, όπου και ηυλίσθη. Εκεί συνέλαβε τον Δημ. Κουτσοκώσταν εκ Βαλαώρας, αποστάτην του Ε.Α.Μ., τον οποίον και εθανάτωσε κατά τον εξής μαρτυρικόν τρόπον: Αφού τον απεγύμνωσε, τον προσέδεσεν εκτάδην επί τεσσάρων πασσάλων εις την πλατείαν του χωρίου. Εν συνεχεία, αφού συνεκεντρώθησαν βιαίως εις το τόπον του δράματος όλοι οι κάτοικοι του χωρίου, ήρχισεν η τιμωρία του «προδότου» υπό την επίβλεψιν του Άρη. Εις εκ των ανταρτών του, Μπελής το όνομα, έσχιζε διά μαχαίρας τας σάρκας του ατυχούς θύματος, ενώ δύο άλλοι έρριπτον ταυτοχρόνως εις τας μεγάλας πληγάς ο μεν άλας, ο δε βραστόν έλαιον. Οι δήμιοι, ασυγκίνητοι εις τας οιμωγάς του θύματος και τους θρήνους και κοπετούς των συγγενών του, εσυνέχισαν επί δύο περίπου ώρας, υπό τα όμματα του έντρομου πλήθους, το απάνθρωπον έργον των. Τέλος, όταν το θύμα απέκαμε ολοσχερώς και πριν

ακόμη εκπνεύση, ερρίφθη εις παρακείμενον λάκκον και εκαλύφθη με χώμα και λίθους.

***

Εις Τατάρναν Ευρυτανίας, τον Τρίκλινον και το Περδικάκι Βάλτου ωργανώθησαν νέα στρατόπεδα συγκεντρώσεως ομήρων, κατά εκατοντάδας δε εσύροντο εκεί οι διάφοροι πατριώται, πρόεδροι ή μέλη των κατά τόπους Επιτροπών Εθνικού Αγώνος, επιστήμονες και άλλοι απλοί πολίται. Εκεί, αιμοβόρα στελέχη του ΚΚΕ, εφήρμοζον επί των δυστυχών αυτών υπάρξεων αφαντάστους εις αγριότητα και σαδισμόν τρόπους θανατώσεως, προ των οποίων ωχριούν αναμφισβητήτως όλα τα μαρτύρια της Ιεράς Εξετάσεως του Μεσαίωνος.

Ούτω, εις το στρατόπεδον Περδικακίου, κατόπιν προχείρου συσκέψεως του στρατοπεδάρχου, φέροντος το προσφυές ψευδώνυμον «Χάρος» μετά των επιτελών του απεφασίζετο, σχεδόν καθ' εκάστην, η θανάτωσις ενός-δύο, συνήθως δε και πολύ περισσοτέρων εκ των κρατουμένων. Αναλόγως δε της προγενεστέρας εθνικής δράσεως ενός εκάστου εξ αυτών, καθωρίζετο συγχρόνως η προτεραιότης, ο τρόπος και κυρίως ο χρόνος διάρκειας του μαρτυρίου του καταδικασθέντος, μέχρις ότου επέλθη ο λυτρωτής θάνατος. Ο χρόνος δε αυτός εποίκιλλε συνήθως επί 1, 2, 3, 5, 10 και 20 πολλάκις ημέρας.

Βάσει των αποφάσεων αυτών, οι εντεταλμένοι δήμιοι επεδίδοντο εις το αποτρόπαιον έργον των. Ούτω όμηροι του στρατοπέδου Περδικακίου, εις τους οποίους είχεν επιβληθή ποινή «θανάτου ολίγων ημερών», εθανατούντο ως ακολούθως: Καθ' ημέραν και διαδοχικώς εσύροντο από το δεσμωτήριον εις τον τόπον του μαρτυρίου (οικία Κ. Καρακώστα, του γνωστού εξωμότου ταγματάρχου), όπου την πρώτην ημέραν εμαστιγώνοντο αγρίως, την επομένην εθραύοντο αι χείρες των, την μεθεπομένην οι πόδες των, απεκόπτοντο εν συνεχεία τα ώτα, η ρίνα και άλλα σωματικά όργανα των θυμάτων αυτών, ότε, εκ της αιμορραγίας και τον πόνων, ο θάνατος επήρχετο συντόμως και εντός

των καθορισθέντων διά της «αποφάσεως» χρονικών ορίων. Σημειωτέον ότι κατά την διάρκειαν των βασανιστηρίων, τα τέκνα του ταγματάρχου Καρακώστα, ετοποθετούντο εις την εξώθυραν και τα παράθυρα της οικίας, όπου και ετραγουδούσαν μεγαλοφώνως προς κάλυψιν, προφανώς, των οιμογών των θυμάτων.

Κατ' αυτόν τον τρόπον εθανατώθησαν εις Περδικάκι οι ένθερμοι πατριώται μέλη της Επιτροπής Εθνικού Αγώνος Σαρδηνίων Βάλτου, Αρκουμάνης Αθαν. δικηγόρος, οι αδελφοί Χρήστος και Μάρκος Τσεκούρας κτηματίαι, ο Ιωάννης Πλάτης, ως και τα μέλη των Επιτροπών Εθνικού Αγώνος Σπάρτου και Αμπελακίου Βάλτου, οι σύνδεσμοι του Αρχηγείου Βάλτου, Σεραφείμ Λάκκας, Ι. Μπουγάνης και πλήθος άλλων αθών πολιτών ως και ο ιερέυς Κελεπούρης, όστις και εκάη ζων.

Εις περιπτώσεις επιβολής βαρυτέρας ποινήν, ως π.χ. «θανάτου 20 ημερών», το είδος των βασάνων ήτο διάφορον και ό ρυθμός εφαρμογής αιτών βραδύτερος. Τοιαύτη ποινή επεβλήθη εις τον ιατρόν Χρ. Πάγγειον. Ο δυστυχής ούτος, εσύρετο εκάστην πρωίαν από το δεσμοκτήριον εις τον τόπον του μαρτυρίου. Εκεί διηνοιόντο βραδέως διά μαχαίρας αι σάρκες των άκρων κατ' αρχάς, εν συνεχεία δε του υπολοίπου σώματός του. Εις τας βαθείας πληγάς ερρίπτετο άφθονον άλας και μετά πρόχειρον επίδεσιν το θύμα διεκομίζετο και πάλιν εις τας φυλακάς. Την επομένην διεκομίζετο πάλιν εις τον τόπον του μαρτυρίου (οικία Κ. Καρακώστα), όπου διηνοιόντο νέαι πληγαί κατά τον ίδιον τρόπον. Όταν δε επλησίασε η 20ή ημέρα, εγένετο αποκοπή των άκρων και εξώρυξις των οφθαλμών του. Τέλος, την 20ήν ημέραν από της ενάρξεως του μαρτυρίου και ενώ ο εν λόγω ιατρός, με κατακρεουργημένον πλέον το σώμα και σκωληκόβρωτον, ευρίσκετο εν αφασία, εσύρθη διά σχοιניών και ερρίφθη εις την μάνδραν Κ. Καρακώστα, όπου και κατεσπαράχθη από εγκεκλεισμένων εκεί πεινολέων χοίρων.

Καθ' όμοιον ή παρεμφερή τρόπον, εθανατώθησαν εις το στρατόπεδον Περδικακίου, μέχρι του Αυγούστου 1944, τριακόσιοι περίπου πατριώται, ενώ ισάριθμοι, εν οίς και ο επιφανής ιατρός Αθ. Γεροχρήστος και ο νομικός

Στουρνάρας, ερρίφθησαν ζώντες εις το βάραθρον «Λυκόφορκο» παρά την γέφυραν Τατάρνης.

(«Η Εθνική Αντίστασις των Ελλήνων (1941-1945)» - Στυλιανός Χούτας)

Το έτος 1943 υπήρξεν έτος μεστόν δυσχερειών διά την ελληνικήν κατά της βουλγαρικής δράσεως αντίδρασιν. Από της ανοίξεως έτι ολόκληρον το οργανωμένον σύστημα της διαφωτίσεως και αντιδράσεως, όπερ ο λαός είχεν ενστερνησθή μετά θέρμης, αφοσιώσεως και εμπιστοσύνης, κατεπολεμήθη συστηματικώς, όχι από την βουλγαρικήν προπαγάνδαν, ήτις ματαίως προσεπάθει την εποχήν εκείνην να συγκράτηση τους, δι' απάτης και παροχών, προσηλυτισθεντας εις το άρμα της, αφελείς και δυστυχείς χωρικούς, οίτινες έσπευδον να επανέλθωσιν εις τους κόλπους της ελληνικής οικογενείας, αλλ' από οργάνωσιν, ήτις ενεφανίζετο ως ελληνική και διεσάλπιζεν ότι εξεπροσώπει την Ελλάδα και απειργάζετο την απελευθέρωσιν αυτής.

Το ΕΑΜ, διότι περί αυτού πρόκειται, είχεν εμφανισθή, μη συγχωρούν εις ουδένα άλλον να εργάζεται υπέρ της Ελλάδος και των ελληνικών υποθέσεων, και συγκαλύπτον υπό το σύνθημα της ελευθερίας της συνειδήσεως, την συμμαχίαν του ΚΚΕ μετά των προαιώνιων εχθρών του έθνους και της φυλής, συνέβαλεν ήδη εις την υπόσκαψιν των βάθρων του ελληνικού οικοδομήματος.

Εξάπλωσαν υπό το εθνικοαπελευθερωτικόν αυτού προσωπίον, τους πλοκάμους του εις όλην σχεδόν την Μακεδονία· ανέλαβε την προστασίαν της βουλγαρικής προπαγάνδας και έθεσεν υπό αμείλικτον διωγμόν τους εργαζομένους κατά της προπαγάνδας ταύτης και γενικώς τα εθνικόφρονα στοιχεία, τα ενστερνηθέντα μετά θέρμης, αφοσιώσεως και εμπιστοσύνης το έργον της ελληνικής αντιδράσεως. Απανταχού της Μακεδονίας, οι πιστεύοντες εις τα ελληνικά ιδεώδη και αφοσιωθέντες εις την εξυπηρέτησιν της εθνικής υποθέσεως, ηπειλούντο, συνελαμβάνοντο και απήγοντο εις τα όρη, όπου επλήρωνον με την ζωήν των την εθνικήν των προσήλωσιν.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΥΛΙΚΟ

Γιώργος Μαραθέας, 13 ετών, από το Νέο Μοναστήρι Δομοκού. Απήχθη από τον Άρη Βελουχιώτη, ο οποίος ζήτησε λύτρα για την επιστροφή του. Αφού τα έλαβε, αθέτησε τον λόγο του. Το παιδί, αφού το περιέφερε άρρωστο για πολλές ημέρες στα βουνά, τελικά βρέθηκε κατακρεουργημένο, με καταμετρημένες 36 μαχαιριές στο κορμί του... Ο Βελουχιώτης, σε κατάσταση μέθης, είχε σφάξει το παιδί, για να μην αποκαλυφθεί κι ένα μυστικό: Ο μικρός Μαραθέας, είχε βιαστεί από κάποιον μαυροσκούφη του Βελουχιώτη, ονόματι «Αχιλλέα» (Τάσος Ελευθερίου), ο οποίος συνέδραμε κι αυτός στη σφαγή του παιδιού...

***

Κωνσταντίνος Λώζος, 15 ετών, από το Καρπενήσι. Έχασε τα λογικά του, από την ημέρα που οι κομμουνιστές έσφαξαν τον πατέρα του, μπροστά στα μάτια του...

***

Κροκεές Λακωνίας, 16 Ιανουαρίου 1946. Ο δικηγόρος Γρηγόριος Κοντοβουνήσιος από τις Κροκεές, οργανωμένος εθνικόφρων, βρίσκεται στο λεωφορείο για τη Σπάρτη, έχοντας μαζί του τον πεντάχρονο άρρωστο γιο του, Αναστάσιο Κοντοβουνιώτη, προκειμένου να τον πάει στον γιατρό. Μαζί του, ταξιδεύουν και δυο φίλοι του, επίσης οργανωμένοι εθνικόφρονες, οι Ν. Σακελλαρόπουλος και Ν. Κουλάκος. Έξι χιλιόμετρα μετά τις Κροκεές, ομάδα ενόπλων κομμουνιστών,

σταματά το λεωφορείο και διατάζει όλους τους επιβάτες να κατέβουν. Ξεχωρίζουν τον Κοντοβουνιώτη με το παιδί του και τους δυο συνοδούς του. Ο Κοντοβουνιώτης, προαισθανόμενος τι θα επακολουθήσει, παρακαλεί τους κομμουνιστές να αφήσουν ελεύθερο το παιδί και να σκοτώσουν τους τρεις ενήλικους. Οι ένοπλοι αρνούνται κατηγορηματικά. Ακολουθεί η δεύτερη παράκληση: Να τον σκοτώσουν, πριν το παιδί του. Αντί άλλης απάντησης, τον τραυματίζουν κι αρχίζουν να βασανίζουν το παιδί του μπροστά στα μάτια του, με μαχαίρι. Αφού χαράσσουν στο στήθος του παιδιού το γράμμα «X» (υποτίθεται, ότι σε αυτή την οργάνωση ανήκε ο πατέρας του), πετάνε το κορμί του, πάνω στον αιμόφυρτο πατέρα του και το αποτελειώνουν με μια σφαίρα, κάτω από το σαγόνι. Την ίδια τύχη είχαν και οι υπόλοιποι...

***

Ο Σάββας Κοτζαμάνης και η κόρη του Ελένη, μόλις 1½ έτους. Έχασαν τη ζωή τους από αντάρτες του ΔΣΕ, λίγο έξω από την Αριδαία Πέλλας. Την μικρή Ελένη την στραγγάλισαν, αφού προηγουμένως την βίασαν...

***

Στέργιος Συρκόγλου, 15 ετών. Κατακρεουργήθηκε από τους κομμουνιστές με σκεπάρνι...

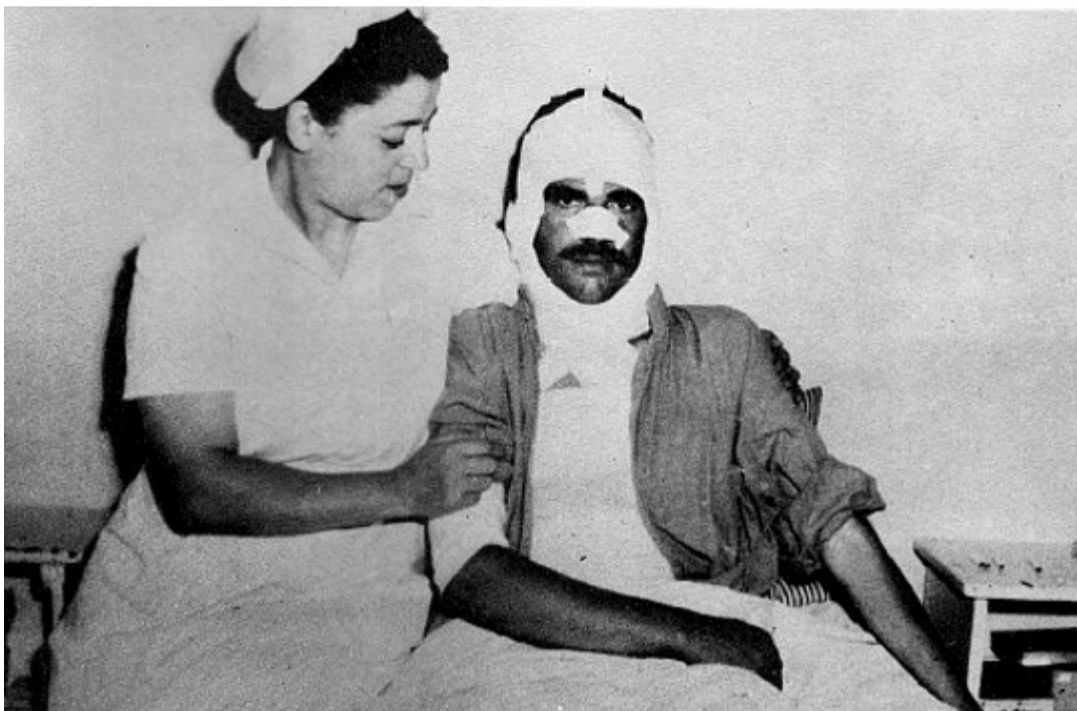
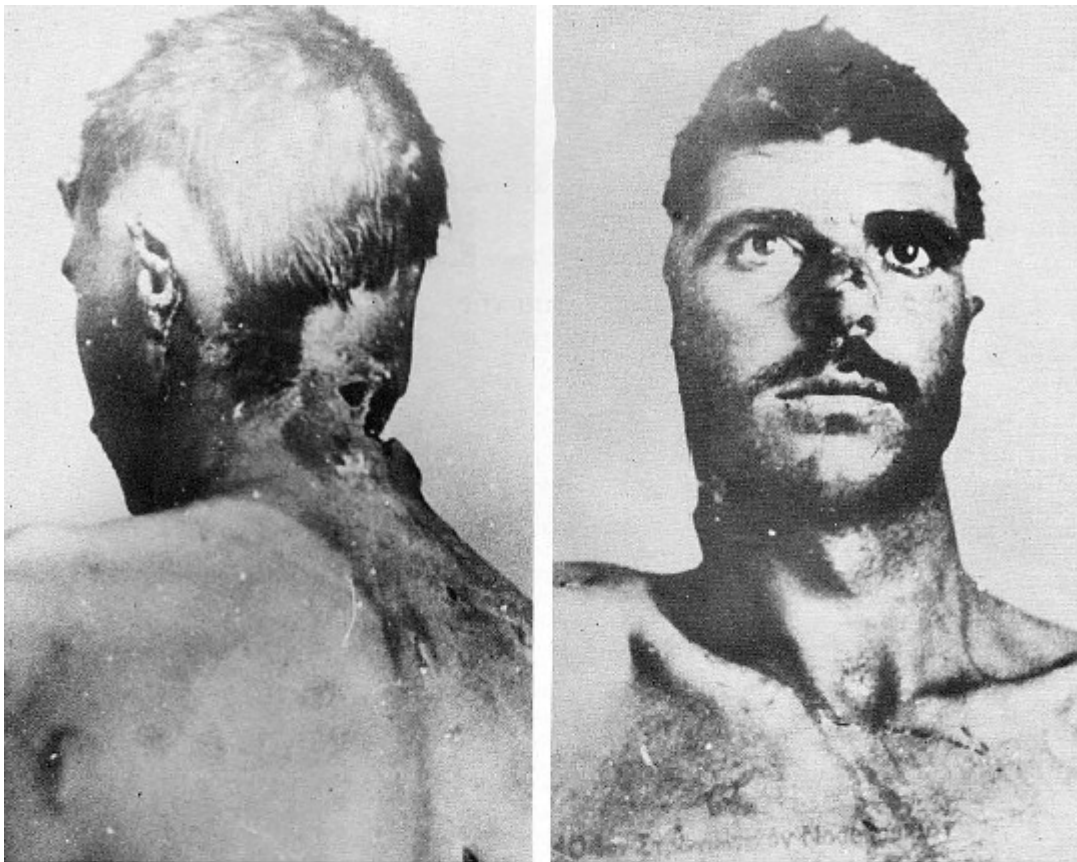

***

Ο στρατιώτης Ιωάννης Σκουλικάρης από την Κρήτη, υπηρετούσε την θητεία του, όταν συνελήφθη από άντρες του καπετάν Γιώτη (Χαρίλαος Φλωράκης), την 1η Ιουλίου 1949. Τα «παλικάρια» του καπετάν Γιώτη, αφού τον μαχαίρωσαν σε διάφορα σημεία του σώματός του και του έκοψαν τη μύτη και τ' αφτιά, προσπάθησαν να τον αποκεφαλίσουν. Επειδή ο Σκουλικάρης λιποθύμησε, οι δήμιοι του τον νόμισαν για νεκρό και δεν αποτελείωσαν την προσπάθειά τους. Όταν συνήλθε, με περιπετειώδη τρόπο, έφτασε στην τοποθεσία Μεταλλεία Δομοκού,

όπου και τον περισυνέλεξε ο Εθνικός Στρατός. Τα σημάδια που άφησαν πάνω του οι κομμουνιστές, είναι κάτι παραπάνω από εμφανή και μοιάζει απίστευτο το ότι κατάφερε να επιζήσει μετά απ' όλα αυτά...

***

Στις 20 Οκτωβρίου 1944, το διοικητικό συμβούλιο του ΣΕΗ (Σωματείο Ελλήνων Ηθοποιών), το οποίο ελέγχονταν από τους κομμουνιστές, σε μια πραξικοπηματική συνεδρίαση, εισηγείται και αποφασίζει την διαγραφή 15 ηθοποιών με την κατηγορία ότι «πρόδωσαν τον ιερό εθνικό ελληνικό αγώνα». Μεταξύ αυτών, συγκαταλέγονταν και η ηθοποιός Ελένη Παπαδάκη. Μετά από αντιδράσεις της μειοψηφούσας παράταξης, οι κομμουνιστές δέχτηκαν η διαγραφή να επικυρωθεί ή να ακυρωθεί στη Γενική Συνέλευση. Τα ονόματα αυτά όμως, πριν ακόμη συνεδριάσει η Γενική Συνέλευση για την τελική απόφαση, δημοσιεύθηκαν στον Τύπο, στις 25 Οκτωβρίου 1944, υπό τον τίτλο «Οι προδότες ηθοποιοί». Στην Γενική Συνέλευση που έγινε, στις 20 Νοεμβρίου 1944, στο θέατρο «Παπαϊωάννου», ο αντιπρόεδρος Θόδωρος Μορίδης, εισηγείται με θέρμη την επικύρωση της διαγραφής. Ο Αιμίλιος Βεάκης κινείται κι αυτός στο ίδιο πλαίσιο. Έτσι, μέσα σε ένα κλίμα οχλοκρατίας, διά βοής και εν μέσω αλαλαγμών, με υψωμένες τις γροθιές, η «πουτάνα» διαγράφεται. Η καταδίκη της αυτή, δεν αποτελούσε παρά το πράσινο φως για ό,τι θα επακολουθούσε, έναν μήνα αργότερα... Στις 21 Δεκεμβρίου 1944, η Ελένη Παπαδάκη συνελήφθη από την ΟΠΛΑ, με την κατηγορία του «φιλογερμανισμού» κι ότι υπήρξε -υποτίθεται- ερωμένη του κατοχικού πρωθυπουργού Ιωάννη Ράλλη. Αφού την συνέλαβαν «για μια ανακρισούλα», την οδήγησαν στα Διυλιστήρια της Ούλεν και μπροστά σε έναν λάκκο, την έγδυσαν με τη βία, την προπηλάκισαν και στο τέλος την εκτέλεσαν. Τα κλάματα και οι ικεσίες της, δεν συγκίνησαν κανέναν. Ο δήμιός της, Βλάσης Μακαρόνας, κατηγορήθηκε από τον εντολέα της δολοφονίας της, καπετάν Ορέστη, ότι έκανε «σαμποτάζ», επειδή την εκτέλεσε με πιστόλι και όχι με τσεκούρι (αν και το κορμί της έφερε σημάδια από μαχαιριές και τσεκουριές). Λόγω της δημοφιλίας της και των αντιδράσεων που προκάλεσε ο θάνατός της, το ΚΚΕ αναγκάστηκε αργότερα να καταδικάσει τη δολοφονία της, ως «σφάλμα». Στη φωτογραφία, η Ελένη Παπαδάκη, όπως βρέθηκε κατά τα αιματηρά Δεκεμβριανά του '44...

***

Ο καθηγητής και πρόεδρος του Εθνικού Μετσόβιου Πολυτεχνείου, Ιωάννης Θεοφανόπουλος· όπως ήταν κι όπως τον κατέληξαν οι κομμουνιστές, στον «Μεγάλο Δεκέμβρη». Λόγω πληθώρας «ηρώων» του Πολυτεχνείου του '73 (αυτών των ανύπαρκτων «νεκρών φοιτητών» που «έριξαν» τη Χούντα), το όνομά του δεν κατέστη δυνατόν να μνημονεύεται κι ας ήταν πραγματικός νεκρός κι όχι «μαϊμού»...

***

Αρχιφύλακας Νικόλαος Αγγελόπουλος. Σφαγμένος από τους κομμουνιστές κατά τα Δεκεμβριανά του '44...

***

Υπαστυνόμος Β' Ιωάννης Κατσαμπέκης. Θύμα των Δεκεμβριανών του '44. Απ' όλα έχει ο «μπαξές»... Κομμένος λαιμός με κονσερβοκούτι, τρυπημένη καρδιά με κατσαβίδι...

***

Το τσεκούρι, δεν χρησιμεύει μόνο για την κοπή ξύλων. Στα χέρια των κομμουνιστών, αποκτά άλλη αξία..

***

Για το τελευταίο που θα μπορούσε να κατηγορήσει κάποιους τους χασάπηδες του ΚΚΕ, είναι η έλλειψη φαντασίας. Το θύμα έχει «ξαλαφρωθεί» από την καρδιά και το ένα του μάτι...

***

Το ΚΚΕ, το «κόμμα του λαού», «ποτίζει» το δένδρο της «λευτεριάς», της «αδελφούνης» και της «δημοκρατίας», με αίμα και πόνο...

